

1. โครงการฝึกภาคสนามร่วมๆ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

1.1 ความสำคัญของโครงการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา ผลิตภัณฑ์ที่มีความรู้และความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อเป็นกำลังช่วยพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ดำเนินบทบาทและรับผิดชอบในหน้าที่ดังกล่าวมาตั้งแต่ปี 2507 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของคณาจารย์และบัณฑิตให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับภาวะการณ์ของสังคมเสมอมา ด้วยการเอื้ออำนวยเพื่อจัดให้นักศึกษาได้รับการฝึกปฏิบัติงานตามสภาพปัญหาและพื้นที่ที่เป็นจริง รวมถึงการเรียนรู้การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

การจัดให้มีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามร่วมๆ สำหรับนักศึกษา เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับนโยบายและเป็นทิศทางในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาของประชาชนในภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม เป็นการฝึกนักศึกษาที่จะได้ทำงานร่วมกันอันจะส่งผลทำให้คุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปมีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์ ในการที่จะช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะในชนบทที่ห่างไกลและด้อยโอกาส และสามารถทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่นได้อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดให้มีการฝึกภาคสนามร่วมๆ ของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2526 โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรสาขาต่างๆ และทำงานร่วมกับประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นการให้นักศึกษาได้เรียนรู้และให้มีประสบการณ์ในการศึกษาปัญหาของชุมชนตามความเป็นจริง ตลอดจนสามารถวางแผนแก้ไขปัญหาพร้อมกับผู้นำชุมชนได้ โดยได้ดำเนินการจัดให้มีการฝึกภาคสนามร่วมๆ ในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปีจนถึงในปีการศึกษาปัจจุบัน ซึ่งโครงการฯ นี้ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฝึกภาคสนามร่วมๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อเนื่องมาเป็นลำดับ การจัดการเตรียมการและการดำเนินการตามกระบวนการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในพื้นที่ฝึกภาคสนามจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาคประชาชนและภาครัฐในอันที่จะทำให้การดำเนินการฝึกภาคสนามร่วมๆ บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การฝึกภาคสนามร่วมเป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายและทิศทางที่พึงประสงค์จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการฝึกภาคสนามร่วมฯไว้ ดังนี้

1.2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชนและการปฏิบัติงานในชุมชน และได้รับประสบการณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการศึกษาชุมชนและการให้บริการชุมชน

1.2.2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้และทักษะ

นักศึกษาสามารถ

- 1.2.2.1 เข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน
- 1.2.2.2 ดำเนินการสืบค้นข้อมูล สร้างและจัดเตรียมเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้
- 1.2.2.3 วิเคราะห์ปัญหาพร้อมทั้งเสนอแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนได้
- 1.2.2.4 กำหนดและเขียนแผนปฏิบัติงาน และให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนตามสถานการณ์ได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาและระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนนั้น
- 1.2.2.5 ปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างนักศึกษาในสาขาเดียวกันและต่างสาขาได้
- 1.2.2.6 ปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกับประชาชนในชนบท ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้

1.3 สถานที่ ฝึกภาคสนามร่วมฯ

เขตพื้นที่บ้านคำไฮ หมู่ที่ 8, บ้านหนองกุ้งศรี หมู่ที่ 2, บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 3 และ 10 ตำบลหนองกุ้งศรี, บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 3 และ 14 ตำบลเสาเฒ่า อำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

แบ่งออกเป็น 3 เขตในอำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ได้แก่

- 1.3.1 เขต 1 คือ บ้านคำไฮ หมู่ที่ 8 ตำบลหนองกุ้งศรี
- 1.3.2 เขต 2 คือ บ้านหนองกุ้งศรี หมู่ที่ 2 ตำบลหนองกุ้งศรี
- 1.3.3 เขต 3 คือ บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 3 และ 10 ตำบลหนองกุ้งศรี
- 1.3.4 เขต 4 คือ บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 3 และ 14 ตำบลเสาเฒ่า

1.4 การดำเนินกิจกรรม

ช่วงเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือนมีนาคม 2556 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2557

1.4.1 เตรียมการโดยคณะกรรมการอำนวยการฝึกภาคสนามร่วม (มีนาคม -ธันวาคม 2556)

1.4.1.1 เตรียมสถานที่ฝึกภาคสนามร่วมฯ

1.4.1.2 กำหนดรูปแบบการฝึกภาคสนามร่วมฯ เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือของแต่ละฝ่าย รวมถึงเตรียมเอกสารคู่มือ เนื้อหาวิชาการ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นในพื้นที่ และการประเมินผล

1.4.1.3 จัดหาอาจารย์หัวหน้าเขต อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม/อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้าน

1.4.1.4 จัดทำคู่มือและจัดสัมมนาอาจารย์หัวหน้าเขต อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม อาจารย์ที่ปรึกษาเครื่องมือเก็บข้อมูลประจำเขต และอาจารย์ประจำบ้าน

1.4.1.5 ประชุมนิเทศนักศึกษา และจัดบรรยายทางวิชาการกลาง

1.4.1.6 จัดตัวแทนนักศึกษาเข้าหมู่บ้านสำรวจบ้านพักและหาข้อมูลเพื่อจัดกิจกรรมบริการให้แก่ชุมชน

1.4.1.7 นักศึกษาเตรียมเครื่องมือเก็บรวบรวม ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อการวินิจฉัยสุขภาพชุมชนร่วมกับผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้าน

1.4.1.8 นักศึกษาเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคสนามร่วม

1.4.1.9 การประชุมชี้แจงอาจารย์และนักศึกษาเพื่อเตรียมการก่อนออกพื้นที่

1.4.2 ปฏิบัติงานภาคสนามร่วม ณ พื้นที่ที่ได้กำหนด (11 -21 มกราคม 2557)

1.4.2.1 นำเสนอผลงานการฝึกภาคสนามร่วมฯ ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยนักศึกษา (26 มกราคม 2557)

1.4.2.2 ประเมินและสรุปผลการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามร่วมฯ (กุมภาพันธ์ 2557)

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานในชุมชนร่วมกับประชาชน ผู้นำ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 นักศึกษาสามารถจัดบริการและพัฒนาสุขภาพชุมชนตามวิชาชีพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2. ปฏิทินกิจกรรมการฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

วัน/เดือน/ปี	08.30-12.00 น.	13.00-16.30 น.
*วันเสาร์ที่ 17 สิงหาคม 2556	ปฐมนิเทศนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา	ประชุมกลุ่มย่อย นักศึกษาพบอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์หัวหน้าเขต
*วันเสาร์ที่ 31 สิงหาคม 2556	บรรยายวิชาการ	นักศึกษาพบอาจารย์หัวหน้าเขต และอาจารย์ประจำเขตเตรียมการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ
วันเสาร์ที่ 26 ตุลาคม 2556	ตัวแทนนักศึกษาเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ครั้งที่ 1 สักรวจบ้านพักและทำแผนที่หมู่บ้านโดยสังเขป	
วันเสาร์ที่ 2 พฤศจิกายน 2556	นักศึกษาประชุมร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อค้นหาปัญหาเบื้องต้น	
วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2556	ตัวแทนนักศึกษาพบปะชาวบ้าน, ชุมชน และเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ครั้งที่ 2 เพิ่มเติม	
วันเสาร์ที่ 23 พฤศจิกายน 2556	นักศึกษาพบอาจารย์ฝ่ายวิชาการเขต สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและจัดทำโครงการบริการ	
วันเสาร์ที่ 30 พฤศจิกายน 2556	ตัวแทนนักศึกษาทดสอบเครื่องมือ	
วันเสาร์ที่ 14 ธันวาคม 2556	ตัวแทนนักศึกษาพบอาจารย์ฝ่ายวิชาการเขต สรุปลำไ้ไขเครื่องมือ และเตรียมรูปแบบกิจกรรมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม	
*วันเสาร์ที่ 28 ธันวาคม 2556	ประชุมนักศึกษาชี้แจงรายละเอียดก่อนออกฝึกภาคสนาม	ประชุมกลุ่มย่อยนักศึกษาพบอาจารย์ประจำเขต/บ้านและโครงการ
วันศุกร์ที่ 10 มกราคม 2557	ตัวแทนนักศึกษาตรวจสอบ/เบิกพัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องนอน	
วันเสาร์ที่ 11- วันอังคารที่ 21 มกราคม 2557	ออกปฏิบัติงานฝึกภาคสนามร่วมฯ ในหมู่บ้าน (10 คืน 11 วัน)	
วันที่ 22-25 มกราคม 2557	นักศึกษาพบอาจารย์ที่ปรึกษาประจำเขต สรุปลเขียนรายงานการฝึกภาคสนามร่วมฯ เตรียมการนำเสนอผลการฝึกภาคสนามร่วมฯ	
*วันอาทิตย์ที่ 26 มกราคม 2557	นักศึกษานำเสนอผลการฝึกภาคสนามร่วมฯ	ประเมินผลการฝึกภาคสนามร่วมฯ
วันศุกร์ที่ 31 มกราคม 2557	ส่งรายงานการฝึกภาคสนามร่วมฯ	

* การประชุมรวมนักศึกษาทุกคน ณ ห้องประชุม 1 และ 2 ชั้น 4 อาคารเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์

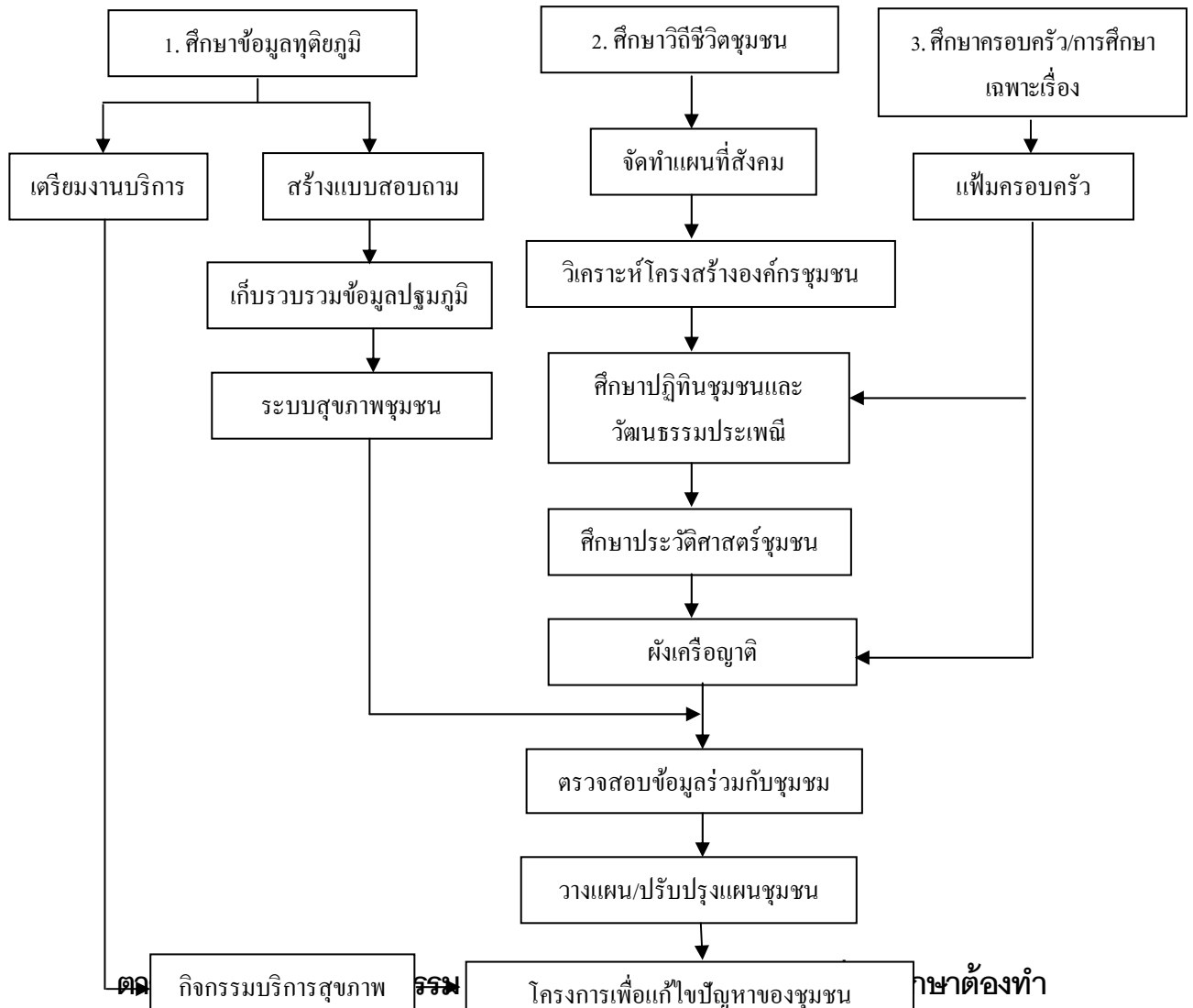
3. ปฏิทินการปฏิบัติงานในพื้นที่การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

วันที่	กิจกรรม
วันเสาร์ที่ 11 มกราคม 2557	1. เดินทางเข้าหมู่บ้านทำความรู้จักกับเจ้าของบ้านและสมาชิก 2. สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน 3. แนะนำตัวต่อชุมชน 4. สัมภาษณ์พื้นที่รับผิดชอบของบ้าน
อาทิตย์ที่ 12 มกราคม 2557	1. เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (ข้อมูลพื้นฐานและวิถีชีวิตของชุมชน) 2. ศึกษาครอบครัว (Family study) และการศึกษาเฉพาะเรื่อง (Case study) เพื่อเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้าน เริ่มศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เครื่องมือ 6 อย่าง 3. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม
วันจันทร์ที่ 13 –วัน อังคารที่ 14 มกราคม 2557	1. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม 2. ศึกษาครอบครัว การศึกษาเฉพาะเรื่อง ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เครื่องมือ 6 อย่าง 3.โครงการชุมชนสัมพันธ์
วันพุธที่ 15-วันพฤหัสบดี 16 มกราคม 2557	1.วิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาเชิงปริมาณ 2.ศึกษาครอบครัว การศึกษาเฉพาะเรื่อง ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เครื่องมือ 6 อย่าง 3.โครงการชุมชนสัมพันธ์
วันศุกร์ที่ 17-วันเสาร์ที่ 18 มกราคม 2557	1.นำเสนอผลการศึกษาวิถีชุมชนในพื้นที่ 2. ทำกระบวนการกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนชุมชน 3.โครงการชุมชนสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ 19 มกราคม 2557	1.ดำเนินโครงการบริการที่เตรียมมา และโครงการเพื่อแก้ปัญหาสำคัญของหมู่บ้านที่ได้ จากการวางแผนร่วมกับชุมชน 2.โครงการชุมชนสัมพันธ์
วันจันทร์ที่ 20 มกราคม 2557	1. สรุปงาน และนำเสนอในหมู่บ้าน 2. ทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน นันทนาการ / กีฬา 3. ส่งงานศึกษาครอบครัวและการศึกษาเฉพาะเรื่องตามกำหนดต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ประจำบ้าน
อังคารที่ 21 มกราคม 2557	เดินทางกลับมหาวิทยาลัย

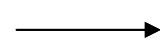
* หมายเหตุ

- กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทำได้ตลอดระยะเวลาการฝึก
- การเขียนแบบบันทึกประจำวัน ให้นำส่งอาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้านตรวจ ทุก 2 วัน
- สามารถปรับเปลี่ยนวันเวลาและกิจกรรมได้ตามสถานการณ์ความเหมาะสมของแต่ละเขต

กระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงาน	ทรัพยากร	งานที่นักศึกษาต้องทำ
กิจกรรมที่ 1	1 สามารถศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณของชุมชนได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้ 1.1 สืบค้นข้อมูลผู้เรียน 1.2 สร้างและจัดเตรียมเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 1.3 ปฏิบัติการเก็บข้อมูล	1. ศึกษา 1.1 ศึกษาข้อมูลผู้เรียน 1.2 พัฒนาเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ	และช่วงแรกของการฝึก แหล่งผู้เรียน เครื่องมือในการศึกษาชุมชน (แบบสอบถาม) ข้อมูลชุมชนที่เก็บรวบรวมแล้ว	สรุปประสบการณ์การเรียนรู้ ชุมชนจาก 1 นักศึกษารายเขตแบ่งงานกันทำ 1.1 หาข้อมูลผู้เรียน 1.2 เตรียมแบบสอบถาม 1.3 เก็บรวบรวมข้อมูล 1.4 จัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวทางการทำงาน	ระยะเวลา	ผลลัพธ์	งานที่นักศึกษาต้องทำ
กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ ปัญหาและ ร่างแผน ชุมชน	2.อธิบายขั้นตอนและแนวคิดที่ สำคัญในการประชุมวิเคราะห์ ปัญหาและร่างแผนชุมชนด้วย เทคนิคการมีส่วนร่วมของ ชุมชน โดยใช้เวทีสาธารณะ (Public forum) ระดับหมู่บ้าน และระดับหมู่บ้าน	2.1นำเสนอข้อมูลที่ รวบรวมได้ วิเคราะห์ ปัญหาและร่างแผน ร่วมกับชุมชน 2.2 วางแผนจัดโครงการ บริการที่สอดคล้องกับ ปัญหาของหมู่บ้าน และ เหมาะสมกับระยะเวลา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชน	17-18 ม.ค	- ข้อมูลเพื่อปรับ แผนชุมชนเดิม - แผนชุมชนที่ สร้างใหม่หรือ แก้ไขปรับปรุงจาก เดิม	2.นักศึกษาแต่ละเขต แบ่งงานกันทำ เพื่อ วิเคราะห์ปัญหา และ วางแผนร่วมกับ ชุมชน
กิจกรรมที่ 3 โครงการเพื่อ แก้ปัญหา สำคัญของ หมู่บ้าน	3.เขียนโครงการตามแผน ชุมชน และดำเนินกิจกรรมตาม โครงการเพื่อแก้ไขปัญหา สำคัญของหมู่บ้าน	3.1 เขียนโครงการตาม แผนชุมชน 3.2 สนับสนุนและ ประสานงานเพื่อ ปฏิบัติการตามแผน ชุมชนเท่าที่สามารถ ดำเนินการได้	18-19 ม.ค	โครงการแก้ปัญหา หมู่บ้านร่วมกับ ชุมชน	3.นักศึกษารายเขต แบ่ง งานกันทำโครงการเพื่อ แก้ปัญหาร่วมกับชุมชน ร่างโครงการ ดำเนินโครงการ สรุปประเมินผลโครงการ เพื่อบรรจุในการนำเสนอ และรายงาน
กิจกรรมที่ 4 โครงการชุมชน สัมพันธ์	4.ออกแบบและดำเนินการ กิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง นักศึกษากับชุมชนได้	4.นักศึกษาทำกิจกรรม ร่วมกับประชาชน อาทิ -นำออกกำลังกาย และให้สุขศึกษา - เสียตามสาย - การพัฒนาหมู่บ้าน - กิจกรรมตามประเพณี - นันทนาการและกีฬา	ตลอดช่วง การฝึก	สัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างนักศึกษา กับชุมชน	4.นักศึกษาคัดเตรียมและ ประสานงาน แบ่งงานให้ ทั่วถึง 4.1 เขียนโครงการเสนอ ต่ออาจารย์หัวหน้าเขต 4.2 ดำเนินโครงการใน หมู่บ้าน 4.3 สรุปผลในรายงาน
กิจกรรมกลุ่มในเขต					
กิจกรรมที่ 5 การศึกษาวิถี ชีวิตของ ชุมชน	เข้าใจวิถีชีวิตของชุมชน	5.ศึกษาชุมชนโดยการ สนทนากลุ่มและ/หรือ การสังเกต/การสัมภาษณ์ เชิงลึกให้ครอบคลุม - โครงสร้างองค์กรชุมชน และกลุ่มต่างๆ ในชุมชน - ระบบสุขภาพชุมชน - ประวัติศาสตร์ชุมชน	ตลอดช่วง การฝึกเริ่ม 12 ม.ค	ข้อมูลศึกษาชุมชน -ข้อมูลวิถีชีวิตของ ชุมชน	5.ศึกษาวิถีชีวิตของ ชุมชน 5.1 นักศึกษารายเขต แบ่งงานกันทำ สรุป ข้อมูลภาพรวมระดับ หมู่บ้าน 5.2 นักศึกษารายบ้าน รวบรวมส่วนที่รับผิดชอบ และนำเสนอเพื่อเรียนรู้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวทางการทำงาน	ระยะเวลา	ผลลัพธ์	งานที่นักศึกษาต้องทำ
		- แผนที่สังคม - ปฏิทินชุมชน และ วัฒนธรรมประเพณี - ผังเครือญาติ - องค์การชุมชน			ภายในบ้าน
กิจกรรมที่ 6 โครงการ บริการ วิชาการแก่ ชุมชน	6. ดำเนินกิจกรรมบริการ เพื่อเป็นการตอบแทนชุมชน	ให้บริการตามกิจกรรมที่ เตรียมมาจาก มหาวิทยาลัย	18-19 ม.ค	กิจกรรมบริการ	6. นักศึกษารายเขต แบ่งงานกันเพื่อให้บริการ ชุมชน 6.1 เขียนโครงการเสนอ ต่ออาจารย์หัวหน้าเขต 6.2 ดำเนินโครงการใน หมู่บ้าน 6.3 เขียนสรุปผล โครงการในรายงาน
กิจกรรมกลุ่มในบ้าน					
กิจกรรมที่ 7 การศึกษา เฉพาะเรื่อง Case study	7. ศึกษาชีวิตของชุมชนตาม ความสนใจของกลุ่ม	ศึกษาโดยการสนทนา หรือการสังเกต / การ สัมภาษณ์เชิงลึก	ตลอดช่วง การฝึก	รายงานการศึกษา เฉพาะเรื่อง (1เรื่อง / บ้าน)	7. ศึกษา 1 เรื่องพร้อม เขียนรายงาน
กิจกรรมที่ 8 การศึกษา ครอบครัว Family study	8. เข้าใจการดำเนินชีวิต ตามปกติวิถี และ ระบบ สุขภาพของประชาชนในระดับ ครอบครัว	8. ศึกษาครอบครัว กรณีศึกษา โดยใช้การ สังเกตและสัมภาษณ์เชิง ลึกให้ครอบคลุม - ผังเครือญาติ - ปฏิสัมพันธ์กับชุมชน - สังคมเศรษฐกิจและวิถี การดำรงชีพในชุมชน - วัฒนธรรมประเพณี ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ สุขภาพ	ตลอดช่วง การฝึก	รายงาน การศึกษา ครอบครัว (นศ. 3-4 คนต่อ ครอบครัว)	8. ศึกษาครอบครัว นำเสนอเพื่อการเรียนรู้ ภายในบ้านและระดับเขต พร้อม เขียนรายงาน
กิจกรรมรายบุคคล					
กิจกรรมที่ 9 การเขียน แบบบันทึก ประจำวัน	9. นักศึกษาเรียนรู้วิธีเขียน ประมวลประสบการณ์ การเรียนรู้และถ่ายทอดสู่ผู้อื่น ได้	สังเคราะห์และประมวล ประสบการณ์โดยการ เขียนบันทึกบอกเล่าสิ่งที่ พบเห็นสู่ผู้อื่นได้	ตลอดช่วง การฝึก	บันทึกประจำวัน	9. นักศึกษารายบุคคลทำ แบบบันทึกประจำวันของ ตนเอง พร้อมส่งให้ อาจารย์ประจำบ้านตรวจ ทุก 2 วัน

4. ระเบียบการปฏิบัติตัวของนักศึกษาระหว่างการฝึกภาคสนามร่วมมหาวิทยาลัยขอนแก่นประจำปีการศึกษา 2556

ในระหว่างการฝึกภาคสนามร่วมฯในหมู่บ้าน นักศึกษาจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. ไม่ประพฤติผิดระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยวินัยนักศึกษา พ.ศ. 2551
2. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ห้ามนักศึกษานุ่งกางเกงขาสั้นเลยเข่าเกิน 5 ซม ใส่เสื้อผ้ารัดรูป เสื้อแขนกุด เสื้อสายเดี่ยว หรือเสื้อเอวลอย
3. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน อาจารย์ เจ้าหน้าที่และชาวบ้าน
4. มีสัมมาคารวะและมีความเป็นกันเองต่อเจ้าของบ้านและชาวบ้าน
5. ห้ามนักศึกษาดื่มสุรา สิ่งมีนเมาอื่นๆ ห้ามเสพยาเสพติดและเล่นการพนันทุกชนิดรวมทั้งการนำไฟ และอุปกรณ์การพนันทุกชนิด เข้าไปในหมู่บ้าน ตลอดจนห้ามการละเล่นที่ทำทลายความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน
6. ห้ามนักศึกษาออกนอกเขตพื้นที่ปฏิบัติงาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอาจารย์หัวหน้าเขตเป็นลายลักษณ์อักษร
7. ห้ามนักศึกษานอนพักแรมนอกบ้านพักที่กำหนดให้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอาจารย์ประจำบ้าน เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นกรณีไป
8. ห้ามนักศึกษานำบุคคลภายนอกมาพักค้างแรมในบ้านพักนักศึกษา

9. ห้ามนักศึกษาประพฤติตนในทางชู้สาวกับชาวบ้านและนักศึกษาด้วยกัน
10. ห้ามปฏิบัติตนให้เป็นที่ขัดต่อศีลธรรมวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
11. นักศึกษาจะขอลาระหว่างการฝึกภาคสนามไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก**อาจารย์หัวหน้าเขต** เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นกรณีไป และต้องอยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างน้อย 80%
12. นักศึกษาจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำเตือน เกี่ยวกับการฝึกภาคสนามร่วมของอาจารย์ และให้ความเคารพ ตลอดจนมีสัมมาคารวะต่ออาจารย์ทุกคน
13. ห้ามศึกษานำยานพาหนะ(ยกเว้นจักรยาน) เข้าไปใช้ในพื้นที่และห้ามขับยานพาหนะ(ที่ใช้เครื่องยนต์ขับเคลื่อนของชาวบ้าน) โดยเด็ดขาด

นักศึกษาที่ฝ่าฝืนระเบียบนี้ จะได้รับการพิจารณาโทษตามควรแก่กรณี คือว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์ ปรับลดคะแนน ให้ฝึกปฏิบัติงานเพิ่ม ให้ตกในวิชานี้ พักการเรียน ให้พ้นสภาพการเป็นนักศึกษา การสั่งลงโทษให้**คณะกรรมการอำนวยการฝึกภาคสนามร่วม** พิจารณาเสนอต่อผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามระเบียบข้อบังคับ มหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วยวินัยนักศึกษา พ.ศ. 2551 พฤติกรรมตามระเบียบนี้จะถูกประเมินผลด้านเจตคติในการฝึกภาคสนามร่วมฯ ด้วย

5. กิจกรรมหลักสำหรับนักศึกษาในการปฏิบัติงานภาคสนามร่วมมหาวิทยาลัยขอนแก่นปีการศึกษา 2556

กิจกรรมในการฝึกภาคสนามร่วมฯ มี 9 กิจกรรมหลักสำคัญ ประกอบด้วย

กิจกรรมระดับเขต

- 5.1 กิจกรรมที่ 1 การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ
- 5.2 กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ปัญหา วินิจฉัยชุมชนและวางแผนชุมชน
- 5.3 กิจกรรมที่ 3 โครงการเพื่อแก้ปัญหาสำคัญของหมู่บ้าน
- 5.4 กิจกรรมที่ 4 โครงการชุมชนสัมพันธ์

กิจกรรมกลุ่มในเขต

- 5.5 กิจกรรมที่ 5 การศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน
- 5.6 กิจกรรมที่ 6 โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน

กิจกรรมกลุ่มในบ้าน

- 5.7 กิจกรรมที่ 7 การศึกษาเฉพาะเรื่อง
- 5.8 กิจกรรมที่ 8 การศึกษาครอบครัว

กิจกรรมรายบุคคล

- 5.9 กิจกรรมที่ 9 การปฏิบัติงานในบ้านร่วมกับเพื่อน อาจารย์ เจ้าของบ้าน และ
การเขียนแบบบันทึกประจำวัน

5.1 กิจกรรมที่ 1 การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ และการสร้างแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล ค้นหาปัญหา และ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกหัดการหาข้อมูลเบื้องต้นโดยการสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ สร้างและจัดเตรียมเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนค้นหาปัญหาสุขภาพชุมชน
2. ฝึกการรวบรวมและจำแนกข้อมูล
3. สามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา

กิจกรรม

กิจกรรมในชั้นตอนนี้เป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการก่อนออกฝึกและกิจกรรมในพื้นที่ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม คือ

1. การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิ หมายถึงข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้วอย่างเป็นระบบ โดยหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ สะดวกในการนำไปใช้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้รู้สถานการณ์และเพื่อการวางแผน เช่น ข้อมูลพื้นฐานทางประชากร, เศรษฐกิจ, สาธารณูปโภค, สุขภาพ, เกษตร, ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ค.) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นต้น

นักศึกษาสามารถใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งสืบค้นข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการร่างแบบสอบถาม

2. การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี แบบสอบถามช่วยให้ได้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับประชากรเป้าหมายอย่างกว้างขวาง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความต้องการด้านสุขภาพอนามัย เจตคติ ความรู้สึก และความคิดเห็นของแต่ละคน ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัว สภาพครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสนใจ การใช้เวลาว่าง สุขภาพอนามัย การทำงาน ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ดังนั้นแบบสอบถามก็คือคำถามต่างๆ ที่เขียนขึ้นไว้เพื่อจุดประสงค์จะให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังตอบ

เนื่องจากข้อมูลจากแบบสอบถามจะเป็นข้อมูลนำเข้า (input) ส่วนหนึ่ง ที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนชุมชน นักศึกษาจึงควรใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากข้อมูลทุติยภูมิในการกำหนดแนวคำถาม แล้วทำการปรับเปลี่ยนหรือลดในพื้นที่ก่อนใช้จริงอีกครั้ง โดยถามความเห็นจากผู้นำชุมชน แกนนำชาวบ้านถึงข้อมูลภาพรวมของชุมชนที่ชาวบ้านต้องการทราบและเห็นว่าเป็น

ประโยชน์ (รายละเอียดการสร้างแบบสอบถามอยู่ในภาคผนวกกิจกรรมที่ 1)

3. การรวบรวม และจำแนกข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บมาได้เป็นข้อมูลดิบ (raw data) มาจัดระเบียบให้เข้ากลุ่ม นับความถี่ของตัวแปรต่างๆ เพื่อคุณลักษณะการกระจายของข้อมูล

ค่าสถิติ - ตัวแปรที่บอกคุณภาพ (Discrete Variable) คำนวณเป็นร้อยละ, อัตราส่วน, สัดส่วน

- ตัวแปรที่บอกปริมาณ (Continous Variable) คำนวณเป็นค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าความแปรปรวน (Variance), ค่านิยม (Mode), ค่ากึ่งกลาง (Median)

การศึกษาแบบพรรณนา ในบางกรณีอาจมีการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว เช่น การศึกษาของสตรีกับการใช้วิธีการคุมกำเนิด รายได้กับการเจ็บไข้ การกินของดิบกับการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ เป็นต้น

4. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ในการแก้ไขปัญหามัชฌิมชุมชนที่สำรวจพบนั้น เรามักพบว่าจะมีความจำกัด ในการที่จะแก้ไขปัญหานั้นทั้งหมดอย่างสมบูรณ์ อันเนื่องมาจากความจำกัดของทรัพยากร บุคลากรหรือ เวลา ที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหานั้นทั้งหมดของชุมชนนั้นจึงจำเป็นที่เราต้องพิจารณาถึงความสำคัญของแต่ละปัญหาว่ามีมากน้อยลดหลั่นกันไปอย่างไร เพื่อที่จะได้ดำเนินการแก้ไข ก่อน-หลัง หรือ มาก-น้อย ตามความเหมาะสมกับทรัพยากร บุคลากร และเวลาที่มี โดยทั่วไปผู้วางแผนแก้ไขปัญหานั้นจำนวนมากที่ใช้สามัญสำนึก ความรู้สึก ความเคยชิน หรือความสนใจเฉพาะตัวในการให้ความสำคัญของปัญหาที่จะแก้ไข ซึ่งอาจคลาดเคลื่อนหรือไม่เหมาะสมได้ โดยเฉพาะถ้าผู้วางแผน ขาดหลักการในการพิจารณาที่เหมาะสม

โดยปกติเกณฑ์พื้นฐานที่นิยมใช้กัน มีดังต่อไปนี้

1. ขนาดของประชากรที่ถูกกระทบจากปัญหา
2. ความร้ายแรงและความเร่งด่วนของปัญหา
3. ความยากง่ายในการแก้ปัญหา
4. การยอมรับหรือความร่วมมือของชุมชน
5. ผลกระทบในระยะยาว

หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดเชิงวิชาการเพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 1 (หน้า 64)

5.2 กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ปัญหา วิจัยชุมชนและวางแผนชุมชน

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในขั้นตอนนี้ เพื่อให้ให้นักศึกษานำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ วิเคราะห์ นำเสนอ และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชุมชน ทำกระบวนการกลุ่มเวทีสาธารณะ (Public forum) กับตัวแทนชาวบ้านในระดับคุ้มบ้านและระดับหมู่บ้าน ในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุภายใต้ข้อมูลที่มี และค้นหาศักยภาพชุมชน โดยใช้เทคนิคการทำงานแบบมีส่วนร่วม ชาวบ้านจะได้ร่วมระดมความคิดเพื่อหาทางออก ร่างแผนชุมชนและพิจารณาจัดลำดับโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยอาจารย์ นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นและสนับสนุน (facilitator and supporter)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสร้างพลังอำนาจ (Community Empowerment)

พลังอำนาจเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา การรวมกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพิ่มอำนาจต่อรอง สร้างความตระหนักในความสำคัญของปัญหา เมื่อเกิดความตระหนัก เข้าใจในสถานการณ์จริงร่วมกัน จะนำไปสู่ความใส่ใจและการให้ความสำคัญกับปัญหา และนำสู่การปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Community Participation)

แนวทางในการพัฒนาสุขภาพที่เน้นหนักการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ให้มีความสำคัญกับการกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการสุขภาพของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงานมาเป็นประชาชนมีอำนาจในการดำเนินการ ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตลอดจนตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ดำเนินโครงการให้โปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ

เทคนิคการมีส่วนร่วม “เวทีสาธารณะ (Public Forum)”

เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อคิดเห็น เสนอแนะ เพื่อหาทางออกของปัญหาร่วมกัน เวทีสาธารณะ หรือ “ลานโล่ง” สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชนในระดับคุ้มบ้าน และระดับหมู่บ้าน อาจใช้สุนทรียสนทนา(Dialogue) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระ และร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

กิจกรรม

ช่วงวิเคราะห์ปัญหา วิจัยชุมชนและวางแผนชุมชนให้นักศึกษา

1. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ วิถีชีวิตชุมชน เตรียมการนำเสนอ/แลกเปลี่ยนข้อมูลกับชุมชน
2. ทำการนัดหมายชาวบ้านแต่ละคุ้มบ้านมารับฟังการนำเสนอข้อมูลและระดมความคิดเห็นในเวทีสาธารณะรอบ 1 รับผิดชอบโดยนักศึกษาที่พักบริเวณคุ้มบ้านเหล่านั้น โดยคุ้มบ้านหนึ่งควรมีบ้านพักนักศึกษา 3-4 หลัง นักศึกษาและผู้แทนคุ้มบ้านรวบรวมความคิดเห็น
3. นัดผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนคุ้มบ้านกลุ่มต่างๆ และบุคคลที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ เพื่อรับฟังการนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลระดับหมู่บ้าน ระหว่างตัวแทนนักศึกษากับชาวบ้านในเวทีสาธารณะรอบ 2 รับผิดชอบโดยคณะกรรมการนักศึกษาระดับเขต นักศึกษาแต่ละบ้านรับผิดชอบเชิญผู้นำชุมชนมาบ้านละ 1 คน
4. ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุภายใต้ข้อมูลที่มี และค้นหาศักยภาพชุมชน ทั้งบุคคล ทรัพยากร สิ่งดีในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา โดยใช้เทคนิคการทำงานแบบมีส่วนร่วม
5. ระดมความคิดเห็นทางออกของปัญหา และวางแผนชุมชนร่วมกัน
6. ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของโครงการแก้ไขปัญหา โดยเน้นปัญหาด้านสุขภาพตามความเร่งด่วนของปัญหา ความพร้อมและศักยภาพชุมชน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม อภิปรายข้อมูลและเหตุผล จากนั้นร่วมกันวางแผนปฏิบัติการ จัดเป็นแผนระยะสั้นและระยะยาว

หมายเหตุ: คีภษารายละเอียดเชิงวิชาการ การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน เทคนิคการทำงานแบบมีส่วนร่วม “การจัดเวทีสาธารณะ (Public forum)” การวิจัยชุมชนและวางแผนชุมชน เพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 2 (หน้า 73-78)

5.3 กิจกรรมที่ 3 โครงการเพื่อแก้ปัญหาสำคัญของหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์

เพื่อฝึกนักศึกษาให้รู้จักการเป็นผู้กระตุ้น ประสานงาน และสนับสนุน การดำเนินการของชาวบ้านในการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาสำคัญของหมู่บ้านที่ค้นพบจากการวิเคราะห์ปัญหาและแผนชุมชนที่ร่างขึ้นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน

กิจกรรม

กิจกรรมนี้ ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ให้นักศึกษาวางแผนร่วมกับชุมชน เขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาหลักเป็นสำคัญ หากปัญหาของอีก 2 ลำดับ นักศึกษาและชาวบ้านจะแก้ไขด้วยก็สามารถจัดเป็นโครงการเสริมได้ตามความเหมาะสม

2. ให้นักศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมตามโครงการแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกับชุมชน โดยชุมชนเป็นเจ้าของเรื่อง

ความสำเร็จในการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในระยะสั้น และความต่อเนื่องในการดำเนินการแก้ไขปัญหาระยะยาว ขึ้นกับความสามารถของนักศึกษาด้วยส่วนหนึ่ง ที่จะกระตุ้นให้ชุมชน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชน) ตระหนักและยอมรับว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาสำคัญของหมู่บ้าน ตลอดจนเต็มใจและยินดีที่จะร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับปรัชญาของการสาธารณสุขมูลฐานที่ว่า “ปัญหาของชุมชนแก้ไขโดยชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชน”

ทั้งนี้ นักศึกษาอาจช่วยดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เช่น ตำบล และอำเภอ เพื่อขอความสนับสนุนในด้านความรู้ (เอกสาร, วิทยากร, ฯลฯ) และทรัพยากร ฯลฯ ได้ตามความเหมาะสม อนึ่งในระยะสั้นระหว่างอยู่ในหมู่บ้าน นักศึกษาอาจสนับสนุนด้านกำลังคนในการดำเนินการช่วยชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง สิ่งสำคัญนักศึกษาต้องเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมดังกล่าวให้มาก เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและตระหนักว่าปัญหาของชุมชน ต้องแก้ไขโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน

หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดการเขียนโครงการเพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 3, 4 และ 6 (หน้า 79-82)

5.4 กิจกรรมที่ 4 โครงการชุมชนสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

เพื่อตอบสนองชุมชนที่ให้ความร่วมมือและอนุญาตให้นักศึกษาได้เข้าพักอาศัย และเพื่อให้นักศึกษาและชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันตลอดระยะเวลาการออกฝึกภาคสนาม

กิจกรรม

โครงการชุมชนสัมพันธ์นี้จัดทำขึ้นเป็นรายเขต โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่นักศึกษาไปสำรวจก่อนออกปฏิบัติงานในหมู่บ้าน และควรเป็นโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เมื่อนักศึกษาได้ร่างโครงการเรียบร้อยแล้วให้เสนอบริการหัวหน้าเขต และอาจารย์วิชาการประจำเขต เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการหลังจากนั้นนักศึกษาจะต้องเขียนโครงการชุมชนสัมพันธ์ รวมทั้งกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จในขณะที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการตลอดระยะเวลาที่อยู่ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาปฏิบัติงานกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชนในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

- 1) กิจกรรมการออกกำลังกายตอนเช้า หรือเย็นทุกวันและมีกรให้สุขศึกษาร่วมด้วย ส่งตัวแทนบ้านละ 1-2 คน/วัน สลับกันจนครบทุกคน
- 2) กิจกรรมเสียงตามสาย (เข้า-เย็น)
- 3) กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน เช่น เก็บขยะในหมู่บ้าน ทำทางระบายน้ำ เป็นต้น
- 4) กิจกรรมตามประเพณี เช่น งานบุญ งานแต่ง งานบวช งานศพ เป็นต้น
- 5) กิจกรรมนันทนาการ เช่น กีฬา ดนตรี

โดยจะต้องมีตารางเวลาในการปฏิบัติงานและการประเมินผลการดำเนินงานชัดเจน

หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดการเขียนโครงการเพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 3, 4 และ 6 (หน้า 79-82)

5.5 กิจกรรมที่ 5 การศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวบ้าน พร้อมรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือต่างๆ แล้วจัดทำเป็นรายงานภาพรวมระดับเขต ให้ศึกษาจากสิ่งที่พบเห็น สังเกตจดจำพูดคุยหารายละเอียดและนำมาจัดบันทึกเรียบเรียงใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพทั้ง 3 วิธี คือ การสนทนากลุ่ม (focus Group Discussion) สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว ซึ่งให้คุณค่าแก่ความเป็นคนและชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน และเป็นพลังผลักดันการพัฒนาที่สำคัญ เน้นคุณค่าทางจริยธรรมของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นอิสระและยังดำรงอยู่ในปัจจุบันในสถาบันหมู่บ้าน

ทฤษฎีโครงสร้าง หน้าที่ (Structural functional Theory)

โครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของสถาบัน องค์การต่างๆที่มีต่อระบบสังคม และมองความสัมพันธ์ระบบต่างๆ ทั้งสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เกี่ยวโยงสอดคล้องกันและทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาสมดุลของสังคมไว้ ตัวอย่างเช่น ระบบการแพทย์ ทำหน้าที่ให้การรักษาและช่วยเหลือผู้คนจากความเจ็บป่วย

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองหรือการขัดแย้ง

(Political economy theory / Conflict Theory)

สังคมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ระบบเศรษฐกิจ การเมืองหรือการจัดสรรผลประโยชน์ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เป็นที่มาของสาเหตุความเจ็บป่วยและโรคผ่านสภาพแวดล้อม การเข้าถึงทรัพยากร คุณภาพระบบบริการ และการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข

ตัวอย่าง สภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างระหว่างเมือง ชนบทส่งผลกระทบต่อครอบครัวในชนบทที่สมาชิกวัยแรงงานต้องดิ้นรนทำงาน หรือต้องย้ายถิ่น, การจัดสรรทรัพยากรในชุมชนอาจพบความขัดแย้ง ระบบพวกพ้อง การต่อรองอำนาจและผลประโยชน์

กิจกรรม

นักศึกษาแต่ละเขตต้องวางแผนและจัดแบ่งงานเพื่อการเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนอย่างรอบด้าน จากเครื่องมือการศึกษาวิถีชุมชน 6 อย่าง ได้แก่ 1)แผนที่ทางสังคม 2)ประวัติศาสตร์ชุมชน, 3)ปฏิทินชุมชนและวัฒนธรรมประเพณี, 4)โครงสร้างองค์กรชุมชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชน, 5) ระบบสุขภาพชุมชน และ 6)ผังเครือญาติ ใน 2 ตระกูลใหญ่ที่น่าสนใจ ในการจัดแบ่งงาน ควรให้แต่ละบ้านมีตัวแทนทำการศึกษารวบรวมข้อมูลวิถีชุมชนทุกเรื่อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีและข้อมูลระหว่างสมาชิกภายในบ้าน หรือกลุ่มบ้านในคุ้มหนึ่งรับผิดชอบข้อมูลทุกส่วนในคุ้มนั้น แล้วจึงนำข้อมูลแต่ละคุ้มมาปะติดปะต่อรวมกันเป็นหมู่บ้าน

การเก็บข้อมูลในช่วงกิจกรรมนี้ซึ่งเป็นช่วงแรกที่นักศึกษาได้พบกับชุมชน นักศึกษาควรใช้โอกาสต่างๆ ในการแนะนำตัว สร้างความสัมพันธ์ พูดคุยด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนและเป็นกันเอง เพื่อนำไปสู่การยอมรับของชุมชน นอกจากนี้นักศึกษาจะต้องวางแผนนัดพบประชุมกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและถ่ายทอดเทคนิค วิธีการทำงานระหว่างกันภายในหมู่บ้าน (เขต) เป็นระยะๆ

พึงระลึกไว้เสมอว่าเครื่องมือการศึกษาชุมชนแบบฟอร์มและข้อมูลต่าง ๆ มีไว้เพื่อช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้บุคลากรที่ทำงานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิสามารถทำงานชุมชนได้ดีขึ้น จึงไม่ควรยึดติดกับเครื่องมือหรือรูปแบบตายตัวต่างๆ ควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอยู่เสมอ จะช่วยให้เกิดการทบทวนปรับแก้ข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้การทำงานชุมชนเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานสุขภาพระดับปฐมภูมิ มีความภาคภูมิใจ ได้เรียนรู้ และเติบโตไปกับการทำงานที่ประณีต พิถีพิถัน และใส่ใจในความเป็นมนุษย์ของผู้คนอย่างแท้จริง

หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดเชิงวิชาการเพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 5 (หน้า 83-84) และ โภจนาตร จิ่งเสถียรทรัพย์ และคณะ. 2554. วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้นที่ทำงานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี: สถาบันวิจัยสังคมและสุขภาพ. (มีหนังสือในห้องสมุดของ 5 คณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

5.6 กิจกรรมที่ 6 โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อฝึกวางแผนการออกแบบโครงการเพื่อบริการวิชาการชุมชนด้านสุขภาพโดยอาศัยวิชาความรู้ใน แต่ละอาชีพของสมาชิกในกลุ่ม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสื่อสารสุขภาพ (Health Communication)

กระแสสุขภาพที่ปรับเปลี่ยนจากเรื่องเชื้อโรคและการจัดการเชื้อโรค มาสู่เรื่องคุณภาพชีวิต และการจัดการกับความเครียดที่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้เรื่อง การสื่อสารเพื่อสุขภาพ

การสื่อสารสุขภาพ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อการสื่อสารสองทางระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้ง่ายและทั่วถึง มีการจัดองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหมู่ประชาชน ต้องใช้การแลกเปลี่ยน สื่อสารระหว่างกันที่เชื่อมั่นว่าคนเราเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร พร้อมทั้งจะรับความคิดเห็นของผู้อื่นและยินดีแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของตนเองร่วมกับผู้อื่นได้ (ปาจารย์ ณะสมบุรณ์กิจ, 2551)

การสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion)

การสร้างเสริมสุขภาพเป็นการผสมผสานของการศึกษา การเมือง กฎระเบียบ และการจัดองค์กรเพื่อสนับสนุนพฤติกรรม และสภาพความเป็นอยู่ที่จะนำมาซึ่งการมีสุขภาพที่ดีของบุคคล กลุ่ม ชุมชน เน้นกระบวนการเพิ่มสมรรถนะ ให้ประชาชนมีความสามารถ ควบคุมและเสริมสร้างสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น กลยุทธ์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพในกฎบัตรออตตาวา (World Health Organization, 1986) ได้แก่

1.การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Build healthy public polic)

การกำหนดให้องค์กร มีมาตรการต่างๆ เช่น ด้านกฎหมาย การคลัง ภาษี และการบริหารในองค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่สุขภาพ รายได้ และความเสมอภาคทางสังคม ก่อให้เกิดสินค้าและบริการต่างๆ ที่ปลอดภัย และมีผลดีต่อสุขภาพ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและน่ารื่นรมย์

2.การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสุขภาพ (Create supportive environment)

การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณที่เอื้อให้เกิดสุขภาพ ได้แก่ อาหารและโภชนาการ การศึกษา บ้านและชุมชน การงานอาชีพ การคมนาคม และการสนับสนุนดูแลจากสังคม

3.เสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง (Strengthen community action)

การสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนให้สามารถควบคุมปฏิบัติงาน และกำหนดเป้าหมายของชุมชนเองได้ ภายใต้ข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านสุขภาพ

4. พัฒนาทักษะส่วนบุคคล (Develop personal skill)

การจัดให้บุคคล สังคมเกิดการพัฒนา มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมในการควบคุมสุขภาพตนเอง และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ

5. การปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ (Reorient health service)

การที่องค์กรด้านสุขภาพปรับรูปแบบงานจากเน้นรักษามาดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพร่วมกับภาคอื่นๆ สนับสนุนบุคคลและชุมชนในการพัฒนาสุขภาพตนเองโดยปรับเปลี่ยนเจตคติ ปรับทิศทาง และจัดระบบบริการสุขภาพที่มองปัญหาแบบองค์รวม

การบริหารโครงการ (Project Management)

การบริหารโครงการ คือการจัดการและกำกับทรัพยากร (เวลา วัสดุ บุคลากร และค่าใช้จ่าย) เพื่อความสำเร็จของโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

กระบวนการก่อนวางโครงการ ต้องศึกษา 1) ปัญหาความต้องการ 2) รวบรวมข้อมูล 3) วิเคราะห์ปัญหา 4) จัดลำดับความสำคัญของปัญหา / คัดเลือกปัญหา 5) วิเคราะห์สาเหตุ 6) กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย 7) กำหนดกิจกรรม / ทรัพยากร และ 8) วางโครงการ

ลักษณะของโครงการที่ดี

1. เป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาได้
2. มีรายละเอียดเนื้อหาสาระครบถ้วน ชัดเจน และจำเพาะเจาะจงโยสามารถตอบคำถามต่อไปนี้ได้
  - โครงการอะไร (ชื่อโครงการ)
  - ทำไมจึงต้องริเริ่มโครงการ (หลักการและเหตุผล)
  - ทำเพื่ออะไร (วัตถุประสงค์)
  - ปริมาณที่จะทำเท่าไร (เป้าหมาย)
  - ทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)
  - ทำเมื่อไร นานเท่าใด (ระยะเวลาดำเนินการ)
  - ใช้ทรัพยากรเท่าไร และได้มาจากไหน (งบประมาณ แหล่งที่มา)
  - ใครทำ (ผู้รับผิดชอบโครงการ)
  - ต้องประสานงานกับใคร (หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน)

กิจกรรม

โครงการบริการนี้จัดทำขึ้นเป็นรายเขต โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่นักศึกษาไปสำรวจก่อนออกปฏิบัติงานในหมู่บ้าน และควรเป็นโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยจัด

อย่างน้อย 3 โครงการต่อเขต เป็นโครงการที่มีเป้าหมายการดำเนินการต่อ **คน สัตว์ และ สิ่งแวดล้อม** เป้าหมายละหนึ่งโครงการ เมื่อนักศึกษาได้ร่างโครงการเรียบร้อยแล้วให้เสนออาจารย์หัวหน้าเขต และอาจารย์วิชาการประจำเขตเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ หลังจากนั้นนักศึกษาจะต้องเขียนโครงการให้บริการแก่ชุมชน (รวมทั้งกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จในขณะที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการตลอดระยะเวลาที่อยู่ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาปฏิบัติงานกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชนในพื้นที่

หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดการเขียนโครงการเพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 3, 4 และ 6 (หน้า 79-82)

5.7 กิจกรรมที่ 7 การศึกษาเฉพาะเรื่อง (Case Study)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่

ชนบทรอบน้อมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวบ้าน โดย การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สนทนาพูดคุยเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ กับชาวบ้าน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สังคมกับสุขภาพ (Society and Health)

ความสำคัญของสุขภาพไม่เพียงแต่เป็นปัญหาทางชีวการแพทย์ (Biomedicine) เท่านั้น แต่ยังถูกคุกคามโดยปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถควบคุมได้ด้วยสังคมมนุษย์ ซึ่งทุกสังคมจะมีวัฒนธรรมที่เป็นองค์รวมอันสลับซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนความสามารถอื่นของคน และอุปนิสัยที่คนเราได้รับการถ่ายทอดมาในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง ในสังคม

การปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม และนิเวศวิทยาจะเป็นตัวกำหนดว่าโรคและความเจ็บป่วยจะเกิดขึ้นหรือไม่และความอุดมสมบูรณ์ของอาหารจะมีมากน้อยเพียงใด เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อสุขภาพทั้งสิ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีดั้งเดิมนั้น ชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วนๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรมและประเพณี ความรู้เป็นคุณธรรม เมื่อผู้คนใช้ความรู้นั้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร)

กิจกรรม

นักศึกษาสังเกตกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่เป็นชนบทรอบน้อมประเพณี และวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชนนั้น แล้วจัดทำเป็นรายงานกลุ่ม (หนึ่งบ้านมีนักศึกษาประมาณ 12-13 คน) ให้เลือกทำ 1 เรื่อง เป็นเรื่องที่ไม่ควรซ้ำกับบ้านอื่น ให้ศึกษาจากสิ่งที่พบเห็น

สังเกตจดจำพูดคุยหารายละเอียดและนำมาจดบันทึกเรียบเรียง ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้ง 2 วิธี คือ สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

วิธีการศึกษามีขั้นตอนดังนี้

1. วิธีการเลือกหัวเรื่อง

1.1. ใน 1-2 วันแรกที่เข้าหมู่บ้าน นักศึกษาสร้างความสัมพันธ์ พูดคุย แสดงความเป็นกันเอง ใช้การสังเกต หรือสอบถามชาวบ้าน อย่างเป็นธรรมชาติ ให้นำหัวเรื่องที่แต่ละคนศึกษา เช่นเกี่ยวกับวิถีชีวิต อาชีพ กิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรมที่น่าสนใจมาประชุมกลุ่มเป็นวาระหนึ่งของการประชุมบ้าน

1.2. แต่ละบ้านเลือกหัวเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่น่าสนใจเพียงเรื่องเดียว ได้แก่

- ความเชื่อ เช่น การอยู่ไฟ ศาลปู่ตา โยเร ฯลฯ
- ประเพณี เช่น บุญบั้งไฟ บวชนาค ฯลฯ
- กิจกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้าซิต การลงแขก การทำขนม
- ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การย้อมผ้า อุปกรณ์ / เครื่องมือที่คิดประดิษฐ์ ด้วยความคิดของชาวบ้าน ฯลฯ

1.3. วิธีการได้ข้อมูลนั้น ขอให้แต่ละบ้าน ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้รู้ในหมู่บ้านนั้นๆ ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้าน หลังจากนั้นให้นักศึกษาสรุปเขียนเป็นรายงานส่งให้อาจารย์ข้อมูลที่ ต้องศึกษาเพื่อทำรายงานของแต่ละบ้าน ควรครอบคลุม:

- ความเป็นมา ภูมิหลัง
- ขั้นตอน / วิธีการ / เทคนิค
- การยอมรับจากชุมชน คนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นอย่างไร
- วิถีชีวิตหรือขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อเหล่านั้นมีผลต่อสุขภาพอนามัยอย่างไรบ้าง มีผลต่อสังคมเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง

1.4. ส่งรายงาน เมื่อสิ้นสุดการฝึก แต่ละบ้านส่งรายงาน ส่งให้อาจารย์หัวหน้าเขต เพื่อให้คะแนนและพิจารณาเรื่องเพื่อนำเสนอในวันนำเสนอผลการฝึกภาคสนามร่วมในมหาวิทยาลัย

5.8 กิจกรรมที่ 8 การศึกษาครอบครัว (Family Study)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงวิถีชีวิตและระบบสุขภาพของชาวบ้านในระดับครอบครัวอย่าง

ถูกต้องและเป็นจริง ภายใต้อาณัติที่ใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตตามปกติวิสัยของชาวบ้านให้มากที่สุด

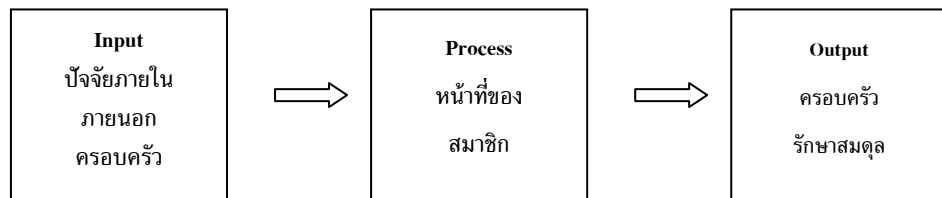
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว (Structural-functional Theory)

มองครอบครัวมีลักษณะเป็นระบบเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับทั้งภายในและภายนอก มีโครงสร้างของครอบครัวที่เป็นลักษณะเฉพาะ มีเป้าหมายการเกิดและดำรงอยู่ของครอบครัว โดยมีลักษณะความเป็นโครงสร้างด้านบทบาทของสมาชิก ค่านิยม การสื่อสารและรูปแบบการสื่อสาร อำนาจ ส่วนหน้าที่ของครอบครัว ประกอบด้วย หน้าที่ในการให้ความรักความเอาใจใส่ การอบรมเลี้ยงดูสมาชิก การสืบเผ่าพันธุ์ การจัดการด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านการดูแลสุขภาพและจัดหา สิ่งจำเป็นพื้นฐานทางด้านร่างกายให้แก่สมาชิก และการเผชิญปัญหาครอบครัว (Merton, 1980)

ทฤษฎีระบบครอบครัว (Family System Theory)

ครอบครัวเป็นระบบสังคม ประกอบด้วยคนหลายคนอยู่ร่วมกัน มีบทบาทที่คาดหวังในครอบครัว มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีโครงสร้าง มีหน้าที่ มีการดำรงไว้ซึ่งขอบเขต และมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งครอบครัวจะสนองตอบความต้องการของสมาชิกแต่ละคน ทั้งของสังคมด้วย

(von Bertalanffy, 1990; Cox & Paley, 2003)

กิจกรรม

ให้นักศึกษาเลือกครอบครัวเพื่อศึกษาและเยี่ยมให้การช่วยเหลือ 1 ครอบครัวต่อนักศึกษา 3-4 คน เป็นการเยี่ยมเพื่อเรียนรู้ระบบสุขภาพในครอบครัว ส่งเสริมสุขภาพและแก้ปัญหสุขภาพตามศักยภาพและความเหมาะสม ในครอบครัวมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 3 คน ใช้เทคนิคการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพ 2 วิธีหลักได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) หลีกเลียงการรบกวนวิถีชีวิตตามปกติวิสัยของชาวบ้าน และเขียนรายงานการเยี่ยมตามแนวทางการเขียนรายงานกิจกรรมส่งอาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้าน ก่อนเดินทางกลับมหาวิทยาลัย

ขั้นตอนการศึกษามีดังนี้

1. การเลือกครอบครัวกรณีศึกษา

ใน 2-3 วันแรกที่เข้าหมู่บ้าน นักศึกษาอาจสำรวจด้วยตนเองในหมู่บ้านที่รับผิดชอบ ใช้การสอบถามจากชาวบ้าน หรือสังเกตจากสภาพบ้านและสภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม เพื่อเลือกครอบครัวที่เต็มใจจะให้ข้อมูลเพื่อสะท้อนคุณภาพชีวิตที่มีทุกขภาวะหรือ สุขภาวะโดยมีเหตุผลเบื้องต้นในการเลือก ดังนี้

1) *ครอบครัวที่มีทุกขภาวะ* ได้แก่ ครอบครัวที่มีความทุกข์ยากลำบากในชีวิตเนื่องจากความยากจน เจ็บป่วยหรือพิการ อาทิเช่น เป็นโรคเรื้อรังในระดับที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเช่น ความดัน โลหิตสูง เบาหวาน, วัณโรค, เอดส์, ปวดข้อเรื้อรัง, โรคผิวหนังเรื้อรัง, โรคกระเพาะเรื้อรัง, ปวดหัวเรื้อรัง, นิ้วในโต, ไตวาย เมื่อยหรือเหนื่อยจนทำงานไม่ได้, หัวใจโต, หัวใจรั่ว, ลมชัก ฯลฯ หรือสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาทางสังคม เช่น พ่อแม่อพยพแรงงานไปทำงานที่อื่น ทอดทิ้งเด็กเล็กไว้ให้คนแก่ดูแลโดยไม่รับผิดชอบ, ครอบครัวพ่อแม่หย่าร้าง แยกกันอยู่ หรือเสียชีวิต ฯลฯ

2) *ครอบครัวที่มีสุขภาวะ* ได้แก่ ครอบครัวที่เป็นสุข อาจเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์พูนสุขหรือยากจนทางเศรษฐกิจก็ได้ แต่สมาชิกในครอบครัวมีศักยภาพในการปรับตัวและทัศนคติที่จะนำชีวิตสู่ความสุขตามควรแก่อัตภาพ มีหลักและแนวคิดที่ดีในการดำเนินชีวิต ครอบครัวอบอุ่น หรือมีวิธีการดูแลสุขภาพป้องกันโรคแบบวิถีชาวบ้านที่เหมาะสม นำเอาเป็นแบบอย่าง ตัวอย่างเช่น เป็นครอบครัวของนักคิดหรือนักปฏิบัติที่มีแนวคิดพึ่งพาตนเอง มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น นักศึกษาสามารถเลือกครอบครัวดังต่อไปนี้

- ครอบครัวที่มีหญิงหลังคลอด (ภายในวันที่ 2 หลังจากกลับจากโรงพยาบาล)
- ครอบครัวที่มีเด็กก่อนวัยเรียนและวัยเรียน ซึ่งมีปัญหาสุขภาพนำศึกษา
- ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ
- ครอบครัวที่มีผู้ป่วยเรื้อรังหรือพิการ

ในกรณีที่นักศึกษาเลือกครอบครัวที่มีลักษณะคล้ายกัน อาจารย์จะเป็นผู้พิจารณากำหนดกรณีศึกษาโดยนักศึกษาในกลุ่มจะได้รับมอบหมาย การศึกษากกรณีศึกษาที่อาจแตกต่างกันไปไม่ซ้ำซ้อนกันในประเภทเดียวกันทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2. กำหนดการเยี่ยม

การเยี่ยมครอบครัวที่ศึกษาให้เยี่ยมอย่างน้อย 3 ครั้ง โดยนับรวมการศึกษาข้อมูลครอบครัวครั้งแรก และการเยี่ยมครั้งสุดท้ายเป็นการเยี่ยมเพื่อประเมินผล และจะต้องเยี่ยมสมาชิกทุกคน (ต้องให้หัวหน้าครอบครัว หรือกรณีศึกษา หรือผู้ดูแลลงนามรับรองทั้ง 3 ครั้ง ซึ่งมีวันที่ และช่วงเวลา

ตรงกันกับในรายงานการศึกษา แนวภาพถ่ายของนักศึกษาขณะปฏิบัติกิจกรรมเยี่ยมบ้านในส่วน
ของท้ายของรายงานอย่างน้อย 2 ภาพ

3. ประเด็นในการศึกษา

ประเด็นในการศึกษาประกอบด้วย สภาพความเป็นอยู่ (การกิน-การพักผ่อน-การทำงาน-
การดำเนินชีวิตประจำวัน) ความเชื่อและแนวคิดต่อเรื่องต่างๆ ของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจน
บริบทแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วพยายามวิเคราะห์และอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง
ที่ค้นพบกับประเด็นคุณภาพชีวิตในครอบครัวนั้น

4. เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ก่อนพูดคุย ต้องมีการแนะนำตัวและสร้างความไว้วางใจคุ้นเคยที่พอเพียง
- 2) ไม่จดบันทึกข้อมูลต่อหน้าชาวบ้าน หรือถ้าจำเป็นต้องขออนุญาตก่อน
- 3) ถ้าไม่มีความรู้พอ หรือถ้าไม่แน่ใจ ไม่ควรให้คำแนะนำหรือตอบคำถาม
ในทันที
- 4) ระวังกริยามารยาทบางอย่างจะถูกเข้าใจว่าเป็นการดูถูกดูหมิ่น
- 5) ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย เช่น เลือกลงเวลา, สถานที่ในการพูดคุยที่
เหมาะสม
- 6) ให้พูดคุยอย่างเป็นกันเอง ไม่มีการเรียงคำถามหรือถามตรง ๆ
- 7) ข้อมูลบางอย่างต้องใช้เวลาในการทำความคุ้นเคย ชาวบ้านจึงจะเปิดเผย
- 8) ถ้ามีปัญหาอย่างใดเกิดขึ้น ให้ปรึกษาอาจารย์ประจำบ้าน

5. การส่งรายงาน ให้ส่ง 1 ฉบับที่อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้าน ทำการตรวจให้แล้ว
เสร็จก่อนออกจากหมู่บ้าน เนื้อหาประมาณ 5-8 หน้ากระดาษ A4

หมายเหตุ: ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวกกิจกรรมที่ 8 (หน้า 85-86)

5.9 กิจกรรมที่ 9 การปฏิบัติงานในบ้านและการเขียนแบบบันทึกประจำวัน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติงานต่างๆในบ้านร่วมกับเพื่อน อาจารย์ และเจ้าของบ้าน และเรียนรู้วิธีการเขียนบันทึกความทรงจำ บอกเล่าสิ่งที่พบเห็นในเชิงวิชาการถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้

การบันทึกกิจกรรมประจำวัน เริ่มตั้งแต่วันที่ประชุมกลาง เสาร์ 17 ส.ค. เสาร์ 31 ส.ค. เสาร์ 28 ธ.ค 2556. และบันทึกทุกวัน ในระหว่างการฝึกฯ วันที่ 11-21 ม.ค 2557 ส่งอาจารย์ที่ ปรึกษาประจำบ้านทุก 2 วัน โดยมีเนื้อหา ประกอบด้วย

- บันทึกประสบการณ์การใช้ชีวิตในบ้าน
- บันทึกประสบการณ์ทำงานกลุ่มในบ้าน งานบ้าน กรณีศึกษาครอบครัว และการศึกษาเฉพาะเรื่อง
- บันทึกประสบการณ์การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน โครงการบริการ
- บันทึกประสบการณ์การทำงานระดับเขต
- ผลงานที่นักศึกษา และกลุ่มทำงานสำเร็จ
- ผลงานที่นักศึกษามีใจ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และผลที่เกิดขึ้นต่อชุมชน หรือความประทับใจส่วนบุคคล
- สิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้ในแต่ละวัน
- การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน พิธีกรรมทางศาสนา หรือ อื่นๆ แล้วแต่กิจกรรมที่นักศึกษาทำ หรือ ร่วมทำกับชุมชนนั้น พร้อมภาพประกอบ (ถ้ามี) และทำนได้ เรียนรู้ อะไรบ้าง
- สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม

หมายเหตุ: แบบบันทึกประจำวันอยู่ส่วนท้ายของคู่มือนี้

6. การจัดทำรายงานของนักศึกษา

นักศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำรายงานกิจกรรมในการฝึกภาคสนามร่วม 4 ประเภท ได้แก่

6.1 รายงานรายบุคคล

นักศึกษาต้องทำแบบบันทึกประจำวัน (อยู่ภายในคู่มือนี้) ส่งให้อาจารย์บ้านตรวจทุก 2 วัน

6.2 รายงานการศึกษาครอบครัว

ทำเป็นกลุ่ม 1 ครอบครัวการเลือกครอบครัวศึกษาต้องไม่ซ้ำกับบ้านอื่น เนื้อหาประมาณ 5-8 หน้ากระดาษขนาด A4 โดยนักศึกษาต้องเขียนรายงานส่งให้อาจารย์ประจำบ้าน ภายในวันที่ 20 มกราคม 2557

6.3 รายงานการศึกษาเฉพาะเรื่อง

การเก็บข้อมูลใช้เวลาตลอดระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้านให้นำมาถ่ายทอดให้ฟังในการประชุมบ้านเพื่อสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพ จัดทำรายงาน ความยาวประมาณ 5-8 หน้ากระดาษ A4 เขียนด้วยลายมือตัวบรรจงหรือพิมพ์ส่งบ้านละ 1 ฉบับ ส่งให้อาจารย์ประจำบ้านตรวจ ภายในวันที่ 20 มกราคม 2557

6.4 รายงานรายเขต

รายงานประกอบด้วย 7 ส่วน คือ

1. บทนำ

2. ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน และข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และสถิติอื่นๆ ที่จำเป็น สาธารณูปโภค และสาธารณสถานสำคัญ (ไม่เกิน 2-3 หน้ากระดาษ) และสรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม 3-4 หน้ากระดาษ A4

3. ข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนทั้ง 6 เครื่องมือ จัดทำเป็นรายงานเรื่องละความยาว 8-10 หน้ากระดาษ A4

4. วิจัยขออนามัยชุมชนของหมู่บ้านต่างๆ ในเขตนั้น ตามวิธีการของกลุ่มนักศึกษา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในกลุ่มของชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนชุมชน ไม่เกิน 4-5 หน้ากระดาษ A4 และโครงการแก้ไขปัญหชุมชน ไม่เกิน 5 หน้า

5. โครงการบริการวิชาการในเขตนั้นไม่เกิน 10-12 หน้ากระดาษ A4

6. คัดเลือกกรณีศึกษาครอบครัว 1 ครอบครัวที่น่าเสนอ และใช้ชื่อสมมุติ ไม่เกิน 5-8 หน้ากระดาษ A4 ต่อครอบครัว

7. คัดเลือกการศึกษาเฉพาะเรื่อง 1 เรื่องที่น่าเสนอ ความยาวไม่เกิน 5-8 หน้ากระดาษ A4

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. มีบทคัดย่อ และอธิบายความเป็นมาของการศึกษา

2. อธิบายวิธีการศึกษาชุมชน ในแต่ละวิธี โดยมีหลักฐานอ้างอิง (บุคคล เอกสาร หรืออื่นๆ)

3. อธิบายผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน (จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ) ได้ครบถ้วนและถูกต้อง

- 4.อธิบายผลการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ได้อย่างเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงปริมาณได้ 1 ราย
- 5.อธิบายผลการศึกษาเฉพาะเรื่อง 1 เรื่อง
- 6.อธิบายและสรุปผลโครงการบริการในชุมชน ทุกโครงการ
- 7.อธิบายและสรุปผลการดำเนินการเวทีสาธารณะ (Public forum)
- 8.เชื่อมโยงผลการศึกษาชุมชนทั้งหมด และสามารถระบุ จุดแข็งของชุมชน และปัญหาสุขภาพของชุมชนได้
- 9.มีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา และสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้
- 10.เขียนเอกสารอ้างอิงได้ถูกต้อง
- 11.ส่งฐานข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
- 12.รูปเล่มสวยงามและส่งทันตามกำหนดเวลา

อนึ่ง แต่ละเขตต้องส่งรายงานของเขต **จำนวน 7 เล่ม** พร้อมแผ่น DVD (รายงานและสื่อสไลด์นำเสนอ) ทั้งหมด ให้ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ *ผศ.ดร.ปิยะฉัตร พัทธานุฉัตร* ภาควิชาทันตกรรมชุมชน คณะทันตแพทยศาสตร์ **ภายในวันศุกร์ที่ 31 มกราคม 2557** (หากส่งช้าจะถูกปรับลดคะแนน)

รูปแบบการจัดทำรายงาน

ปกนอก / ปกใน

บทคัดย่อ

คำนำ

สารบัญ

สารบัญเรื่อง / ตาราง/ ภาพ

บทที่ 1 บทนำและวิธีการศึกษา

1.1 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

1.2 การระบุปัญหาเบื้องต้นจากข้อมูลทุติยภูมิ

1.3 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม (แบบสอบถาม, การศึกษาเชิงลึก)

บทที่ 2 ผลการศึกษา (ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม)

บทที่ 3 วิธีชีวิตชุมชน (รายงาน 6 เครื่องมือ)

บทที่ 4 การวินิจฉัยชุมชน

4.1 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยนักศึกษา (จากแบบสอบถาม)

4.2 การวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนชุมชน

4.2.1 ลำดับปัญหาสำคัญจากชุมชน

4.2.2 กระบวนการวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับชุมชน

4.2.3 เนื้อหาของแผนชุมชนทางสุขภาพ

4.3 โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน

บทที่ 5 โครงการบริการวิชาการ

บทที่ 6 กรณีศึกษาครอบครัว (1 ครอบครัว)

บทที่ 7 ศึกษาเฉพาะเรื่อง (1 เรื่อง)

เอกสารอ้างอิง

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เอกสารที่ใช้ในโครงการ

รายชื่อนักศึกษาเขต และอาจารย์ที่ปรึกษาบ้าน

รายชื่อนักศึกษาในโครงการบริการ

7.การนำเสนอผลงานการฝึกภาคสนามร่วมๆ ของนักศึกษา

นักศึกษามีหน้าที่นำเสนอผลงานการฝึกภาคสนาม ดังนี้

7.1 นำเสนอในหมู่บ้าน

การนำเสนอต่อผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นให้ยึดเอาความสะดวกของผู้นำหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ อนึ่ง นักศึกษาควรเลือกข้อมูลและวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้าน เช่น การใช้ภาษาท้องถิ่น มิใช่ยึดถือความเคยชินที่เคยเห็น และเคยทำมาในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก

7.2 นำเสนอในมหาวิทยาลัย

7.2.1 การนำเสนอรายเขตในวันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2555 นำเสนอบนเวที (Oral Presentation) เวลา 08.30 น.–12.00 น. โดยการจับสลากจัดลำดับนำเสนอก่อนหลัง (ข้อมูลแต่ละเขตเป็นภาพรวมหมู่บ้าน) จะมีเวลาในการนำเสนอเขตละ **30 นาที** ซึ่งต้องนำเสนอให้ครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านและข้อมูลชุมชนจากแบบสอบถาม
2) วิถีชีวิตชุมชน (สรุป 6 เครื่องมือ)
3) กระบวนการและผลจากการวิเคราะห์ปัญหาวางแผนชุมชน และจัดกิจกรรมโครงการแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน ลำดับปัญหาสำคัญของชุมชน และลำดับปัญหาสำคัญของนักศึกษา

4) ภาพรวมของกิจกรรมบริการของเขต

5) ยกตัวอย่างการศึกษาครอบครัว 1 ครอบครัว

6) ยกตัวอย่างการศึกษาเฉพาะเรื่อง 1 เรื่อง

อนึ่งในการนำเสนอในมหาวิทยาลัยให้นักศึกษาระวังปัญหาเรื่องการนำเสนอไม่เสร็จภายในกำหนดเวลา และไปเกินเวลาของกลุ่มอื่นๆ ซึ่งสาเหตุของการนำเสนอไม่เสร็จตามกำหนดเวลาที่เคยพบได้แก่

○ มีข้อขัดข้องในการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ วิดีทัศน์, สไลด์ powerpoint, Clip VDO ภาพและเสียง ฯลฯ หรือไฟดับ, อุปกรณ์ขัดข้อง, ไม่ได้ซ้อมกับเครื่องจริง / สถานที่จริงมาก่อน

○ มีการแสดงประกอบหลายฉาก เสียเวลาในการเปลี่ยนฉาก, เปลี่ยนคน

○ มีการฉายภาพรำลึกความทรงจำของนักศึกษารายบุคคล, รายบ้าน, รายโครงการ หรือรายเขตจำนวนมากเกินไป

7.2.2 นักศึกษาเขตอื่นถูกมอบหมายให้อภิปราย ชักถาม 2 คำถาม (รวมเวลาไม่เกิน 10 นาที)

7.2.3 อาจารย์อาจชักถามเพิ่มเติม (รวมอีกไม่เกิน 10 นาที)

8. กรอบการประเมินผล

8.1 หมวดการประเมินผล

ในการฝึกภาคสนามร่วมๆ นักศึกษาจะถูกประเมินผลใน 2 หมวด ได้แก่

8.1.1 ทักษะและความรู้ (Skill & Knowledge)

การประเมินทักษะและความรู้จะแยกย่อยไปเป็นการประเมิน กระบวนการทำงานและการเรียนรู้ (Process) ซึ่งมีน้ำหนักคะแนน 50% และผลงาน (Output) ซึ่งมีน้ำหนักคะแนน 50% การประเมินในหมวดนี้จะใช้ในการคิดเกรดภาคสนามร่วมๆ ของนักศึกษาแต่ละคน (รายละเอียด ดูตาราง กำหนดกรอบการประเมินผล)

8.1.2 เจตคติ (Attitude)

การประเมินในหมวดนี้ จะพิจารณาพฤติกรรมที่บ่งถึงเจตคติที่ไม่เหมาะสมอย่างมากในการฝึกภาคสนามร่วมๆ และควรมีการปรับปรุงแก้ไข จึงมีมาตรการทางการประเมินผล เพื่อป้องปรามพฤติกรรมดังกล่าวของนักศึกษา โดยการลดสัดส่วนคะแนนรายบุคคล ลงเป็นขั้นๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และแจ้งให้นักศึกษาได้ทราบล่วงหน้า

8.2 ผู้ประเมิน

8.2.1 อาจารย์

อาจารย์จะเป็นผู้ประเมินกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ ตลอดจนผลงานของนักศึกษาในระหว่างการฝึกภาคสนามร่วมๆ ทั้งในมหาวิทยาลัยและในหมู่บ้านตามความเหมาะสม โดย

1) *อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้าน* ประเมินกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ของนักศึกษาในกลุ่มบ้านในระหว่างฝึกภาคสนามร่วมๆ ในหมู่บ้าน ผ่านทางการประเมินกิจกรรมบ้าน การศึกษา ข้อมูลเบื้องต้น บันทึกประจำวัน รายงานศึกษาค้นคว้า และแบบทดสอบ

2) *อาจารย์ประจำเขตที่อยู่ในวันทำกระบวนการกลุ่มกับตัวแทนชาวบ้าน* กิจกรรมให้บริการและกิจกรรมนำเสนอวิถีชีวิตชุมชน ประเมินกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ของนักศึกษาในการทำกระบวนการกลุ่มกับตัวแทนชาวบ้าน วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนชุมชน และประเมินกิจกรรมบริการของนักศึกษาและกิจกรรมนำเสนอวิถีชีวิตชุมชน

3) *กลุ่มอาจารย์ที่เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอผลงานของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย* ประเมินผลงานการนำเสนอของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อเปรียบเทียบผลงานเป็นรายเขต (อาจารย์ประจำเขตไม่ต้องประเมินเขตของตนเอง)

4) *อาจารย์ฝ่ายวิชาการและประเมินผล* ประเมินผลงานรายงานการฝึกภาคสนามร่วมๆ ของเขต ตามแนวทางที่กำหนดในข้อ 6.4 (ไม่ประเมินเขตของตนเอง) รวมทั้งประเมินผลด้านอื่นๆ

8.2.2 นักศึกษา

นักศึกษาจะมีบทบาทในการประเมินกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ ของเพื่อนนักศึกษา ในกลุ่มบ้าน เพื่อประกอบการประเมินของอาจารย์

8.3 รายละเอียดเพิ่มเติมการประเมินผลด้านเจตคติ

8.3.1 พฤติกรรมที่บ่งถึงเจตคติที่ไม่เหมาะสมในการฝึกภาคสนามร่วม ได้แก่ อย่างน้อย 1 พฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ดื่มสุรา สิ่งมีนเมา หรือเสพยาเสพติด
- 2) เล่นการพนัน
- 3) ความสัมพันธ์เชิงชู้สาวที่ชัดเจนกับชาวบ้าน เพื่อนนักศึกษา หรือบุคคลอื่น ๆ
- 4) ออกนอกเขตการฝึกที่กำหนดให้ โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก**อาจารย์หัวหน้าเขต**
- 5) นำบุคคลภายนอกมาพักค้างแรมในบ้านพัก หรือไปพักค้างคืนในที่อื่นซึ่งมิใช่บ้านพักที่กำหนดให้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก**อาจารย์ประจำบ้าน**เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นกรณีไป
- 6) ขาดสัมมาคารวะและมีพฤติกรรมก้าวร้าวกับเพื่อน อาจารย์ เจ้าของบ้าน หรือชาวบ้าน
- 7) ทะเลาะเบาะแว้งรุนแรงกับเพื่อน อาจารย์ เจ้าของบ้าน หรือชาวบ้าน
- 8) ปฏิบัติตนขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น หรือทำลายความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน
- 9) เข้าร่วมกิจกรรมสายเกิน 15 นาที โดยไม่มีเหตุผลสมควร ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป
- 10) ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายตามหลักสูตรการฝึกภาคสนามร่วม (อ้างอิงตาม 9 กิจกรรมหลักในคู่มือ)
- 11) นำยานพาหนะ (ยกเว้นจักรยานถีบ) เข้าไปใช้ในพื้นที่ หรือขับขี่ยานพาหนะ (ที่ใช้เครื่องยนต์ขับเคลื่อน) ของชาวบ้าน
- 12) ไม่เข้าร่วมประชุมกลางทั้ง 3 ครั้ง หรืออยู่ปฏิบัติงานในภาคสนามน้อยกว่า 80% เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอื่นๆ โดยได้รับอนุญาตจาก**อาจารย์หัวหน้าเขต** เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นกรณีไป
- 13) ประพฤติผิดระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยวินัยนักศึกษา พ.ศ. 2551

8.3.2 ผู้ประเมินและช่วงของการประเมินด้านเจตคติ

นักศึกษาประเมินเพื่อน (โดยไม่ต้องประเมินตนเอง) 2 ครั้ง คือ ประเมินในช่วงสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ในหมู่บ้าน

อาจารย์ประเมินนักศึกษา ครั้งเดียว คือ ประเมินในช่วง สัปดาห์ที่ 2 ในหมู่บ้าน

8.3.3 แบบประเมินผลด้านเจตคติ

การประเมินผลด้านเจตคติ จะถูกผสมผสานลงไปในรูปแบบประเมินนักศึกษารายบุคคล ในแบบประเมินกิจกรรมบ้าน

8.3.4 เกณฑ์การประเมินผลด้านเจตคติ

ประเมินเป็น S (satisfied) กับ U (unsatisfied) โดย นักศึกษาที่ได้ U ด้านเจตคติจะถูก ปรับลดสัดส่วนคะแนนรายบุคคล ในการฝึกภาคสนามร่วม ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) เกณฑ์การได้ U ด้านเจตคติของนักศึกษา

นักศึกษาจะได้ U เมื่อมีการถูกระบุว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ตั้งแต่ 1 พฤติกรรมขึ้นไป โดย

- เพื่อนนักศึกษา ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หรือ
- อาจารย์ตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป หรือ
- อาจารย์ 1 ท่านและนักศึกษา 2 คนขึ้นไป

2) เกณฑ์การปรับลดสัดส่วนคะแนนรายบุคคล ภาคสนามร่วม สำหรับนักศึกษาที่ได้ U ด้านเจตคติ

- ได้ U 1 พฤติกรรม ถูกปรับลดสัดส่วนคะแนนรายบุคคล 50%
- ได้ U 2 พฤติกรรม ถูกปรับลดสัดส่วนคะแนนรายบุคคล 80%
- ได้ U 3 พฤติกรรม ถูกปรับลดสัดส่วนคะแนนรายบุคคล 100% และ/

หรือให้ตกในรายวิชานี้ พร้อมสอบสวนวินัยนักศึกษา

ตัวอย่างการปรับลดคะแนนรวมของนักศึกษาที่ได้ U ด้านเจตคติ

สัดส่วนคะแนนรายบุคคลหลังปรับ (%)	สัดส่วนคะแนนรายบุคคลก่อนปรับ (เต็ม 30%)				
	30	25	20	15	10
เนื่องจากได้ U ด้านเจตคติ 1 พฤติกรรม (ลด 50%)	15	17.5	10	7.5	5
เนื่องจากได้ U ด้านเจตคติ 2 พฤติกรรม (ลด 80%)	6	5	4	3	2
เนื่องจากได้ U ด้านเจตคติ 3 พฤติกรรม (ลด 100%)	0	0	0	0	0

*** ทั้งนี้ให้ผลการพิจารณาคะแนนจากคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและประเมินผล และคณะกรรมการอำนวยการฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในปีนั้นๆ ถือว่าเป็นที่สิ้นสุด

ตารางแสดงกรอบการประเมินผล

1 สัดส่วนคะแนนประเมินรายบุคคล 30%

การประเมิน	กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผู้ประเมิน	สัดส่วนคะแนน 30%	หมายเหตุ
บันทึกงานและการเรียนรู้ประจำวัน	การบันทึกกิจกรรมที่ปฏิบัติงานทุกวันและสิ่งที่ได้เรียนรู้	บันทึกกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ปฏิบัติงาน ในแต่ละวัน และสิ่งที่ได้เรียนรู้ และมีเอกสารหรือกิจกรรมต่างๆ ประกอบส่งทุก 2 วัน	อาจารย์ประจำบ้าน	5	แบบบันทึกประจำวัน CM1
	การประเมินนักศึกษาในกลุ่มบ้านเดียวกัน (Peer's)	การประเมินเพื่อนนักศึกษาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตลอดการฝึกภาคสนาม	นักศึกษาประเมินการทำงาน การมีส่วนร่วมของเพื่อนในบ้าน	5	แบบประเมินนักศึกษาในกลุ่มบ้านเดียวกัน CM4
กิจกรรมในบ้านและการประชุมบ้าน	การช่วยเหลือในงานบ้าน ร่วมทุกข์ร่วมสุข จิตอาสา มนุษย์สัมพันธ์	1.ช่วยกันทำงานในบ้าน 2. สัมพันธภาพกับ นศ. ในบ้าน	อาจารย์ประจำบ้าน	5	แบบประเมินกิจกรรมประจำบ้าน CM2
	การแลกเปลี่ยนข้อมูล ช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา	1.ร่วมประชุมบ้านทุกวัน 2.ผลการบันทึกการประชุมประจำบ้าน ในแต่ละวัน ติดไว้ทุกวัน	อาจารย์ประจำบ้าน	5	แบบประเมินกิจกรรมประจำบ้าน CM2
สอบ	การทำข้อสอบ	ผลการสอบ เนื้อหา ข้อสอบ การศึกษาเชิงปริมาณ การศึกษาวิถีสุมชน การจัดลำดับความสำคัญปัญหา, เวทีสาธารณะ	อาจารย์ประจำบ้าน	10	จัดสอบในพื้นที่ วันที่ 19 ม.ค 57 CM3

2 สัดส่วนคะแนนประเมินรายกลุ่มในบ้าน 3-4 คนต่อกลุ่ม 15%

การประเมิน	กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผู้ประเมิน	สัดส่วนคะแนน 15%	หมายเหตุ
การศึกษาครอบครัว (Family study) กลุ่มละ 3-4 คน	การนำเสนอผลการศึกษา ใน การประชุมบ้าน และส่งรายงาน	ข้อมูลที่สะท้อนความเข้าใจครอบครัวที่ศึกษา และการวิเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้จากครอบครัวนั้น	อาจารย์ประจำบ้าน	5	แบบประเมินการศึกษา ครอบครัว CM5
การศึกษาเฉพาะ เรื่อง (Case study) 1 เรื่อง/บ้าน	การนำเสนอผลการศึกษา ใน การประชุมบ้าน และส่งรายงาน	ข้อมูลที่สะท้อนความเข้าใจ วิถีชีวิตของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการวิเคราะห์สิ่ง ที่ได้เรียนรู้จากวิถีชีวิตของชุมชนนั้น	ส่งอาจารย์วิชาการ และ คณาจารย์ ประจำเขต	5	แบบประเมินการศึกษา เฉพาะเรื่อง CM6
บ้านสะอาดและ มนุษยสัมพันธ์ต่อ ชุมชน	การประกวดบ้านสะอาด และมี มนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน	นักศึกษาช่วยกันดูแลบ้านให้สะอาดเป็นระเบียบ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและ ชุมชน	อาจารย์ประจำบ้าน คณาจารย์ประจำ เขต เจ้าของบ้าน และชุมชนประเมิน	5	แบบประเมินบ้านสะอาด และมนุษยสัมพันธ์ต่อ ชุมชน CM7

3 สัดส่วนคะแนนประเมินกลุ่มใหญ่ เครื่องมือ 6 ชนิด และโครงการบริการ 20%

การประเมิน	กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผู้ประเมิน	สัดส่วนคะแนน 20%	หมายเหตุ
เครื่องมือ 6 ชนิด	กิจกรรมประชุมกลุ่มย่อย เพื่อทำงานตามกลุ่มวิถีชุมชน	การประชุมแบ่งงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มวิถีชุมชน	อาจารย์วิชาการประจำเขต และคณาจารย์ประจำเขต	5	แบบประเมินการทำงานและนำเสนอผลงาน CM 8
	การนำเสนอผลการศึกษาวិถีชุมชน	สื่อ และวิธีการนำเสนอ ผู้นำเสนอเข้าใจในความเชื่อมโยงเนื้อหา ความเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้ในการทำงานกับชุมชน การแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้	อาจารย์วิชาการประจำเขต และคณาจารย์ประจำเขต	5	
โครงการบริการ	การประชุมเพื่อเตรียมโครงการ แบ่งงานก่อนออกชุมชน การเตรียมงานในชุมชน	โครงการสอดคล้องกับปัญหาชุมชน การมอบหมายและการกระจายงาน การเตรียมความพร้อมของงาน	อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและคณาจารย์ประจำเขต	5	แบบประเมินการทำงาน และการจัดโครงการบริการ CM 9
	การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ และการประเมินผลโครงการ	ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบตาม วัตถุประสงค์ โครงการสรุปการประเมินผลโครงการ	อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและคณาจารย์ประจำเขต	5	

4 สัดส่วนคะแนนประเมินรายเขต 35 %

การประเมิน	กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผู้ประเมิน	สัดส่วนคะแนน 35%	หมายเหตุ
การทำงานแบบมีส่วนร่วม(เวที สาธารณะ)	การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน และ การดำเนินการแก้ไขปัญหาชุมชนแบบ มีส่วนร่วม	การนำเสนอผลการสำรวจ ปัญหา ด้านสุขภาพต่อชุมชน บันทึกผลการประชุมและการจัด กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วม	อาจารย์หัวหน้าเขต อาจารย์วิชาการ และคณาจารย์ประจำเขต ระดับคุ้ม และระดับเขต	10	แบบประเมินการทำงาน กับชุมชนแบบมีส่วนร่วม CM10
โครงการชุมชน สัมพันธ์	การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน	ผลการดำเนินงานเทียบตาม วัตถุประสงค์โครงการ	อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ และ คณาจารย์ประจำเขต	5	แบบประเมินการมีส่วน ร่วม CM11
การนำเสนอผล การศึกษา	การนำเสนอในมหาวิทยาลัยกลุ่มละ 30 นาที และตอบคำถามเพื่อน นศ. 10 นาที อาจารย์ 10 นาที	การนำเสนอผลการศึกษา และ การศึกษาทั้งหมดในชุมชน	อาจารย์หัวหน้าเขต อาจารย์วิชาการเขต และคณาจารย์ประจำเขต	10	แบบประเมินการนำเสนอ CM12
รายงาน	รายงานมีการความถูกต้อง/ครบถ้วน/ใช้ ภาษา/ภาพได้เหมาะสมเข้าใจง่าย	แบบประเมินรายงาน ฐานข้อมูล ชุมชน	อาจารย์หัวหน้าเขต อาจารย์วิชาการเขต และคณาจารย์ประจำเขต	10	แบบประเมินรายงาน CM13

แบบฟอร์มการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปี 2556

ช่วงเวลา	กิจกรรม	คะแนน	แบบฟอร์ม
ในพื้นที (สัปดาห์ที่ 1)	แบบบันทึกประจำวัน	2.5%	CM1
	กิจกรรมบ้านและการประชุมบ้าน	5%	CM2
	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (เครื่องมือ 6 ชนิด)	10%	CM8
	แบบประเมินเพื่อนนักศึกษาในบ้าน	2.5%	CM4
	กระบวนการกลุ่มกับตัวแทนชุมชน การนำเสนอผล การศึกษาปัญหา และการทำโครงการแก้ไขปัญหา ชุมชน แบบมีส่วนร่วม	10%	CM10
ตลอดช่วงการฝึก	โครงการบริการ (คะแนนกลุ่ม)	10%	CM9
	โครงการชุมชนสัมพันธ์ (คะแนนเขต)	5%	CM11
ในพื้นที (สัปดาห์ที่ 2)	แบบบันทึกประจำวัน	2.5%	CM1
	กิจกรรมบ้านและการประชุมบ้าน	5%	CM2
	แบบทดสอบในพื้นที (19 ม.ค 57)	10%	CM3
	ศึกษาครอบครัว(Family study)	5%	CM5
	ศึกษาเฉพาะเรื่อง (Case study)	5%	CM6
	บ้านสะอาดและมนุษย์สัมพันธ์ต่อชุมชน	5%	CM7
	แบบประเมินเพื่อนนักศึกษาในบ้าน	2.5%	CM4
	ประเมินผลด้านเจตคติของนักศึกษา ประเมินเป็น S(Satisfied) กับ U(Unsatisfied)	ผู้ได้ U จะถูกปรับลดเกรด	
ในมหาวิทยาลัย	นำเสนอ	10%	CM12
	รายงานเขต	10%	CM13
	การเข้าฟังบรรยายกลาง และรับฟังการนำเสนอ	ผู้ที่ขาดจะถูกปรับลดคะแนน	

วิธีการคิดคะแนนและตัดเกรด

ใช้วิธี AGGREGATE GRADE โดยแต่ละส่วน จะตัดเป็นเกรดย่อยเบื้องต้น โดยใช้เกณฑ์ตามตารางและตัวอย่างต่อไปนี้ แล้วนำมารวมกันโดยถ่วงน้ำหนักตามสัดส่วนของคะแนนในส่วนนั้น ๆ และ**อาจมีการปรับเพื่อความเหมาะสม โดยอาศัยดุลยพินิจของคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและประเมินผล รวมถึงคณะกรรมการอำนวยการฝึกภาคสนามร่วมเป็นผู้พิจารณาในการตัดสิน และให้ถือว่าเป็นที่สิ้นสุด**

คะแนนนักศึกษา (%)	เกรดย่อยเบื้องต้น
85.00 หรือมากกว่า	A
80.00–84.99	B+
79.99-75.00	B
74.99-70.00	C+
69.99-65.00	C
64.99-60.00	D+
59.99-55.00	D
54.99หรือต่ำกว่า	F

ตัวอย่าง เช่น นักศึกษา A

ลำดับ	การประเมิน	คะแนน %	เกรดย่อย	น้ำหนัก	น้ำหนักxเกรดย่อย	เกรดการฝึกภาคสนาม
1	แบบบันทึกประจำวัน CM1	80	B+	0.05	$4 \times 0.05 = 0.2$	3.525 นักศึกษาคนนี้ได้เกรด A เมื่อเทียบตามเกณฑ์ด้านล่าง
2	แบบประเมินเพื่อน CM4	86	A	0.05	$4 \times 0.05 = 0.2$	
3	แบบประเมินกิจกรรมบ้าน CM2	87	A	0.10	$4 \times 0.1 = 0.4$	
4	แบบทดสอบ CM3	81	B+	0.10	$3.5 \times 0.1 = 0.35$	
5	แบบประเมินการศึกษาครอบครัว CM5	90	A	0.05	$4 \times 0.05 = 0.2$	
6	แบบประเมินการศึกษาเฉพาะเรื่อง CM6	88	A	0.05	$4 \times 0.05 = 0.2$	
7	แบบประเมินบ้านสะอาดและมนุษยสัมพันธ์ต่อชุมชน CM7	88	A	0.05	$4 \times 0.05 = 0.2$	
8	แบบประเมินการทำงาน และ	72	C+	0.10	$2.5 \times 0.1 = 0.25$	

	นำเสนอผลงาน CM 8				
9	แบบประเมินการทำงาน และการจัด โครงการบริการ CM 9	69	C+	0.10	$2.5 \times 0.1 = 0.25$
10	แบบประเมินการทำงานกับชุมชน แบบมีส่วนร่วม CM10	80	B+	0.10	$3.5 \times 0.1 = 0.35$
11	แบบประเมินการมีส่วนร่วม CM11	80	B+	0.05	$3.5 \times 0.05 = 0.175$
12	แบบประเมินการนำเสนอ CM12	82	B+	0.10	$3.5 \times 0.1 = 0.35$
13	แบบประเมินรายงาน CM13	90	A	0.10	$4 \times 0.1 = 0.4$
รวม					3.525

เกณฑ์ในการตัดสินเกรดคือ

3.51-4.00 = A

3.01-3.50 = B+

2.51-3.00 = B

2.01-2.50 = C+

1.51-2.00 = C

1.01-1.50 = D+

0.51-1.00 = D

0.00-0.50 = F

แบบประเมินบันทึกประจำวัน (5%) CM 1

ผู้ประเมิน อาจารย์ประจำบ้าน บ้าน ..... เขต .....

อาจารย์ผู้ประเมิน สัปดาห์ที่ 1 ..... วันที่ ..... อาจารย์ผู้ประเมิน สัปดาห์ที่ 2 ..... วันที่ .....

เกณฑ์การประเมิน	รายชื่อ นักศึกษา																									
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2
1. มีการบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมที่สำคัญสั้นๆแต่ได้ใจความในแต่ละวัน (10)																										
2. มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างเหมาะสม (5)																										
3. ส่งบันทึกให้อาจารย์ตรวจตามกำหนด (5)																										
คะแนนสัปดาห์ที่ 1 และ 2																										
คะแนนรวมของ นศ. คิดเป็น 5%																										

แบบประเมิน กิจกรรมประจำบ้านและการประชุมบ้าน (10%) CM2

ผู้ประเมิน อาจารย์ประจำบ้าน ..... เขต .....

อาจารย์ผู้ประเมิน สัปดาห์ที่ 1..... วันที่..... อาจารย์ผู้ประเมิน สัปดาห์ที่ 2 ..... วันที่ .....

เกณฑ์การประเมิน	รายชื่อ นักศึกษา																									
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2	Wk1	Wk2
ความรับผิดชอบ (10) - ภาระงานที่ทำให้กับกลุ่ม/ การตรงต่อเวลา - ทำงานตามมอบหมาย																										
การทำงานเป็นทีม (10) - การแสดงความคิดเห็น/ เป็นผู้นำ-ผู้ตามที่ดี - การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น																										
การเข้าร่วมประชุมบ้าน (10) - เข้าประชุมตรงเวลาทุกครั้ง - มีส่วนอภิปราย/ให้ข้อเสนอแนะ - ทำหน้าที่ได้เหมาะสมกับบทบาท																										
แลกเปลี่ยนข้อมูลและ ประสพการณ์การเรียนรู้ (10) - เล่า/สะท้อนที่ทำได้/เรียนรู้ได้ชัดเจน - มีส่วนในการสอบถามและเปลี่ยน																										
การหักคะแนน - ดุร้ายไม่ช่วยงานส่วนร่วม/ นอนตื่นสาย/นอนกลางวัน																										
คะแนนสัปดาห์ที่ 1 และ 2																										
คะแนนรวมของ นศ. (10%)																										

แบบทดสอบ 10% (สอบในสัปดาห์ที่ 2) CM3

คำสั่ง : จงตอบคำถามต่อไปนี้สั้น ๆ ให้ได้ใจความ

1. จงบอกแผนข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้ในการศึกษาชุมชน (2 คะแนน)

.....
.....
.....

2. จงบอกขั้นตอนของการศึกษาชุมชน (เก็บข้อมูลปฐมภูมิ) จนได้ปัญหาของชุมชนในกระบวนการคิดของนักศึกษา และ
จงบอก 3 ปัญหาแรกนั้น (3 คะแนน)

.....
.....
.....

3. แผนชุมชนที่มีการปรับปรุงหลังกระบวนการมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน (โครงการแก้ปัญหาของชุมชน 3 อันดับแรก) (3
คะแนน)

.....
.....
.....
.....

4. กิจกรรมบริการของท่านประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด อย่างไร เพราะเหตุใด (3 คะแนน)

.....
.....
.....

5. ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยให้ความร่วมมือในกิจกรรมนักศึกษา มากน้อยเพียงใด และพิจารณาจากอะไร (3 คะแนน)

.....
.....
.....

6. ถ้าหากย้อนกลับไปทำใหม่ได้ ในส่วนของนักศึกษา ควรปรับปรุงอะไรบ้าง (ที่เป็นไปได้) ที่สำคัญ 3 ประการ เพื่อเพิ่ม
ความร่วมมือของชาวบ้านให้มากขึ้น (3 คะแนน)

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....

7. ท่านได้รับมอบหมายให้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนในประเด็นใด?

จงบอกขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวพอสังเขป (3 คะแนน)

.....
.....
.....

8.นศ.จะใช้ความรู้ในวิชาชีพมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างไร"(5 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินนักศึกษาในกลุ่มบ้านเดียวกัน (Peer's) 5% CM4

ผู้ประเมิน ชื่อ นศ..... คณะ..... บ้าน ..... เขต..... ให้นักศึกษาประเมินเพื่อนในบ้านของตนเองทุกคน ยกเว้นตนเอง

แนวทางในการประเมิน (ข้อละ 1 คะแนน)	รายชื่อ นักศึกษา																										
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		
	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	Wk 1	Wk 2	
1. มนุษย์สัมพันธ์																											
2. Share ประสบการณ์ การเรียนรู้																											
3. รับผิดชอบ																											
4. จิตอาสา																											
5. ประชุมบ้าน และบันทึก การประชุม																											
คะแนนที่จะ ถูกหัก																											
6. คุยอย่างไม่ช่วยงานส่วนรวม (ภายหลังเดือน 3 ครั้งต่อ																											

สัปดาห์)																											
7. นอนตื่นสาย เกิน 3 ครั้งต่อ สัปดาห์																											
8. นอนกลางวัน เกิน 3 ครั้งต่อ สัปดาห์																											
9. เล่นเกมส์เกิน 3 ครั้งต่อ สัปดาห์																											
10. ทะเลาะเบาะ แว้ง กับ เพื่อนๆ																											
คะแนนสัปดาห์ ที่ 1 และ 2																											
คะแนนรวมของ นศ. (5%)																											

*การทะเลาะเบาะแว้ง จะพิจารณาเพิ่มเติม ใน คะแนนเจตคติในการฝึกภาคสนาม ฯ

แบบประเมินการศึกษาครอบครัว (Family Study) 5%

CM 5

ผู้ประเมิน อาจารย์ประจำบ้าน .....

บ้าน ..... เขต ..... วันที่ประเมิน .....

การศึกษาครอบครัว ควรประกอบด้วยเนื้อหา

1. สมาชิกของครอบครัว ผังเครือญาติ
2. ความเป็นอยู่, ความเชื่อ, และแนวคิดต่อเรื่องต่างๆ ของสมาชิกในครอบครัว
3. ระบบสุขภาพครอบครัวชุมชน
4. คุณภาพชีวิตของครอบครัว
5. ความสัมพันธ์ของสังคม และบริบทแวดล้อมต่างๆ ต่อสุขภาพและชีวิตของครอบครัว

เกณฑ์การประเมิน	กลุ่มที่			
	1	2	3	4
1. วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล (2)				
2. ครอบคลุมเนื้อหา (ตามที่กล่าวมาข้างต้น) (2)				
3. แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจครอบครัวได้ลึกซึ้งและเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ เป็นองค์รวมได้ (2)				
4. สามารถสรุป ปัญหาของผู้ป่วย/ครอบครัว และแนวทางในการแก้ไข (2)				
5. ความสวยงาม เป็นระเบียบ ภาษาเหมาะสม ตั้งใจทำงาน มีคำผิดน้อย ส่งงานตรงเวลา (2)				
รวม (10 คะแนน)				
รวมคะแนน 5% = X * 5/10				

แบบประเมิน การศึกษาเฉพาะเรื่อง (Case Study) 5% CM6

ผู้ประเมิน อาจารย์ประจำบ้าน .....

บ้าน ..... เขต ..... วันที่ประเมิน .....

การศึกษาเฉพาะเรื่อง ควรประกอบด้วยเนื้อหา

1. วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล
2. ความเป็นมา ภูมิหลังของเรื่องที่ศึกษา
3. รายละเอียดขั้นตอน / วิธีการ / เทคนิค หรือ ภูมิปัญญาของชุมชน
4. การยอมรับจากชุมชน คนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นอย่างไร
5. ชีวิตหรือชนบทรรมนิยม ประเพณี ความเชื่อเหล่านั้นมีผลต่อสังคมเศรษฐกิจ และสุขภาพอนามัยอย่างไรบ้าง

เกณฑ์การประเมิน	บ้าน .....
1.อธิบายวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล (2)	
2.ครอบคลุมเนื้อหา (ตามที่กล่าวมาข้างต้น) (2)	
3.แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจชุมชนลึกซึ้งและเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ เป็นองค์รวมได้ (2)	
4.สามารถ สรุป จุดแข็ง และจุดอ่อนของการศึกษาเฉพาะเรื่องนี้ได้ (2)	
5.ความสวยงาม เป็นระเบียบ ภาษาเหมาะสม ตั้งใจทำงาน มีคำผัดน้อย ส่งงานตรงเวลา (2)	
รวม (10 คะแนน)	
รวมคะแนน 5% = X * 5/10	

แบบประเมินบ้านสะอาดและ มนุษย์สัมพันธ์ต่อชุมชน 5%

ผู้ประเมิน คณาจารย์ประจำเขตและคณะกรรมการชุมชน

เขต ..... ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

เกณฑ์การประเมิน	บ้านนักศึกษา																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.มีป้ายเลขบ้าน หน้าบ้านที่สวยงาม และชัดเจน บอกรับบ้านพักนักศึกษา ชื่อ นศ.และอาจารย์ประจำบ้านที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน (1 คะแนน)																	
2.เก็บข้าวของเครื่องใช้ เป็นระเบียบเรียบร้อย(1 คะแนน)																	
4.บริเวณบ้านสะอาด ในบ้านสะอาด(1 คะแนน)																	
5.มีการจัดการขยะและน้ำเสียในบ้าน(1 คะแนน)																	
6.จำนวน นศ.ในบ้านที่เจ้าของบ้าน (1คะแนน) และเพื่อนบ้านรู้จัก(2 คะแนน) (ถ้ารู้จักทั้งหมด 3 คะแนน)																	
7.นักศึกษา ไม่ส่งเสียงดัง อันก่อให้เกิดความรบกวนแก่เพื่อนบ้าน (1 คะแนน)																	
รวมคะแนน 8 คะแนน																	
รวมคะแนน 5% = X * 5/8																	

แบบประเมินการทำงานและแบบประเมินการนำเสนอผลงาน เครื่องมือ 6 ชนิด 10%

ผู้ประเมิน คณาจารย์ประจำเขต

เขต ..... ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

เกณฑ์การประเมิน (ข้อละ 2 คะแนน)	เครื่องมือที่ 1	เครื่องมือที่ 2	เครื่องมือที่ 3	เครื่องมือที่ 4	เครื่องมือที่ 5	เครื่องมือที่ 6
1 การนำเสนองาน						
1.สื่อ/วิธีการนำเสนอ เข้าใจง่าย ตรงเวลา (2)						
2.เนื้อหาครอบคลุม ชัดเจน และมีหลักฐานประกอบ (2)						
3.เชื่อมโยงในเนื้อหาในกับการศึกษาเชิงปริมาณ/ เครื่องมืออื่นๆได้เหมาะสม (2)						
4.สามารถอธิบาย และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหา ในชุมชน (2)						
รวมคะแนน (8 คะแนน)						
คิดเป็น 5% = $X * 5/8$						
2 กระบวนการ/การบริหารจัดการ						
1.การวางแผน /การกระจายงาน (2)						
2.รวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง/วิธี (2)						
3.มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (2)						
4.การตอบข้อซักถาม (2)						
รวมคะแนน (8 คะแนน)						
คิดเป็น 5% = $X * 5/8$						
รวมคะแนน 2 ส่วน (10%)						

แบบประเมินโครงการบริการ (10%)

ผู้ประเมิน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและ คณาจารย์ในเขต

เขต ..... ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

เกณฑ์การประเมิน (ข้อละ 2 คะแนน)	โครงการที่ 1	โครงการที่ 2	โครงการที่ 3	โครงการที่ 4
1 การดำเนินโครงการ				
1 กิจกรรมเหมาะสม/สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (2)				
2. ระยะเวลาการให้บริการเหมาะสม/สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน (2)				
3. การได้รับความสนใจ/ความร่วมมือของชุมชน /กลุ่มเป้าหมาย (2)				
4. ผลลัพธ์การดำเนินงานเปรียบเทียบตาม วัตถุประสงค์โครงการ (2)				
รวมคะแนน (8 คะแนน)				
คิดเป็น 5% = $X * 5/8$				
2 กระบวนการ/การบริหารจัดการ				
1 การวางแผน/ การเตรียมงาน/การกระจายงาน (2)				
2 การไหลของงาน-การบริการ (2)				
3 ความร่วมมือของนักศึกษา (2)				
4 การมีส่วนร่วมชุมชน/ แคนนำในการดำเนินงาน (2)				
รวมคะแนน (8 คะแนน)				
คิดเป็น 5% = $X * 5/8$				
รวมคะแนน 2 ส่วน (10%)				

แบบประเมินกิจกรรมเวทีสาธารณะ และโครงการแก้ปัญหาชุมชน 10%

ผู้ประเมิน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและ คณาจารย์ในเขต

เขต ..... ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

เกณฑ์การประเมิน (ข้อละ 2 คะแนน)	กิจกรรมเวทีสาธารณะ
1. มีการทำงานเป็นทีม (2)	
2. นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ ตามสภาพปัญหาด้านสุขภาพ แก่ชุมชน (2)	
3. การวิเคราะห์ปัญหาด้านสุขภาพ จากข้อมูลเชิงปริมาณ เชื่อมโยงกับการวางแผนทำเวทีสาธารณะ (2)	
4. มีการดำเนินงานตามกระบวนการเวทีสาธารณะ (2)	
5. การมีส่วนร่วมของชุมชน การแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน (2)	
6. มีทักษะในการจัดการ และควบคุมสถานการณ์ ในการดำเนินงานเวทีสาธารณะ (2)	
7. ผลการประชุมกลุ่มโดยใช้เวทีสาธารณะ นำไปสู่โครงการแก้ไขปัญหาสุขภาพแก่ชุมชน ได้ (2)	
รวมคะแนน (14 คะแนน)	
คิดเป็น 10% = $X * 10/14$	

แบบประเมินโครงการชุมชนสัมพันธ์ 5%

ผู้ประเมิน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและ คณาจารย์ในเขต

เขต ..... ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

เกณฑ์การประเมิน (ข้อละ 2 คะแนน)	โครงการชุมชนสัมพันธ์
1. มีแผนงานชุมชนสัมพันธ์และปรากฏที่บอร์ดประจำบ้านทุกบ้าน (เสียงตามสาย ออกกำลังกาย กีฬา อย่างน้อย 3 แผนงาน) (1 คะแนน)	
2. ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบตาม แผนงาน(2 คะแนน)	
3. ความร่วมมือของชุมชน(1 คะแนน)	
4. มีการใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ถูกที่ ถูกเวลา (1 คะแนน)	
รวมคะแนน 5%	

แบบประเมินการนำเสนอผลการศึกษาร่วมชน 10%

ผู้ประเมิน คณาจารย์ที่เข้าฟังการนำเสนอ

ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

การนำเสนอผลงานเป็นรายเขตๆ ละ 30 นาที แต่ละเขตจะได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พิธีกรควบคุมเวลาแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และเป็นผู้ซักถามแก่เขตอื่นจำนวน 1 เขตโดยการจับสลากในวันนำเสนอผลงานในมหาวิทยาลัย โดยให้เวลาส่วนนี้เขตละ 5 นาที

เกณฑ์การประเมิน	คะแนนเต็ม	เขต1	เขต2	เขต3
1.วิชาการ				
1.1 ลักษณะทั่วไป ข้อมูลพื้นฐาน การวินิจฉัยชุมชน การจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาของหมู่บ้าน ภาพรวมกิจกรรมบริการ (แสดงให้เห็นความเข้าใจชุมชนลึกซึ้งและเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆเป็นองค์รวมได้)	(5)			
1.2 ตัวอย่างการศึกษาวิถีชุมชนในเขต (สรุป 6วิถีฯ) แสดงให้เห็นความเข้าใจชุมชนลึกซึ้งและเชื่อมโยงข้อมูลทั้งจากข้อมูลปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และอื่นๆ	(5)			
1.3 ตัวอย่างการศึกษาครอบครัว 1 ครอบครัว (แสดงให้เห็นความเข้าใจชุมชนลึกซึ้งและเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆเป็นองค์รวมได้)	(5)			
1.4 ตัวอย่างการศึกษาเฉพาะเรื่อง 1 เรื่อง(แสดงให้เห็นความเข้าใจชุมชนลึกซึ้งและเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆเป็นองค์รวมได้)	(5)			
2.สื่อและการนำเสนอ				
2.1 วิธีการนำเสนอพูดชัดเจน/น่าสนใจ, ใช้สื่อและรูปแบบเหมาะสม ในแต่ละเนื้อหา	(4)			
3.การบริหารจัดการ				
3.1 เริ่มและเลิกนำเสนอ ตรงตามเวลา (1 คะแนน)	(1)			
3.2 การสรุปผลและตอบข้อซักถาม (1 คะแนน)	(1)			
รวมคะแนน (26 คะแนน)	(26)			
คิดเป็น 10% = $X * 10/26$				

แบบประเมินรายงานและฐานข้อมูล 10%

ผู้ประเมิน คณาจารย์ที่ตรวจรายงาน

ผู้ประเมิน ..... วันที่ประเมิน .....

เกณฑ์การประเมิน (ข้อละ 2 คะแนน)	เขต1	เขต2	เขต3	เขต 4
1. มีบทคัดย่อ และ อธิบายความเป็นมาของการศึกษา				
2. อธิบายวิธีการศึกษาชุมชน ในแต่ละวิธี โดยมีหลักฐานอ้างอิง (บุคคล เอกสาร หรืออื่นๆ)				
3. อธิบายผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน (จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ) ได้ครบถ้วนและถูกต้อง				
4. อธิบายผลการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ได้อย่างเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงปริมาณได้				
5. รายงานการประชุมและสรุปผลการดำเนินการกระบวนการกลุ่ม				
6. เชื่อมโยงผลการศึกษาชุมชนทั้งหมด และสามารถระบุ จุดแข็งของชุมชน และปัญหาสุขภาพของชุมชนได้				
7. มีข้อเสนอแนะ จากผลการศึกษา และสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้				
8. อธิบายผลการศึกษาเฉพาะเรื่อง 1 เรื่อง				
9. รายงานการประชุมและสรุปผลโครงการบริการในชุมชน ทุกโครงการ				
10. เขียนเอกสารอ้างอิงได้ถูกต้องตามหลักมหาวิทยาลัย				
11. ส่งฐานข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ				
12. รูปเล่มสวยงามและสื่อต่างๆ CD แนบท้ายเล่ม				
13. ส่งตามกำหนดเวลา				
รวมคะแนน (26 คะแนน)				
คิดเป็น 10% = $X * 10/26$				

ใบสรุปคะแนน นักศึกษาประจำบ้าน ..... เขต .....

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้านคนที่ 1..... คณะ..... โทร.....

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้านคนที่ 2..... คณะ..... โทร.....

รายชื่อ นศ.	คะแนนรายบุคคล 30%				คะแนนกลุ่มในบ้าน 15%			คะแนนกลุ่มในเขต 20%		คะแนนระดับเขต 35%			
	CM1 บันทึก ประจำวัน (5)	CM2 บ้าน/ ประชุม (10)	CM3 สอบ ในพื้นที่ (10)	CM4 ประเมิน เพื่อน (5)	CM5 ศึกษา ครอบครัว (5)	CM6 ศึกษาเฉพาะ เรื่อง (5)	CM7 บ้านและ ชุมชน (5)	CM8 วิถีชุมชน (10)	CM9 โครงการบริการ (10)	CM10 เวทีสาธารณะ (10)	CM11 ชุมชนสัมพันธ์ (5)	CM12 นำเสนอ ผลงาน(10)	CM13 รายงานและ ฐานข้อมูล (10)
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													
7.													
8.													
9.													
10.													
11.													
12.													
13.													

หมายเหตุ ควรเพิ่มเกรด หรือ ลดเกรด นศ..... หลักฐานประกอบคือ .....

9. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์หัวหน้าเขต

9.1 ที่มา

ผู้อำนวยการติดต่อทาบทามผู้มีศักยภาพเหมาะสม นำเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเพื่อเสนอแต่งตั้งต่อไป

9.2 บทบาทและหน้าที่ทั่วไป

ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของผู้บริหารฝึกภาคสนามร่วมฯ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของการฝึกในเขตที่ตนเองรับผิดชอบร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการ ภายในขอบเขตและวิธีการที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด โดยยึดแนวทาง การทำงานร่วมกันเป็นทีมและการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างอาจารย์ในการดำเนินกิจกรรม

9.3 บทบาทและหน้าที่ก่อนออกฝึกภาคสนาม

- ศึกษารูปแบบการฝึก วิธีการฝึก และวัตถุประสงค์ของการฝึกภาคสนามของคณะกรรมการดำเนินการ

- ร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการฝึก จัดประชุมกรรมการหมู่บ้านในเขต เพื่อชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินงานฝึก และจัดแบ่งภาระหน้าที่แก่อาจารย์กรรมการเขต ตั้งแต่ก่อนการฝึกจนถึงสิ้นสุดการฝึก

- ประสานงานและปรึกษากับคณะกรรมการดำเนินการฝึก และอาจารย์กรรมการเขตในการดำเนินการด้านวิชาการ และอื่น ๆ

- พิจารณาเสนอแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญและผู้มีความรู้ความต้องการเหมาะสมกับกิจกรรมบริการที่นักศึกษาจัดทำขึ้นเสนอต่อผู้อำนวยการพิจารณาแต่งตั้งดำเนินการ

- จัดให้มีการประชุมนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยก่อนออกฝึกสนามอย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานก่อนการออกฝึกภาคสนามร่วมและซักซ้อมความเข้าใจนักศึกษาผู้เก็บข้อมูล/แบบสอบถาม

- จัดประชุมแนะนำกรรมการแก่นักศึกษาประจำเขตของตนเองในการเตรียมการออกฝึกภาคสนามหรือปัญหาอื่น ๆ เป็นระยะ

- เตรียมความพร้อมและประสานงานกับผู้นำชุมชนก่อนการฝึก

9.4 บทบาทและหน้าที่ระหว่างการฝึกภาคสนาม

- ดำเนินการให้การฝึกภาคสนามร่วมภายในเขตที่รับผิดชอบเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพภายใต้หลักการ กรอบนโยบาย และแผนงานหลักที่คณะกรรมการผู้อำนวยการฝึกภาคสนามร่วมกำหนดให้

- กำกับดูแลการดำเนินงานของอาจารย์กรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ ตามที่กรรมการแต่ละคนได้รับมอบหมาย

- แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึก ทั้งที่เกิดขึ้นกับ

- นักศึกษาและกิจกรรมของนักศึกษา
- อาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมบริการ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้าน
- ผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านที่มีสาเหตุจากการฝึกภาคสนาม

9.5 บทบาทและหน้าที่หลังการฝึกภาคสนาม

- ดำเนินการประเมินผลการฝึกภาคสนามร่วม ร่วมกับกรรมการฝ่ายวิชาการและประเมินผล

- ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขในปัญหารูปแบบวิธีการฝึกภาคสนาม ฯ แก่คณะกรรมการ

9.6 อำนาจการตัดสินใจในการแก้ปัญหาของอาจารย์หัวหน้าเขต

อาจารย์หัวหน้าเขตมีอำนาจในการตัดสินใจ 3 ระดับ คือ

- ปัญหาเล็กน้อยสามารถตัดสินใจได้โดยลำพัง
- ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ต้องการคำแนะนำข้อมูล หรือข้อเสนอแนะให้เป็นมติหรือการตัดสินใจของกรรมการเขตนั้น
- ถ้าเป็นปัญหาที่กรรมการเขตไม่สามารถตัดสินใจได้ให้ปรึกษาผู้อำนวยการฯ เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการฝึกเป็นผู้ตัดสินใจ

10. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการบริการวิชาการ

10.1 ที่มา

อาจารย์หัวหน้าเขต พิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีความรู้เหมาะสมกับกิจกรรมบริการ ทั้งกิจกรรมบริการที่เตรียมก่อนในมหาวิทยาลัย และโครงการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เสนอต่อผู้อำนวยการ พิจารณาดำเนินการแต่งตั้ง

10.2 บทบาทหน้าที่

- ให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษาภายใต้ทิศทางและกรอบนโยบายที่กำหนด
- ให้ความร่วมมือกับหัวหน้าเขตในการกำกับดูแลและติดตามประเมินกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชน
- ให้คำปรึกษาในการเขียนกิจกรรมบริการฯ และเขียนรายงานเพื่อนำเสนอ
- ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่อาจารย์หัวหน้าเขตมอบหมาย

11. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาบ้าน

11.1 ที่มา

คณะกรรมการอำนวยการขอความร่วมมือคณาจารย์จากคณะต่างๆ ที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นคณาจารย์ประจำบ้าน เพื่อเสนออธิการบดีแต่งตั้งต่อไป

11.2 บทบาทและหน้าที่

- ให้ความร่วมมือกับอาจารย์หัวหน้าเขตในการดำเนินการฝึกภาคสนามร่วมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และประสิทธิภาพ

- ดูแลความเป็นอยู่ของนักศึกษาภายในหมู่บ้านระหว่างการฝึกภาคสนามร่วม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้ด้วยดี และมีการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง และระหว่างนักศึกษากับชาวบ้าน

- ร่วมประชุมบ้านและการประชุมที่นักศึกษาจัดขึ้นโดยมีระเบียบวาระชัดเจนทุกครั้งในระหว่าง การฝึกภาคสนามร่วมในพื้นที่

- ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้านให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาประจำบ้านตลอดระยะเวลาออกฝึกภาคสนาม

- แนะนำการจัดทำแบบสำรวจปัญหาหมู่บ้าน

- แนะนำการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้าน

- แนะนำการเขียนแผนและดำเนินการตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน

- แนะนำการเขียนแผนและดำเนินการตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของหมู่บ้าน

- แนะนำการประเมินผลการปฏิบัติงานในพื้นที่

- แนะนำการนำเสนอในหมู่บ้าน และในมหาวิทยาลัยหลังจากเสร็จการฝึกในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาและตรวจอ่าน “รายงานการศึกษาครอบครัว” และ “รายงานการศึกษาเฉพาะเรื่อง” ของนักศึกษาประจำบ้าน

- ทดสอบความรู้และประเมินผลสำหรับนักศึกษาประจำบ้าน

- ตรวจและอ่าน “แบบบันทึกประจำวัน” ของนักศึกษาทุก 2 วัน

- ให้คำปรึกษาการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

- ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่อาจารย์หัวหน้าเขตมอบหมาย

12. บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์วิชาการ และประเมินผลเขต

12.1 ที่มา

ให้คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการพิจารณาจัดคณะกรรมการมาทำหน้าที่อาจารย์วิชาการเสนอผู้อำนวยการเขตแต่งตั้งดำเนินการ

12.2 บทบาทและหน้าที่

เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำด้านวิชาการแก่นักศึกษาประจำเขต โดยเข้าร่วมประชุมให้คำแนะนำแก่นักศึกษาทุกครั้งที่หัวหน้าเขตจัดประชุมทั้งในมหาวิทยาลัย และในท้องที่ฝึกปฏิบัติงาน

- เตรียมเอกสารคู่มือการฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2556
- จัดการบรรยายทางวิชาการส่วนกลาง สำหรับนักศึกษา
- ทำหน้าที่ชี้แจงเกี่ยวกับการประเมินผลและแบบฟอร์มต่างๆ แก่อาจารย์ประจำบ้าน
- กำกับ ดูแล และติดตาม รวบรวม และประเมินผล เพื่อนำมาวิเคราะห์และตัดเกรด
- สรุปผลงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เมื่อสิ้นสุดการฝึกภาคสนามร่วม

การปฏิบัติงานพื้นที่ภาคสนามร่วมฯ และการประเมินผลของอาจารย์ประจำบ้าน		
วันที่	กิจกรรมและการประเมินผล	
11ม.ค 2557	1. เดินทางเข้าหมู่บ้านทำความรู้จักกับเจ้าของบ้าน และสมาชิก 2. สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน 3. แนะนำตัวต่อชุมชน 4. แนะนำวิธีการ ขั้นตอนในประชุมบ้านและการประเมินให้นักศึกษาทราบ	
12-13 ม.ค 2557	แนะนำ เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (ข้อมูลพื้นฐานและวิถีชีวิตของชุมชน) แนะนำแนวทาง สัมภาษณ์ครอบครัวที่จะทำการศึกษา และศึกษาเฉพาะเรื่องให้นักศึกษา	ส่งบันทึกประจำวัน 11 ม.ค 13 ม.ค 15 ม.ค
14-17 ม.ค 2557	ให้คำปรึกษาเพื่อการ 1. วิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาเชิงปริมาณ(จากแบบสอบถาม) 2. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยนักศึกษา 3. ประชุมผู้นำชุมชน, ทำกระบวนการกลุ่มเวทีสาธารณะ 4. ร่วมกับชุมชนจัดทำร่างแผนชุมชน และจัดลำดับโครงการในการแก้ปัญหา 5. สนับสนุน/ ประสานงาน/ ร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนในการแก้ปัญหา 6. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน 7. ศึกษาครอบครัวชุมชน / ศึกษาเฉพาะเรื่อง	17 ม.ค 19 ม.ค
16 ม.ค 2557	อ า จ า ร ย์ ประเมิน (ช่วงแรก)	- ช่วงศึกษาข้อมูลชุมชน - กิจกรรมบ้านสัปดาห์ที่ 1 - บันทึกประจำวัน สัปดาห์ที่ 1
17 ม.ค 2557	- นำเสนอกิจกรรมวิถีชีวิตชุมชน อาจารย์ทั้งเขตร่วมประเมิน	
17-18 ม.ค 2557	อาจารย์ทั้งเขตร่วมประเมิน การทำงานกระบวนการกลุ่มและร่างแผนชุมชน	
18-19 ม.ค 2557	- ทำกิจกรรมบริการที่เตรียมมา อาจารย์ทั้งเขตร่วมประเมิน	

19 ม.ค 2557	อาจารย์บ้านจัดสอบ CM 3	
20 ม.ค 2557	1. สรุปลงาน และนำเสนอในหมู่บ้าน 2. กิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน นันทนาการ / กีฬา 3. ส่งงานการศึกษาครอบครัว การศึกษาเฉพาะเรื่องต่ออาจารย์ประจำบ้าน	
20 ม.ค 2557	อ า จ า ร ย ์ บ ้ า น ประเมิน (ช่วงท้าย)	-บันทึกประจำวัน สัปดาห์ที่ 2 -กิจกรรมบ้าน สัปดาห์ที่ 2 -รายงานครอบครัว / การศึกษาเฉพาะเรื่อง -นักศึกษาประเมินการฝึกภาคสนามร่วมตามแบบฟอร์ม -อาจารย์บ้านประเมินการฝึกภาคสนามร่วมตามแบบฟอร์ม
21 ม.ค 2557	เดินทางกลับมหาวิทยาลัย	

13. โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการนักศึกษา

13.1 คณะกรรมการกลางนักศึกษา

เริ่มจากการคัดเลือกประธานนักศึกษา 1 คน (จากหัวหน้าเขตแต่ละเขต และตัวแทนจากแต่ละสำนัก/ สาขาวิชา: ทันตแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ แพทยศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ และสำนักศึกษาทั่วไป) เมื่อได้ประธานนักศึกษาแล้วจึงตั้งคณะกรรมการกลางนักศึกษา ประกอบด้วยหัวหน้าเขตที่เหลือ (กรณีหัวหน้าเขตคนใดคนหนึ่งได้รับเลือกให้เป็นประธานนักศึกษาด้วย) และตัวแทนสาขาวิชาที่ไม่มีผู้อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าเขต หรือประธานนักศึกษามีหน้าที่ ดังนี้

- ดำเนินการ พิธีเปิดและการนำเสนอในมหาวิทยาลัย
- ประสานงานวิชาการและโครงการบริการวิชาการของทุกเขต
- ประชาสัมพันธ์การฝึกภาคสนาม
- ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง (อาจารย์ นักศึกษา ชุมชน ฯลฯ)
- อื่น ๆ (ริเริ่มเอง หรือที่ได้รับมอบหมาย)

ในแต่ละกิจกรรมสามารถจัดตั้งอนุกรรมการเพื่อรองรับภารกิจได้เช่น อนุกรรมการวิชาการกลาง ประกอบด้วยหัวหน้าฝ่ายวิชาการแต่ละเขต เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการกิจกรรมการวิชาการต่างๆ

13.2 คณะกรรมการประจำเขต

ประกอบด้วยหัวหน้าเขต 1 คน (จะเป็นกรรมการกลางนักศึกษาโดยตำแหน่ง) หัวหน้าบ้านทุกบ้าน หัวหน้าฝ่ายต่างๆของเขต หัวหน้ากิจกรรมบริการ และเลขานุการ 1 คน ซึ่งหัวหน้าเขตและเลขานุการเขตจะต้องไม่เป็นหัวหน้าบ้าน มีหน้าที่ดังนี้

- บริหารกิจกรรมทุกอย่างในเขต
- ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง (อาจารย์ นักศึกษา ชุมชน ฯลฯ)
- จัดมีเตอร์น้ำประปาและไฟฟ้าสาธารณะเช่นวัดและโรงเรียนและรับผิดชอบ

ค่าใช้จ่ายส่วนรวมระหว่างการฝึกภาคสนาม

13.3 คณะกรรมการบ้านนักศึกษา

ในแต่ละเขตนักศึกษาจะถูกแบ่งแยกไปพักอาศัยร่วมกัน บ้านละประมาณ 12-13 คน แต่ละบ้านให้เลือกหัวหน้าบ้าน 1 คน (จะเป็นกรรมการประจำเขตโดยตำแหน่ง) และตำแหน่งอื่นๆ ให้จัดเองตามความเหมาะสม และสมาชิกบ้านมีหน้าที่ดังนี้

- เบิก เตรียมอุปกรณ์ เครื่องนอน เครื่องครัว

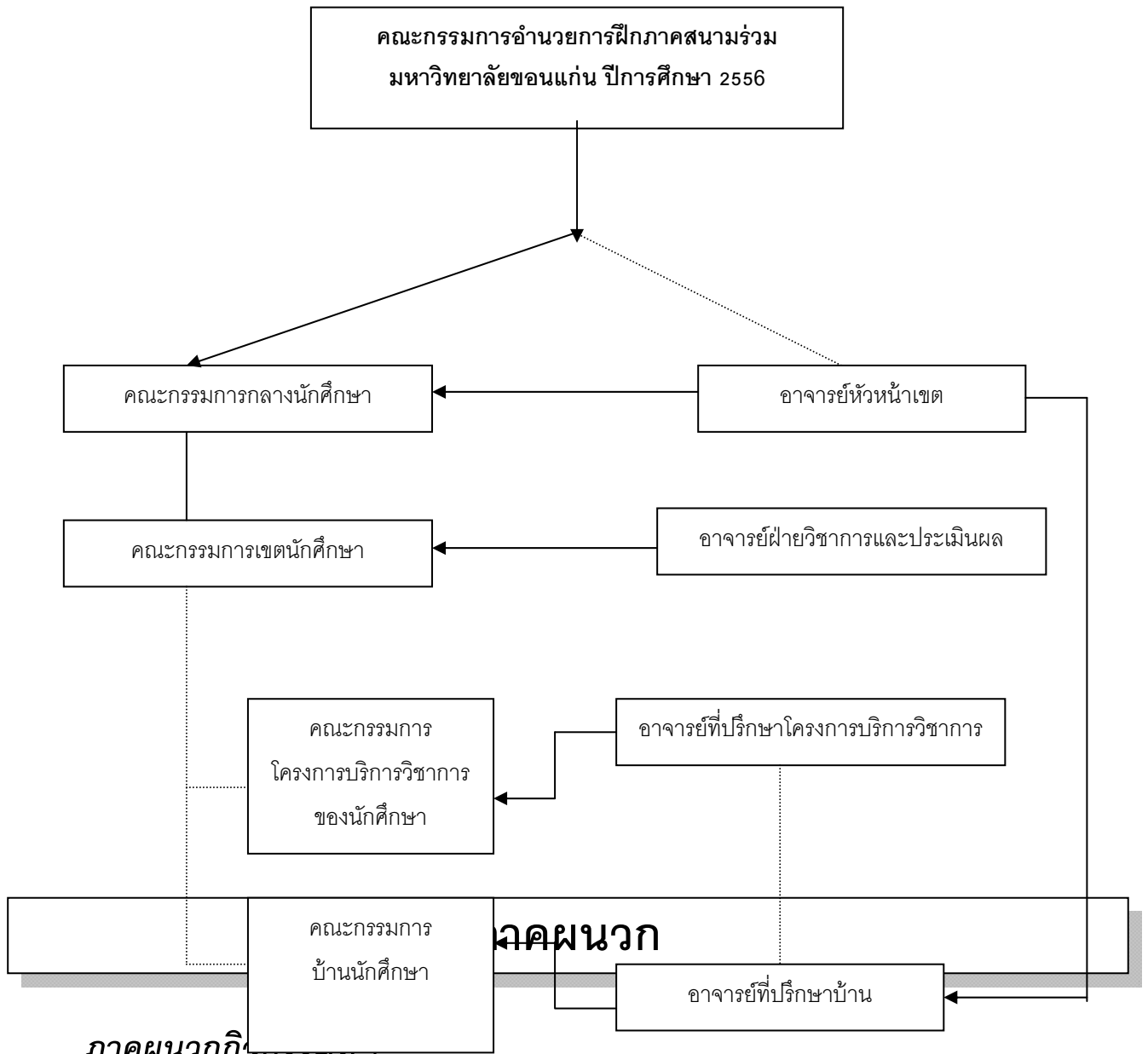
- กำหนดกติกาการทำงานของกลุ่ม
- จัดทำตารางปฏิบัติงาน
- แบ่งหน้าที่การทำงานภายในบ้าน การประชุมบ้าน นักศึกษาทุกคนได้ฝึกการเป็นประธานและเลขานุการที่ประชุม
  - จดมิเตอร์น้ำประปาและไฟฟ้าก่อนและหลังการเข้าบ้านพัก และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายระหว่างการฝึกภาคสนาม ก่อนออกจากพื้นที่
    - สร้างสัมพันธไมตรีกับเจ้าของบ้านและชาวบ้าน ให้เกิดความไว้วางใจเป็นกันเอง และเคารพเกรงใจ (นักศึกษามีของฝากที่ระลึกให้กับเจ้าของบ้านที่ไปพักอาศัยก่อนกลับ)
    - ติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาประจำบ้านเพื่อแจ้งตารางปฏิบัติการและเชิญอาจารย์เข้าร่วมประชุมก่อนและขณะฝึกงานในหมู่บ้าน
    - สร้างสัมพันธไมตรีกับนักศึกษาภายในกลุ่ม (ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเรียนรู้ชีวิตและแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทรรศนะ
    - จัดทำรายงานการศึกษาครอบครัว และการศึกษาเฉพาะเรื่อง(เนื้อหาประมาณ 5-8 หน้า กระดาษขนาด A4/รายงาน)
    - ปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด
    - อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

13.4 คณะกรรมการโครงการบริการวิชาการของนักศึกษา

ในแต่ละเขตนักศึกษาจะถูกแบ่งให้อยู่ในกลุ่มโครงการบริการวิชาการ ให้แต่ละโครงการเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน (จะเป็นกรรมการประจำเขตโดยตำแหน่ง) และตำแหน่งอื่นๆ ให้จัดเองตามความเหมาะสม และสมาชิกกิจกรรมบริการมีหน้าที่ดังนี้

- มีส่วนร่วมและปฏิบัติตามบทบาทและภาระหน้าที่ตามขั้นตอนและแผนงานกิจกรรมบริการของกรรมการเขต และกิจกรรมบริการที่ได้กำหนดไว้
- ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

แผนผังแสดงการประสานงานและการนิเทศงานภายในเขต

ภาคผนวก

การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลที่จำเป็นในการทำงานชุมชน แบ่งตามลักษณะการได้มาของข้อมูลเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสอบถาม การตรวจหรือสังเกตจากชุมชนโดยตรง ข้อมูลที่ได้จะมีความทันสมัย และมีตัวแปรตามที่กำหนด อันจะทำให้ตรงกับความต้องการมากขึ้น แต่มีปัญหาที่การได้มาซึ่งข้อมูลต้องเสียเวลาและทรัพยากรมาก นอกจากนั้นการไปสอบถามถึงข้อมูลในอดีต ผู้ตอบอาจจดจำข้อมูลย้อนหลังไม่ได้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอยู่แล้วจากหน่วยงานต่างๆ ข้อมูลทุติยภูมิจะ รวบรวมได้ง่ายกว่า ประหยัดเวลาและทรัพยากร แต่อาจให้ข้อมูลได้ไม่ตรงวัตถุประสงค์ เนื่องจากรวบรวมมาจากแหล่งอื่น ซึ่งอาจมีตัวแปรที่ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงความต้องการนัก

ภาคผนวกกิจกรรมที่ 1.1 การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ

- แหล่งสืบค้นข้อมูล

- ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์หน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ข้อมูลระดับตำบล WWW.thaitumbon.com, ศูนย์ข้อมูลสถิติจังหวัดสำนักงานสถิติแห่งชาติ

- WWW.nso.go.th/provwed/cwdwed/index.htm

- ศูนย์เอกสารการพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ข้อมูล กชช.2 ค.,จปฐ.)

- ที่ว่าการอำเภอ, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน-กำนัน, ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน, โรงพยาบาล, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ, สถานีอนามัยประจำตำบล, องค์การบริหารส่วนตำบล

- แผนพัฒนาหมู่บ้าน / ตำบล

- ผลการประเมินตามเกณฑ์ ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

- ตัวอย่างข้อมูลระดับหมู่บ้านที่อาจนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนชุมชน ตัวอย่างในเอกสาร 108 กลวิธี แผนชุมชนพึ่งตนเอง (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม)

1. ข้อมูลด้านการปกครอง	9 .รายได้และหนี้สินของประชาชน
2. จำนวนครัวเรือน / ประชากรของหมู่บ้าน	10. สาธารณูปการพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม
3. ข้อมูลครอบครัว	11. กลุ่มองค์กรชุมชน
4. เศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพของประชาชน	12. ปัญหาของชุมชน สาเหตุและแนวทางแก้ไข
5. ทรัพยากร / ผลผลิต / พื้นที่ทำกิน	13. ผู้รู้เด่นๆ ประชาชนชาวบ้าน
6. รายได้จากการประกอบอาชีพเดี่ยว และมากกว่า 1 อาชีพ	14. ชนิดของพืชสมุนไพร
7. แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค /	15. ข้อมูลปัญหาในชีวิตและการทำมาหากิน
	16. ข้อมูลความคาดหวังของครอบครัวในการ

การเกษตร	พัฒนาชีวิต
8. รายได้ของครอบครัว	

ภาคผนวกกิจกรรมที่ 1.2 การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถาม ต้องคำนึงถึง

1. ความถูกต้อง (Validity) หมายถึงความสอดคล้องของวิธีการวัดหรือเครื่องมือวัดกับสิ่งที่ต้องการจะวัด เป็นความน่าเชื่อถือของเครื่องมือโดยเทียบกับความเป็นจริง ซึ่งอาจหมายถึงเนื้อหาจริง จุดมุ่งหมายจริง หรือความจริงตามทฤษฎี เป็นต้น

2. ความเชื่อถือได้ (Reliability) หมายถึง ความสม่ำเสมอหรือความคงเส้นคงวาของวิธีวัดหรือเครื่องมือวัด หรือความน่าเชื่อถือโดยเทียบกับเกณฑ์ภายในของวิธีหรือเครื่องมือเอง เช่น ความสอดคล้องกันระหว่างข้อต่าง ๆ ภายในแบบสอบถาม ดังนั้นความเชื่อถือได้จึงมีความหมายทั้งความคงที่ (stability) และความสอดคล้องภายใน (Internal consistency)

3. ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความเหมาะสมอื่น ๆ ก่อนที่จะถือว่าเป็นแบบสอบถามสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยต้องพยายามที่จะตอบคำถามสำคัญ ในประเด็นต่อไปนี้

3.1 คำถามแต่ละข้อได้ถามในสิ่งที่ต้องการวัดแล้วหรือไม่ ลักษณะของคำถามที่ดีจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป เช่น คำศัพท์และภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามควรง่ายต่อการเข้าใจ เมื่ออ่านคำถามแล้วผู้ตอบแบบสอบถามหรือผู้ปวยมีความเข้าใจในใจทางเดียวกัน และสำหรับคำถามควรปิดควรมีตัวเลือกที่ครอบคลุมเพียงพอสำหรับผู้ตอบที่จะเลือก

3.2 แบบสอบถามและคำชี้แจงจากผู้วิจัยได้จูงใจให้ผู้ตอบเห็นความสำคัญและยินดีที่จะตอบแบบสอบถามแล้วหรือไม่ ควรมีการอำนวยความสะดวกในการตอบกลับ เช่น การจำหน่ายซองและติดแสตมป์ให้พร้อม

3.3 มีส่วนใดของแบบสอบถามที่ทำให้การวิจัยนี้เกิดความลำเอียงหรืออคติ (bias) บ้างหรือไม่ เช่น ผู้ตอบแบบสอบถามอาจมีความโน้มเอียงที่จะไม่ตอบตามความเป็นจริงในเรื่องของการใช้ยาเสพติด

เพื่อที่จะตอบคำถามเหล่านี้และปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ควรมีการทดสอบแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดลองกับคน 3 กลุ่ม คือ

1. เพื่อนร่วมงาน เพื่อประเมินดูว่าแบบสอบถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างแท้จริงเพียงใด

2. ผู้ที่จะใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งอาจเป็นผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องแบบสอบถามควรจะเป็นผู้ตรวจสอบแบบสอบถาม ในเรื่องของความละเอียดของหน่วยวัด รวมทั้งในเรื่องของคำถามที่อาจนำไปสู่ความลำเอียงหรืออคติ

3. ประชากรที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับประชากรตัวอย่างมากที่สุด (อาจ

พิจารณาจากคุณสมบัติทั่วไปก็ได้) ควรเป็นผู้ทดลองตอบแบบสอบถามและให้ข้อคิดเห็นทั้งที่เป็น คำพูดและการแสดงออกต่อการประยุกต์ใช้แบบสอบถาม ในเรื่องของความชัดเจนของคำชี้แจง ตัวเลือก ความง่ายของแบบสอบถาม การข้ามข้อ และอื่น ๆ การทดสอบนี้ควรทำในกลุ่มคนจำนวน น้อย

การสร้างคำถาม

โดยปกติหัวข้อของการวิจัยมักจะเริ่มจากความสนใจของนักวิจัยเป็นหลัก และหัวข้อที่ได้ นั้นจะต้องมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบาย การอธิบายทฤษฎี หัวข้อการวิจัย และประเด็นที่น่าสนใจ จะ สัมพันธ์ต่อเนื่องกันมาตลอดเวลา และเป็นที่มาของกรอบแนวคิด (Conceptual) ซึ่งเป็นตัวกำหนด เค้าโครงหลักของเนื้อหาสาระในแบบสอบถาม กรอบแนวคิดต้องครอบคลุมแนวคิด ซึ่งก็คือตัวแปรที่ คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาหรือสัมพันธ์กัน ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ของกันและกันได้ ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีหรือทางตรรกวิทยา

หลักการสร้างคำถาม ประกอบด้วย

1. คำถามแต่ละข้อควรมีเหตุผลในตัวเองที่จะอธิบายได้ว่าเหตุใดจึงต้องมีคำถามนั้น และมีการให้คำนิยามแนวคิดรวมทั้งตัวแปรไว้ชัดเจน จะเห็นว่า คำถามแต่ละข้อมิได้ถูกกำหนด ขึ้นมาโดยง่าย หากแต่จะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนการในการพิจารณาพิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ ถ้วน
  2. คุณภาพของข้อมูลที่ได้จะดีหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
    - 2.1 คำที่ใช้ในแบบสอบถามและการเรียงลำดับคำถาม จะต้องจงใจให้ผู้ตอบตอบ ต่อไปจนจบ และสามารถเรียกความจำกลับมาตอบได้
    - 2.2 แบบสอบถามจะต้องหลีกเลี่ยงคำตอบที่ตอบยาก ไม่ใช่เวลานานจนเกินไป หรือทำให้ผู้ตอบกระอักกระอ่วน รวมทั้งต้องมีรูปแบบที่น่าสนใจ
3. คำถามจะต้องถูกจัดเป็นหมวดหมู่และเรียงลำดับกันไป จากเรื่องทั่วไปไปสู่เรื่อง เฉพาะจากเรื่องของตนส่วนใหญ่ไปสู่เรื่องส่วนตัว และจากคำถามง่ายๆ ไปสู่คำถามยากๆ เป็นต้น
4. ต้องแสดงให้เห็นว่าการสร้างแบบสอบถามมีความเคารพในสิทธิส่วนตัวและศักดิ์ศรี ผู้ตอบ
  - 4.1 การศึกษาสุขภาพมักต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นความลับของผู้ตอบ คือ ผู้ป่วยและ ประชากรเป้าหมาย ซึ่งต้องได้รับความกรุณาอย่างมากจากผู้ตอบ ความกรุณาเป็นเจตนาของผู้ตอบ ที่จะให้เวลาในการตอบคำถามและดำเนินการตามที่ผู้วิจัยร้องขอ ผู้ตอบต้องมั่นใจได้ว่าผู้วิจัยจะไม่ เปรียบผู้ตอบ และการวิจัยนั้นจะต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายหรือผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบทั้งทาง ร่างกาย จิตใจและสังคม

4.2 แบบสอบถามอาจจะมีแตกต่างจากการสัมภาษณ์ในทางจิตเวชศาสตร์ตรงที่การสัมภาษณ์ทางจิตเวชศาสตร์นั้นล่องลึกถึงเรื่องส่วนบุคคลโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้คำปรึกษาและรักษาโรคทางจิตเวช แต่แบบสอบถามมิได้มีเจตนารมณ์เช่นนั้น หากแต่ประสงค์จะได้รับข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยโดยตรง

5. พัฒนารูปแบบการที่ทำให้มั่นใจว่าข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับได้ เช่น แจ้งให้ผู้ตอบทราบในตอนต้นของแบบสอบถามว่าข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ ถ้าเป็นไปได้ชื่อของผู้ตอบไม่ควรจะต้องถูกบันทึกไว้และหากจะถูกบันทึกก็จะต้องสามารถลบออกจากแบบสอบถามได้โดยง่าย ส่วนมากนักวิจัยมักใช้หมายเลขเฉพาะตัวของผู้ตอบ (identification number หรือ ID) ซึ่งเป็นตัวเลขแทน แต่ต้องจำไว้เสมอว่าแต่ละ ID นั้น มีความหมายที่ระบุถึงชื่อของผู้ตอบได้ จึงต้องเก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัยเช่นกัน

ประเภทของคำถาม

โดยทั่วไปคำถามมี 2 ชนิด คือ คำถาม “เปิด” และ “ปิด” คำถามเปิด คือ คำถามที่ให้ตอบในลักษณะบรรยายหรือตอบข้อมูลทั้งหมดที่ทราบ ส่วนคำถามปิด คือคำถามที่เป็นตัวเลือกที่มีคำตอบเสนอไว้ให้เลือกตามที่ผู้ตอบเห็นว่าเหมาะสมที่สุด

โดยทั่วไปคำถามเปิดใช้เมื่อต้องการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่หลากหลาย และผู้วิจัยรู้ น้อยมากในประเด็นนั้น ๆ หรือต้องการประเมินความรู้หรือทัศนคติของผู้ตอบอย่างละเอียด คำถามชนิดนี้ผู้ตอบจะต้องใช้ความคิดและเวลาในการตอบมากกว่าคำถามปิด ดังนั้นจึงไม่ควรใช้คำถามเปิดมากจนเกินสมควร เพราะจะทำให้ผู้ตอบหมดความสนใจที่จะตอบ และในกรณีที่ผู้ตอบยินดีให้ความร่วมมืออย่างดีก็อาจจะใช้จำนวนมาก ๆ ได้ ในการเลือกประเภทของคำถามควรพิจารณาข้อดีข้อเสีย ดังต่อไปนี้

1. คำถามเปิด

ข้อดีของคำถามเปิด คือผู้ตอบมีอิสระในการตอบ สามารถให้ความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับความทรงจำของผู้ตอบและระบุดูดยื่นที่ชัดเจนของคำตอบ นอกจากนี้คำถามเปิดเหมาะสำหรับการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อค้นหาองค์ความรู้ใหม่ หรือเพื่อพัฒนาประเด็นต่าง ๆ ในการสร้างคำถามปิดสำหรับการสำรวจต่อไปในอนาคต

ข้อเสีย คือผู้ตอบอาจคิดถึงประสบการณ์ในอดีต ใช้ความพยายามที่จะระดมความคิดและเรียบเรียงเป็นถ้อยคำออกมา ซึ่งบ่อยครั้งพบว่าเป็นการยากที่จะทำให้ผู้ตอบเรียบเรียงถ้อยคำที่อ่านแล้วได้ใจความตามทฤษฎีของนักวิชาการ โดยเฉพาะผู้ตอบที่มีระดับการศึกษาต่ำ จึงอาจต้องใช้การถามย้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น มีความหมายดีขึ้น และอยู่ในประเด็นหรือขอบข่ายของคำถามที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงอาจไม่เหมาะสมกับแบบสอบถามชนิดตอบเองและชนิดที่ส่งทางไปรษณีย์ ทั้งยังยุ่งยากในการให้รหัสและกำหนดตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ เมื่อเกิด

ความคลาดเคลื่อนจากการตอบคำถามไม่ครบถ้วนก็ทำให้คาดคะเนตอบยาก ลายมือของผู้ตอบก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้ได้รับคำตอบที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

2. คำถามปิดที่เป็นคำตอบเรียงลำดับ

ข้อดีของคำถามชนิดนี้ คือ สามารถใช้สถิติในการวิเคราะห์ได้หลายชนิด และมีประโยชน์ในการวัดความรู้สึก ระดับการมีส่วนร่วมและความถี่บ่อยของพฤติกรรม

ข้อเสีย คือ มีข้อจำกัดในเรื่องที่จะถาม เนื่องจากต้องระบุคำตอบไว้ให้ชัดเจน ทำให้มีโอกาสที่จะขาดหรือตกประเด็นสำคัญไป

3. คำถามปิดที่ไม่มีลำดับ

ข้อดีของคำถามชนิดนี้ คือ ผู้ตอบไม่ได้ถูกจำกัดตัวเลือกให้ตอบ จึงมีอิสระเสรีพอควร และมีประโยชน์ในการจัดลำดับความสำคัญระหว่างประเด็นต่างๆ เพื่อการวางนโยบาย

ข้อเสีย คือ มีความยุ่งยากกว่าประเภทที่มีคำตอบเรียงลำดับ เนื่องจากผู้ตอบจะต้องตระหนักและช่างใจให้ดีว่าจะเลือกข้อไหน เช่น ผู้ตอบต้องเลือกว่า “เคย” หรือ “ไม่เคย” ในขณะที่ผู้ตอบอาจอยากเลือกว่า “เคยบ้างแต่ไม่บ่อย”

4. คำถามกึ่งปิดกึ่งเปิด

ข้อดีของคำตอบชนิดนี้ คือ สามารถครอบคลุมประเด็นที่นักวิจัยอาจมองข้ามไปได้ และมีตัวเลือก “อื่นๆ (โปรดระบุ)” ซึ่งมีความยืดหยุ่นให้ผู้ตอบได้ตอบนอกเหนือจากประเด็นที่กำหนดไว้ให้ เพราะผู้วิจัยอาจหลงลืมประเด็นที่คาดไม่ถึงบ้าง

ข้อเสีย คือ ตัวเลือก “อื่นๆ โปรดระบุ” มักมีผู้ตอบน้อย เพราะผู้ตอบมักเลือกตัวเลือกที่มีอยู่แล้วมากกว่าที่จะเขียนใหม่เอง แต่ก็ไม่มี ความเสียหายอย่างไร หากนักวิจัยได้จัดเตรียมตัวเลือกไว้มากเพียงพอและเหมาะสมกับคำตอบที่จะได้รับ

ลักษณะของคำถาม

การสร้างหรือการออกแบบคำถามมีความสำคัญมากในการโน้มน้าวให้ผู้ตอบแบบสอบถามร่วมมือในการตอบ ลักษณะของคำถามที่ดี คือ

1. ใช้คำที่เรียบง่าย ตรงประเด็น และเป็นคำที่คุ้นเคยสำหรับคนทั่วไป ไม่ควรใช้คำศัพท์สูงหรือมีภาษาทางเทคนิคมากเกินไป ควรเลือกคำที่ง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และใช้คำพูดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มอายุต่าง ๆ หากจะใช้คำย่อต้องมีการกล่าวถึงคำเต็มพร้อมคำย่อมาก่อนในหน้าเดียวกันนั้น ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาแสลง หากจำเป็นให้ใช้เครื่องหมายคำพูดเข้าช่วย

2. คำถามควรชัดเจนและเฉพาะเจาะจงเพียงพอ เพราะคำถามที่คลุมเครือ จะทำให้ได้คำตอบที่คลุมเครือไปด้วย แต่คำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงมากเกินไป ก็อาจทำให้ผู้ตอบไม่สามารถตอบได้

3. ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่มีประเด็นซ้อนกัน ในบางครั้งเพื่อประหยัดเวลาและเนื้อ

ที่ของแบบสอบถาม นักวิจัยจะถามคำถามที่มีประเด็นย่อย ๆ ซ้อนกันอยู่หลายประเด็น ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถตีความคำตอบได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

4.คำถามไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธซ้อน เพราะประโยคปฏิเสธซ้อนจะทำให้ผู้ตอบสับสน เช่น ท่านไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะไม่มีการขึ้นค่ารักษาพยาบาลใช่หรือไม่

5.ไม่ควรคาดหวังให้ผู้ตอบใช้ความคิดมากเกินไป ตัวอย่างเช่น ขอให้ผู้ตอบเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ 20 ปัจจัย ตั้งแต่ลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 20 เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ตอบยากที่จะเปรียบเทียบได้ในครั้งเดียว ไม่ควรคาดหวังความรู้และความจำมากกว่าที่คนปกติทั่วไปหรือประชากรเป้าหมายจะรู้และจำได้ เช่นในปีที่ผ่านมาท่านเจ็บป่วย ไม่สบายเล็กๆ น้อยๆ อะไรบ้าง ไม่ควรมีข้อสันนิษฐาน ข้อย่อยแตกกิ่งก้านสาขามากเกินไปในส่วนของเหตุการณ์ของผู้ตอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ท่านเคยไปพบแพทย์หู คอ จมูกหรือไม่ ถ้าเคยไปครั้งแรกเมื่อใด ในครั้งนั้นท่านมีนัดกับแพทย์ก่อนหรือไม่ ในการนัดครั้งแรกท่านรอกี่นาที มีขั้นตอนการรับบริการอย่างไร เป็นต้น

เมื่อถามย้อนกลับไปถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ควรมีระยะเวลาที่เหมาะสมกำกับ เพราะการไม่มีระยะเวลากำกับอาจทำให้ผู้ตอบสับสนได้ เช่น ถามว่าท่านเคยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมากี่ครั้ง ผู้ตอบอาจไม่สามารถย้อนนับไปถึงเวลาที่ผ่านมานานแล้วได้ จึงควรระบุช่วงเวลาให้ผู้วิจัยสนใจไว้ด้วย

ในการศึกษาค้นหาปัญหาทางสุขภาพอนามัย ตัวแปรควรประกอบด้วย

1. ข้อมูลประชากร (Demographic data)

การรวบรวมข้อมูลทางด้านประชากรศาสตร์ ช่วยทำให้ทราบถึงลักษณะของประชากรและสถานภาพต่าง ๆ ของประชากรในชุมชนที่ทำการสำรวจ ได้แก่

- 1) จำนวนประชากร เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ สถานภาพการสมรส
- 2) ความหนาแน่น และการกระจายของประชากรในชุมชนนั้นตามเพศและอายุ
- 3) สภาพการเคลื่อนย้ายของประชากรโดยการย้ายเข้าย้ายออก อาจจะเป็นการย้ายชั่วคราว หรือย้ายแบบถาวรเพื่อประกอบอาชีพ

4) อัตราการเพิ่มของประชากรในรอบปีที่ผ่านมา จำนวนประชากรในหมู่บ้าน พร้อมทั้งแยกตามเพศและอายุ, การเพิ่มของประชากร ได้แก่ อัตราเพิ่มของประชากรในหมู่บ้าน ในรอบปีที่ผ่านมา

5) ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อในโชคลางต่างของกลุ่มชนในชุมชนนั้น

2. ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic data)

จากการสำรวจจะทำให้ทราบว่าประชากรในชุมชนนั้นมีอาชีพอะไรบ้าง มี

สถานการณ์ในการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร เช่น เป็นข้าราชการ เกษตรกร พ่อค้า เป็นต้น

1) อาชีพปัจจุบัน อาชีพหลักประกอบอาชีพอะไร และอาชีพรองอาชีพอะไร เช่น อาชีพหลักทำนา อาชีพรองรับจ้าง

2) สถานะ การงาน เช่น ความสามารถในการทำงานในแต่ละอาชีพ

3) ลักษณะรายได้-รายจ่าย รายบุคคลและครอบครัว โดยเฉลี่ยรายได้รายจ่ายเป็นรายบุคคลและโดยเฉลี่ยทั้งครอบครัวแล้วจะมีรายรับรายจ่ายพอเพียง มีเงินเหลือเก็บปีละเท่าใด หรือจ่ายเกินรายได้การจะได้มาซึ่งข้อมูลนี้ โดยปกติเป็นเรื่องค่อนข้างยาก ต้องถามอย่างครอบคลุม และผู้ตอบต้องยินดีให้ข้อมูลที่เป็นจริง

4) ระดับการศึกษาของประชากรในชุมชน มีการศึกษาสูงสุดระดับใด ต่ำสุดระดับใดอาจจะ ทราบข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติม เช่น ความต้องการศึกษา โอกาสที่ได้รับการศึกษาหรือมีความเห็นอื่นๆ ในเรื่องการศึกษา เช่น ไม่จำเป็นต้องเรียนมากเพราะจะให้ช่วยทำไร่ ทำนา จำนวนโรงเรียน ประเภทของโรงเรียนชุมชนนี้ เช่น หน่วยเคลื่อนที่ โครงการศึกษาผู้ใหญ่

5) การติดต่อซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรหรือผลผลิตด้านอื่นๆ จากชุมชน เช่น ข้าวและพืชไร่ต่างๆ มีพ่อค้าในชุมชนรับซื้อเองหรือมีนายทุนจากนอกชุมชนมารับซื้อ หรือต้องนำผลผลิตไปจำหน่ายหรือขายให้พ่อค้า หรือจำหน่ายด้วยตนเองนอกชุมชนที่อาศัยอยู่

6) การติดต่อภายนอกหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น การคมนาคม การขนส่งผลผลิตข้าวสาร ที่ได้รับจากภายนอกชุมชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือข่าวสารของทางราชการ

7) ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีภาวะความเป็นผู้นำในความสัมพันธ์ของประชากรในชุมชน และร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม) เป็นต้น

3. ข้อมูลสิ่งแวดล้อม (Environmental data)

จากการสำรวจข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อม จะทราบถึงสภาพต่างๆ ของสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นซึ่งจะเน้นออกเป็นลักษณะดังนี้

1) สภาพและลักษณะของบ้านที่อยู่อาศัยว่ามีลักษณะอย่างไร เป็นบ้านชั้นเดียว บ้านใต้ถุนสูงหรือเป็นตึกแถว ฯลฯ และสภาพมั่นคงหรือสภาพไม่มั่นคง ลักษณะความหนาแน่นของบ้านเรือนสภาพบริเวณบ้าน ความสะอาดโดยทั่วไป การใช้บริเวณบ้านทำประโยชน์อะไรบ้าง เช่น ทำสวนครัว หรือใช้ประโยชน์กับผลผลิตจากไร่-สวน การมีคอกเลี้ยงสัตว์ใต้ถุนบ้าน

2) แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำบ่อน้ำประปา น้ำสระหรือน้ำจากแม่น้ำลำคลอง ความพอเพียงในการใช้พอกหรือไม่ มีการเก็บน้ำโดยวิธีใด มีการปรับปรุงน้ำดื่ม น้ำใช้ให้สะอาดหรือไม่

3) การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการเผา ฝัง หรือทิ้งหรือมีการเก็บในหมู่บ้านเอง การทิ้งของเสียหรือสิ่งปฏิกูลออกจากที่พักอาศัยทำอย่างไร

4) ส้วม มีส้วมใช้ครบตามจำนวนครอบครัวหรือไม่ สถานที่ตั้งส้วม การทำความสะอาด

สะดวกในการใช้ส้วม

5) แมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ในชุมชนนี้มีอะไรบ้าง เช่น หนู แมลงวัน แมลงสาบ เป็นต้น

6) สัตว์เลี้ยงในบ้าน เช่น วัว ควาย สุนัข แมว เป็นต้น

4. ข้อมูลทางสถิติอื่นๆ ที่จำเป็นตามแหล่งข้อมูล

1.3 การรวบรวมและจำแนกข้อมูล ข้อมูลที่ทำการสำรวจได้จะต้องมีการนำมารวบรวมอย่างเป็นระบบและจำแนกออกเป็นหมวดหมู่

1) การจำแนกประเภทข้อมูล ข้อมูลที่ต้องการแบ่งออกเป็นดังนี้

- ลักษณะทั่วไปของชุมชน ได้แก่ ข้อมูลทางประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

- ปัญหาชุมชน

- สาเหตุของปัญหา และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

- ลักษณะจำเพาะของทรัพยากร และความต้องการของชุมชน

2) การลงรหัส เป็นการเปลี่ยนจากข้อมูลดิบเป็นสัญลักษณ์ตัวเลข ทำให้จัดเข้าตารางและนับจำนวนได้ การลงรหัสควรจัดทำคู่มือการลงรหัส มีการฝึกให้ลงรหัสได้และมีการตรวจสอบการลงรหัส

3) การเข้าตารางเป็นการนับเพื่อกำหนดจำนวนของรายการต่างๆ ที่แยกไว้ในตาราง การเข้าตารางอาจทำได้โดยใช้มือหรือเครื่องจักรแรงนับ ขึ้นอยู่กับข้อมูลมากหรือน้อย ถ้าข้อมูลน้อยการแรงนับโดยมือจะเป็นการประหยัดและใช้เวลาน้อยกว่า

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยอื่นๆ เช่น ค่าทางสถิติ ธรรมชาติการเกิดโรค เกณฑ์มาตรฐาน ผลการวินิจฉัยชุมชนข้างเคียง เป็นต้น หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1) การอธิบายตีความข้อมูล โดยอาจเน้นในจุดที่สำคัญหรืออธิบายความหมายของค่าที่ได้ การอธิบายตีความข้อมูลนี้ ควรกระทำด้วยความรอบคอบไม่มีอคติ และควรอยู่ในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาได้

2) พิจารณาความผิดพลาดคลาดเคลื่อน พิจารณาตัวแปรซึ่งอาจมีอิทธิพลในการทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน เช่น ความผิดพลาดของแหล่งข้อมูล แบบสอบถามไม่ชัดเจน ความคลาดเคลื่อนของตัวอย่างในการที่จะเป็นตัวแทนประชากร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นส่วนที่กำหนดขอบเขตของการนำผลของข้อมูลที่ได้ไปใช้

3)เปรียบเทียบข้อมูล ผลจากข้อมูลเปรียบเทียบกับทฤษฎี หรือผลการสำรวจหรือเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ

4)ระบุความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวแปรต่างๆ พิจารณาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผลต่อกัน การหาความสัมพันธ์นี้ อาจใช้การทดสอบทางสถิติมาใช้ ถ้าสามารถทำได้หรืออาจสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงพรรณนาจากการกระจายของตัวแปรหนึ่ง ที่แปรตามหรือผูกพันกับอีกตัวแปรหนึ่งอย่างชัดเจน เช่น การหาความสัมพันธ์ ของผู้ที่ไม่สวมรองเท้า กับ การเป็นโรคพยาธิปากขอ ความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับพฤติกรรมอนามัยของประชาชน เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการวินิจฉัยชุมชนถ้าการวิเคราะห์นั้นทำอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง ใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่สามารถได้และข้อมูลข้างเคียงให้สูงสุดโดยไม่มีอคติ

ภาคผนวกกิจกรรมที่ 2

วิเคราะห์ปัญหา วินิจฉัยชุมชนและร่างแผนชุมชน

ภาคผนวกกิจกรรม 2.1 การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน

การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้เสนอให้คนทั่วไปรับรู้และเข้าใจ สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณาถึงวิธีนำเสนอที่จะให้เข้าใจได้ง่ายและเหมาะสม เพื่อให้การศึกษาที่ได้ใช้เวลาและทรัพยากรรวบรวมวิเคราะห์หรือออกมา นั้น สื่อความหมายได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอข้อมูลอาจทำได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ตาราง แผนภูมิวงกลม รูปภาพ แผนภูมิแท่ง แผนภูมิชนิดสัดส่วน กราฟแสดงความถี่สะสม การนำเสนอตามวิธีดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นข้อมูลได้เด่นชัด เข้าใจง่าย แต่การเสนอต้องกำหนดหัวข้อที่นำเสนอให้ชัดเจนและครบถ้วนสมบูรณ์ อาจประกอบด้วยข้อความบรรยาย แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความเข้าใจที่กว้างขวาง และลึกซึ้งข้อมูลที่นำเสนอนี้ นอกจากจะอิงตัวเลขและการอธิบายค่าตัวเลขที่รวบรวมได้เป็นหลักแล้ว อาจมีการอธิบายถึงข้อมูลที่ได้สำรวจจากการสังเกต หรือการสัมภาษณ์เจาะลึก หรือการศึกษาเฉพาะกรณี ประกอบด้วยข้อมูลหลักด้วยก็ได้ เพื่อเพิ่มความเข้าใจในบางแง่บางประเด็นที่ไม่อาจ

รวบรวมเป็นค่าสถิติของชุมชนมาได้ เช่น การอธิบายถึงสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน เพื่อเสริมข้อมูลด้านสุขภาพที่สำรวจหรือมีการสัมภาษณ์ชาวบ้านบางคนถึงความเป็นมาในการสูญเสียที่นา เพื่อประกอบข้อมูลหมวดสภาวะเศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น

ข้อมูลที่ใช้ในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชุมชน

ลักษณะข้อมูล	แหล่ง/ ที่มา
จำนวนครัวเรือน / ประชากรของหมู่บ้าน ทรัพยากร / ผลผลิต / พื้นที่ทำกิน เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของประชาชน รายได้และหนี้สินของประชาชน ข้อมูลรายจ่ายของตำบล ข้อมูลสภาวะสุขภาพ	ข้อมูลทุติยภูมิ / กทช. 2 ค., สถานีอนามัย , องค์การบริหารส่วนตำบล, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน- กำนัน, ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน
ผลการสำรวจสภาวะระดับหมู่บ้าน รายได้และหนี้สินของประชาชน ข้อมูลรายจ่ายของตำบล	ข้อมูลปฐมภูมิ/แบบสอบถาม,แบบสัมภาษณ์
ระบบสุขภาพชุมชน / ที่พึ่งด้านสุขภาพ/ แผนที่เดินดิน/ ปฏิทินชุมชน	ข้อมูลปฐมภูมิ/(ตามแนวทางศึกษาวีถีชุมชน)

ภาคผนวกกิจกรรม 2.2 การทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน “การจัดเวทีสาธารณะ (Public Forum)”

การมีส่วนร่วมของชุมชนหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลและผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น¹

การจัดเวทีสาธารณะอาจจัดเพื่อริเริ่มโครงการ แก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาโครงการที่มีอยู่เดิมให้มีความเหมาะสมมากขึ้น กิจกรรมเวทีสาธารณะเริ่มด้วยการแจ้งให้ประชาชนทราบวัตถุประสงค์แลกเปลี่ยนข้อมูลและอภิปรายในประเด็นซับซ้อน ในการฝึกภาคสนามร่วม ๆ ให้จัดเตรียมและดำเนินการ ทั้ง 2 ระดับ คือเริ่มต้นระดับคุ้มบ้าน และนำสู่ข้อสรุประดับหมู่บ้าน โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. เตรียมการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน ที่มีเนื้อหาง่าย กระชับและตรงกับเรื่องราวที่จะหาหรือผู้นำเสนอควรมีการซักซ้อมเตรียมตัวล่วงหน้า
2. จัดเตรียมสถานที่ และเวลาในการประชุม เตรียมที่นั่งและแสงสว่างเพียงพอ เครื่องบันทึกเสียง และ/ หรือไมโครโฟน เครื่องเสียง (กรณีที่เป็นกลุ่มที่ใหญ่มาก)
3. เชิญชวนผู้เข้าร่วมประชุม โดยนัดหมายเวลาล่วงหน้า แจ้งวัตถุประสงค์ เรื่องราวที่จะเชิญมาพูดคุยคร่าวๆ

4. ในวันประชุมกลุ่ม “เวทีสาธารณะ” ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม เริ่มการประชุมด้วยการแจ้งวัตถุประสงค์ การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นและปัญหาที่พบในชุมชน
5. เปิดการอภิปราย พูดคุย (อย่างไม่เป็นทางการ) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ และนำสู่วิธีการแก้ไขปัญหาของประชาชนเอง หรืออาจร่วมกันพัฒนาเป็นโครงการได้เลย
6. บันทึกประเด็นที่สำคัญ ผู้แทนระดับคุ้มบ้านทั้งชาวบ้านและนักศึกษา นำข้อมูลเข้าสู่เวทีสาธารณะระดับหมู่บ้านต่อไป

ภาคผนวกกิจกรรม 2.3 การวินิจฉัยชุมชน

การวินิจฉัยชุมชนนับเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ทำให้ทราบถึงปัญหาของชุมชน รวมถึงสาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไข ปัญหานั้นๆ ด้วย อันจะนำมาซึ่งการวางแผนงานเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเหมาะสมต่อไป นักศึกษาควรที่จะสามารถดำเนินการวินิจฉัยชุมชนหรืออย่างน้อยควรสามารถเข้าใจผลการวินิจฉัยชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องได้ อันจะทำให้การทำงานในพื้นที่ดำเนินไปโดยถูกต้องทาง บังเกิดผลต่อประชาชนอย่างตรงกับปัญหาและมีประสิทธิภาพ

1 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ผู้วางแผนจะต้องเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์แก้ไขปัญหานั้นๆ

โดยปกติเกณฑ์พื้นฐานที่นิยมใช้กัน มีดังต่อไปนี้

- ขนาดของประชากรที่ถูกระทบจากปัญหาถ้ามีประชากรที่ได้รับผลจากปัญหา มากก็ควรได้การจัดลำดับความสำคัญสูงกว่า

- ความร้ายแรงและความเร่งด่วนของปัญหาหมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่มีความเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข หากปล่อยไว้อาจเกิดผลเสียร้ายแรงและเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขมากกว่าโรคปริทันต์ เป็นต้น

- แนวโน้มในการแก้ปัญหา หรือความยากง่ายในการแก้ปัญหา โดยขึ้นกับองค์ประกอบต่างๆ เช่น ข้อจำกัดทางวิชาการ ข้อจำกัดทางการจัดการ ข้อจำกัดด้านเวลา หรือจำนวนทรัพยากรที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา เป็นต้น ปัญหาที่แก้ได้ง่ายหรือมีแนวโน้มในการแก้ปัญหาที่ดีควรได้จัดลำดับความสำคัญสูงกว่า

- การยอมรับหรือความร่วมมือของชุมชน หากชุมชนตระหนักถึงปัญหานั้น และให้ความร่วมมือแก้ปัญหา ก็จะทำให้ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาสูงขึ้น ปัญหาที่ชุมชนตระหนัก และให้ความร่วมมือดำเนินการแก้ไข ควรจะจัดลำดับความสำคัญสูงกว่า

- ผลกระทบในระยะยาว อาจเป็นข้อพิจารณาเพิ่มเติมจากหัวข้ออื่นๆ ที่ประเมินสถานการณ์ปัจจุบันเป็นหลัก ปัญหาบางอย่างอาจมีผลเสียในระยะยาวมากกว่าปัจจุบัน เช่น

ปัญหาการทำลายต้นน้ำลำธาร ปัญหาเด็กทารกขาดอาหาร เป็นต้น ปัญหาที่มีผลกระทบในระยะยาวมากกว่า ควรจะจัดลำดับ ความสำคัญสูงกว่า เช่น ปัญหาฟันผุในเด็ก น่าจะแก้ไขมากกว่าปัญหาฟันผุในคนสูงอายุ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังอาจมีหลักเกณฑ์เฉพาะอื่น ๆ ตามแต่ละสภาพการณ์ ที่ผู้วางแผน ประเมินว่าน่าจะนำมาประกอบในการตัดสินใจหรือจะเลือกใช้เพียงบางหลักเกณฑ์ตามความเหมาะสมก็ได้

1. การให้น้ำหนักหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เลือก

โดยพิจารณาเกณฑ์ต่างๆ ที่เลือกแล้วว่าเกณฑ์ไหนมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ดังนั้น น้ำหนักของเกณฑ์ แนวโน้มการแก้ไขปัญหาและความร่วมมือของชุมชนน่าจะมากกว่าเกณฑ์อื่น คะแนนที่ให้ อาจใช้ดังต่อไปนี้

ความสำคัญ	คะแนน
สูง	5
ค่อนข้างสูง	4
ปานกลาง	3
ค่อนข้างต่ำ	2
ต่ำ	1
ไม่มีเลย	0

ตัวอย่าง ในการพิจารณาน้ำหนักของเกณฑ์ข้างต้น (ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์ของชุมชน และผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของชุมชน)

ความสำคัญ	คะแนน
ขนาดของปัญหา	4
ความร้ายแรงเร่งด่วน	3
แนวโน้มการแก้ไขปัญหา	5
ความร่วมมือของชุมชน	5
ผลกระทบในระยะยาว	2

2. การให้คะแนนปัญหา

โดยให้หลักการให้คะแนนแบบเดียวกับการให้คะแนนหลักเกณฑ์ โดยให้คะแนนปัญหาแต่ละปัญหาในทุกๆ หลักเกณฑ์ตามวิจรรย์ญาณว่าปัญหานั้นๆ มีความสำคัญตามแต่ละหลักเกณฑ์สูงต่ำเพียงใด

การให้คะแนน	5	มากที่สุดหรือสำคัญที่สุด
	4	มาก หรือสำคัญมาก

- 3 ปานกลาง
- 2 น้อย
- 1 น้อยที่สุด

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหากับหลักเกณฑ์

เพื่อความสะดวก เราจะใช้ตารางการจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้ปัญหาอยู่ในแนวหนึ่งและเกณฑ์ต่างๆ อยู่อีกแนวหนึ่ง และให้คะแนนของเกณฑ์และน้ำหนักลงในช่องตาราง ดังนี้

องค์ประกอบ ปัญหา	1		2		3		4		5		คะแนน รวม
	ขนาด ปัญหา		ความ ร้ายแรง		แนวโน้ม		การ ยอมรับ		ผลกระทบ		
	R	W = 2	R	W = 2	R	W = 3	R	W = 3	R	W = 5	
ปัญหา ก	3	6	2	4	3	9	3	9	1	5	33
ปัญหา ข	3	6	3	6	3	9	2	6	1	5	32
ปัญหา ค	2	4	3	6	2	6	3	9	2	10	35
ปัญหา ง	2	4	1	2	3	9	2	6	2	10	31

การคิดคะแนน

- นำคะแนนที่ให้คูณกับน้ำหนักจะได้คะแนนของแต่ละองค์ประกอบ
- คะแนนรวมได้จากการรวมขององค์ประกอบทั้ง 4
- การพิจารณาลำดับความสำคัญตัดสินจากคะแนนรวม

โดยให้คะแนนตามตารางการจัดลำดับความสำคัญดังนี้

$$W = \text{น้ำหนัก} \quad R = \text{การให้คะแนนปัญหา}$$

จากตัวอย่างปัญหาชุมชนเรียงลำดับความสำคัญ ได้ดังนี้

- ลำดับที่ 1. ปัญหา ค
- ลำดับที่ 2. ปัญหา ก
- ลำดับที่ 3. ปัญหา ข
- ลำดับที่ 4. ปัญหา ง

ภาคผนวกกิจกรรม 2.4 ร่างแผนชุมชน

แผนชุมชน คือ แผนที่ชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดว่า ชีวิตในวันนี้และวันข้างหน้าของพวกเขา และลูกหลานจะเดินไปอย่างไร จึงจะเกิดสุขภาวะที่ดี รวมถึงการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันด้วย

เป้าหมายของการทำแผนชุมชน อยู่ที่การทำให้สมาชิกที่มีอยู่อย่างหลากหลายในชุมชน ได้มีโอกาส “ร่วมคิด ร่วมค้นหา” ว่าทำอย่างไร ชุมชนของเราจึงจะอยู่อย่างมีความสุข ฟังตนเองได้มากและ

พึงพาภายนอกเท่าที่จำเป็น โดยหน่วยงานภายนอก ทั้งราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน หรือคนอื่น ๆ ที่อยู่นอกชุมชนน่าจะอยู่ในฐานะ “ผู้สนับสนุน ผู้กระตุ้น หรือพี่เลี้ยง” คอยให้คำปรึกษา ช่วยเสริมในสิ่งที่ไม่รู้ หรือสนับสนุนในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้

หลังจากตัวแทนชาวบ้านเห็นข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันหาทางออกแล้ว ตั้งใจทบทวีเพื่อระดมความคิด “ทำอย่างไรให้ (ทางออกนั้น) เป็นจริง” โดยกำหนด “เรื่องที่จะทำ” และตอบคำถาม “ทำอย่างไร” จากนั้นร่วมกันทำแผนชุมชนดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางแสดงตัวอย่างแนวทางแก้ปัญหา

เรื่องที่จะทำ	ทำอย่างไร
ลดต้นทุนการผลิต	<ul style="list-style-type: none"> ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ โดยส่งคนไปศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ปรึกษาเกษตรอำเภอ ช่วยเรื่องเทคนิคและอบรม ช่วยคำนวณปริมาณการใช้ปุ๋ยชีวภาพของทั้งหมดบ้าน
ลดปัญหาความเจ็บป่วย	<ul style="list-style-type: none"> ฟื้นฟูการใช้ยาสมุนไพร โดยหมอยาพื้นบ้าน ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ลดการบริโภคสารเสพติด สิ่งมีเมา ลดจุดอันตรายจากการขับขี่รถในหมู่บ้าน

จากนั้นทำการร่างแผนชุมชน โครงการ และกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม โดยพิจารณาความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา ความพร้อมและศักยภาพชุมชน วางแผนการทำงานระยะสั้น ระยะยาว และการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ

ตารางแสดงตัวอย่างแผนชุมชน

แผนงาน	โครงการ	กิจกรรม
1.การลดต้นทุนการผลิต	1.1 เกษตรธรรมชาติ 1.2จัดตั้งกลุ่มอาชีพและเครือข่ายกลุ่มอาชีพ	1. การผลิตปุ๋ยหมักบำรุงดิน 2. การใช้สารสกัดจากพืช กำจัดศัตรูพืช 3. การผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อจำหน่ายในชุมชน 1. กลุ่มปลูกพืช ผัก 2. กลุ่มไม้ผลยืนต้น
2. ด้านสุขภาพ	2.1 การดูแลรักษาสุขภาพ 2.2 การรักษาพยาบาล	1. ส่งเสริมกิจกรรมดูแลสุขภาพ 2. ส่งเสริมการใช้สมุนไพร 3. การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

แผนงาน	โครงการ	กิจกรรม
3.ลดรายจ่าย ครอบครัว	3.1 ส่งเสริมการออม 3.2 ธุรกิจชุมชน 3.3 เกษตรกรรมพึ่งตนเอง 3.4 ตลาดนัดชุมชน	1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2. ศูนย์สาธิต ร้านค้าชุมชน 3. การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ให้ปลอดภัยจากสารพิษเพื่อ การบริโภคในชุมชน
4.ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	4.1 รักษาสิ่งแวดล้อม 4.2อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	1. จัดกลุ่มอนุรักษ์สัตว์ป่า 2. การปลูกป่า ปลูกต้นไม้ริมทาง 3. การกำจัดขยะในครัวเรือน ชุมชน 4. การกำจัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูลจากสัตว์เลี้ยง 5. การจัดระเบียบชุมชน

ภาคผนวกกิจกรรมที่ 3, 4 และ 6 การเขียนโครงการ

การเขียนโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัย อาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของ
หน่วยงานและโครงการ ซึ่งโดยทั่วไปจะครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 1 ชื่อโครงการ (เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหา)
2. หลักการและเหตุผล (ระบุถึงความสำคัญความเป็นของโครงการโดยมีข้อมูลสนับสนุนประกอบ)
3. วัตถุประสงค์ (ระบุถึงสิ่งที่โครงการต้องการให้เกิดขึ้นในปริมาณและระยะเวลาที่กำหนด)
4. เป้าหมาย (ระบุถึงสิ่งที่โครงการจะให้มีขึ้นในปริมาณที่แน่นอนชัดเจน และระยะเวลาที่กำหนด โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์)
5. วิธีดำเนินงาน (กิจกรรมที่สัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกัน ซึ่งคาดว่าเมื่อได้ดำเนินการแล้ว จะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด)
6. ระยะเวลาดำเนินการ (ระบุระยะเวลาดำเนินการแนวทางเลือกลงสถานที่)
7. ทรัพยากร (ระบุถึงการใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และกำลังคน)
8. ผู้รับผิดชอบโครงการ (ระบุชื่อ นามสกุล และตำแหน่ง)
9. การประเมินผล (ระบุถึงแนวทางหรือเกณฑ์ที่จะชี้ให้ทราบถึงความสำเร็จของโครงการ)

10. ประโยชน์ที่คาดว่าจะ (เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าถ้าจัดทำโครงการนี้แล้ว จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง) ได้รับจากโครงการ

สาระของหัวข้อต่างๆ ของโครงการ มีดังนี้

1. **ชื่อโครงการ**เป็นการระบุงานหรือโครงการที่จะทำ ชื่อโครงการจะต้องมีความชัดเจนเหมาะสม และเฉพาะเจาะจง เป็นที่เข้าใจแก่ผู้นำโครงการไปใช้หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ชื่อโครงการจะบอกให้ทราบว่าอะไรจะทำ สิ่งใดโครงการที่เสนอขึ้นนั้นเพื่อทำอะไรโดยปกติชื่อโครงการจะแสดงหรือบอกชัดในลักษณะดังนี้คือ แสดงลักษณะเฉพาะของโครงการ เช่นแสดงลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ

- โครงการอาหารกลางวัน
- โครงการมูมนั่งสื่อแสดงลักษณะเฉพาะของโครงการ
- โครงการประเมินผลการดำเนินงานของนักศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน

2. **หลักการและเหตุผล**เป็นส่วนที่แสดงถึงปัญหาความจำเป็นหรือความเป็นไปที่จะต้องมีการปฏิบัติงานขึ้นโดยจะต้องระบุถึงปัญหา เหตุผล และข้อสนับสนุนให้ปรากฏโดยชัดเจน นอกจากนั้นอาจต้องแสดงให้เห็นว่าโครงการที่เขียนขึ้นนี้สอดคล้องกับแผน หรือนโยบายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่กำหนดขึ้น ซึ่งผู้เขียนโครงการจะต้องพยายามหาเหตุผล หลักการ และทฤษฎีต่างๆ สนับสนุนโครงการอย่างสมเหตุสมผลเพื่อให้ผู้มีหน้าที่อนุมัติให้การสนับสนุน และอนุมัติให้โครงการที่นำเสนอไปดำเนินการได้

3. **วัตถุประสงค์และเป้าหมาย**เป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ วัตถุประสงค์จะเป็นข้อความที่แสดงถึงความต้องการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ปรากฏผลขึ้นเป็นข้อความที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ และสามารถประเมินผลและวัดผลได้ โครงการหนึ่งๆอาจมีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 ข้อก็ได้ และวัตถุประสงค์อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ วัตถุประสงค์ทั่วไปมักเป็นข้อความกว้างๆ ส่วนวัตถุประสงค์เฉพาะจะเป็นข้อความที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยระบุปริมาณและคุณภาพของการดำเนินงานที่ต้องการให้เกิดขึ้น วัตถุประสงค์เฉพาะจะต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ทั่วไป เป็นการแสดงถึงความต้องการหรือทิศทางในการปฏิบัติงานที่ระบุทั้งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และลักษณะเฉพาะของผลงานโดยมีระยะเวลาที่ชัดเจนเป็นตัวกำกับในการปฏิบัติงานนั้น

การเขียนวัตถุประสงค์ควรจะต้องคำนึงถึงลักษณะ 5 ประการ หรือจะต้องกำหนดด้วย "ความฉลาด" (SMART) คือ

S = Sensible	วัตถุประสงค์ที่ดีต้องมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการโครงการ
M = Measure	วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องสามารถวัดและประเมินผลได้

A = Attainable	วัตถุประสงค์ที่ดีต้องระบุสิ่งต้องการดำเนินงานอย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากที่สุด
R= Reasonable	วัตถุประสงค์ที่ดีต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการปฏิบัติงาน
T = Time	วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์เป็นทิศทางในการดำเนินงานของโครงการส่วนเป้าหมายเป็นรายละเอียดของการดำเนินงานตามโครงการนั้น โดยมีจุดสุดท้ายคือความสำเร็จของโครงการที่มีปริมาณและคุณภาพอันเหมาะสมภายใต้ทรัพยากรและเวลาที่กำหนดไว้ให้

การเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการมีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ฉะนั้นการเขียนวัตถุประสงค์จึงควรใช้คำที่แสดงถึงความตั้งใจหรือจุดมุ่งหมายของการดำเนินการโครงการ เช่น คำว่า พรรณนา อธิบาย กล่าวถึง เลือกรวบรวม สร้างเสริม ประเมินผลลำดับ แยกแยะ กำหนดรูปแบบ แจกแจง กำหนดรูปแบบ

ตัวอย่าง การเขียนวัตถุประสงค์โครงการ

- เพื่อให้สามารถอธิบายถึงคุณภาพทางการศึกษาได้
- เพื่อให้สามารถระบุขั้นตอนในการดำเนินงานโครงการได้
- เพื่อให้สามารถจำแนกแยกแยะข้อดีและข้อเสียของการดำเนินงานได้

4.วิธีดำเนินการ เป็นงานหรือภารกิจที่ต้องปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินงานมักจำแนกเป็นกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรม โดยจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการว่ามีกิจกรรมใดที่จะต้องทำ ทำเมื่อใด ผู้ใด เป็นผู้รับผิดชอบและจำเป็นอย่างไร โดยปกติวิธีดำเนินการจะมีปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแผนภูมิแท่งควบคู่กันไป รวมทั้งแสดงให้ทราบถึงระยะเวลาที่ต้องใช้ในการดำเนินงานของกิจกรรมนั้นๆ

5.ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ เป็นการระบุระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนกระทั่งถึงเวลาเสร็จสิ้นโครงการว่าใช้เวลาทั้งหมดเท่าใด โดยมักแสดงให้เห็นว่าเวลาที่ใช้เริ่มตั้งแต่วัน เดือน ปีอะไร และจะเสร็จสิ้นในวัน เดือน ปีอะไร ถ้าโครงการเป็นโครงการระยะยาวและมีหลายขั้นตอนก็จะต้องแสดงช่วงเวลาในแต่ละขั้นตอนนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาเพื่ออนุมัติโครงการ ระยะเวลาที่มักจะต้องต่อจากวิธีการดำเนินงาน

6.งบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้ เป็นการระบุถึงจำนวนงาน บุคคล วัสดุ ครุภัณฑ์และปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ การกำหนดงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงานผู้วางแผนโครงการควรต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ 4 ประการในการจัดทำโครงการ

หลักการในการจัดทำดังกล่าวได้แก่

6.1 ความประหยัด (Economy)

การเสนองบประมาณเป็นไปด้วยความประหยัดหมายถึงการใช้ทุนหรือทรัพยากรทุกชนิดตามสมควร แต่ผลของการดำเนินโครงการเป็นไปด้วยดีและมีคุณภาพ

6.2 ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency)

โครงการทุกโครงการจะต้องมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับและทุกคนมีความพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น

6.3 ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness)

โครงการทุกโครงการจะต้องดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

6.4 ความยุติธรรม (Equity)

การจัดสรรทรัพยากรทุกชนิดหรือการใช้จ่ายทรัพยากรจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูงสุด การระบุดอกเงินงบประมาณและจำนวนทรัพยากรอื่นๆ ที่ต้องใช้ควรจะต้องระบุที่มาด้วย เช่น จากงบประมาณจากการช่วยเหลือ จากการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การเอกชนหรืออื่นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังจะต้องแจกออกเป็นรายละเอียดในการใช้อย่างชัดเจนอีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาสนับสนุนและอนุมัติโครงการเป็นไปด้วยดี

7. ผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่า หน่วยงานใดหรือบุคคลใดหรือกลุ่มใดเป็นผู้รับผิดชอบในการเสนอและดำเนินงานโครงการ เพื่อให้ผู้พิจารณาสามารถตรวจสอบได้อย่างแน่ชัดว่า โครงการที่จัดทำขึ้นเป็นงานในหน้าที่ความรับผิดชอบและเป็นภารกิจของหน่วยงานหรือของบุคคลผู้นั้นจริงหรือไม่ และผู้รับผิดชอบโครงการมีประสบการณ์และคุณสมบัติที่เหมาะสม และน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

8. การประเมินผลโครงการส่วนนี้เป็นการแสดงถึงการติดตาม การควบคุมการกำกับ และการประเมินผลโครงการ โดยจะแสดงให้เห็นทราบว่าโครงการที่ได้รับการอนุมัติสนับสนุนแล้วจะมีวิธีการในการควบคุมอย่างไรเพื่อให้โครงการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินโครงการจะต้องระบุบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการและจะต้องระบุวิธีหรือเครื่องมือที่ใช้ประเมินไว้ด้วย การประเมินจะบอกระยะเวลาในการประเมินด้วย

9. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนนี้จะแสดงถึงผลประโยชน์ที่พึงจะได้จากความสำเร็จของโครงการเมื่อโครงการได้สิ้นสุดลง ซึ่งจะหมายถึงผลกระทบในทางที่ดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนี้จะระบุไว้ชัดเจนว่าใครจะได้รับประโยชน์และผลกระทบนั้นในลักษณะอย่างไรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

โดยสรุปเขียนโครงการจะต้องมีเนื้อหาสาระที่ละเอียดชัดเจน เฉพาะเจาะจงโดยรูปแบบของ

โครงการจะสามารถตอบคำถามดังต่อไปนี้ได้ กล่าวคือ

โครงการอะไร	หมายถึง ชื่อโครงการ
ทำไมต้องทำโครงการนั้น	หมายถึง หลักการและเหตุผล
ทำเพื่ออะไร	หมายถึง วัตถุประสงค์
ทำในปริมาณเท่าใด	หมายถึง เป้าหมาย
ทำอย่างไร	หมายถึง วิธีดำเนินการ
ทำเมื่อใดและนานแค่ไหน	หมายถึง ระยะเวลาดำเนินการ
ใช้ทรัพยากรอะไร เท่าใด และได้จากไหน	หมายถึง งบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ
ใครทำ	หมายถึง ผู้รับผิดชอบโครงการ
ต้องทำกับใคร	หมายถึง หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้การ สนับสนุน
ทำได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือไม่	หมายถึง การประเมินผล
มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่	หมายถึง ข้อเสนอแนะ

โครงการทุกโครงการหากผู้เขียนโครงการสามารถตอบคำถามทุกคำถามดังกล่าวได้ทั้งหมด อาจถือได้ว่าเป็นการเขียนโครงการที่มีความสมบูรณ์แบบ และหากการตอบคำถามเป็นไปด้วยความ มีเหตุผลและมีหลักการ ย่อมถือได้ว่าโครงการที่เขียนขึ้นนั้นเป็นโครงการที่ดี นอกจากนี้จะได้รับการ พิจารณาอนุมัติโดยง่ายแล้ว ผลของการดำเนินงานมักจะมีประสิทธิภาพด้วย

ภาคผนวกกิจกรรมที่ 5 การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

การรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนโดยใช้แนวคิดและเครื่องมือทางมานุษยวิทยา ประยุกต์ใช้ เครื่องมือในการศึกษาชุมชนตามคู่มือการเรียนรู้วิถีชุมชนเรียบเรียงโดย นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และ คณะ ได้แก่ แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติรวมโครงสร้างองค์กรชุมชน ระบบสุขภาพชุมชน ปฏิทิน ชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน

รายละเอียดศึกษาในหนังสือ “วิถีชุมชน” เขียนโดย โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณะ

ข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน

เป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นภาพรวมทั้งชุมชน และสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ ปรัชญาการณต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพื่อนำไปใช้ประกอบการทำงานในระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ซึ่ง ประกอบด้วย

- 1) แผนที่สังคมหรือแผนที่เดินดิน ต้องเป็นแผนที่รวมทั้งชุมชน ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม อย่างสม่ำเสมอลงไปชุมชนแต่ละครั้งหากพบเห็นอะไรเพิ่มเติมก็นำมาวาดหรือเขียนเพิ่มลงไป

เพราะภายในชุมชนนั้นย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2) โครงสร้าง/องค์กร/ผู้นำ ควรรวบรวมขึ้นมาว่ามีองค์กรผู้นำอะไรบ้าง อาจจะมีอธิบายเพิ่มเติมว่าแต่ละคนมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร เช่น คนนี้เป็นผู้นำที่ชาวบ้านศรัทธา คนนี้เป็นมัคทายกจะเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการที่สำคัญด้วย

3) ระบบสุขภาพทั้งในและนอกชุมชน ชุมชนมีที่พึ่งสุขภาพอะไรบ้างทั้งในและนอกชุมชน เช่น หมอนวด หมอพื้นบ้าน สถานีอนามัย โรงพยาบาล เป็นต้น (พร้อมทั้งระบุลงไปในพื้นที่ด้วย) หรือทัศนคติของชาวบ้านต่อการใช้บริการสถานบริการด้านสุขภาพต่างๆ หรือพวกเขานิยมไปใช้บริการที่ไหนบ้าง ควรรวบรวมแหล่งที่พึ่งทางสุขภาพ เช่น หมอพื้นบ้าน สมุนไพร หรือหมอนวด ไม่เฉพาะแต่ในชุมชน แต่ควรรวมไปถึงชุมชนข้างเคียงด้วย การรู้ว่าชุมชนข้างเคียงมีหมอนวด ที่มีทักษะการนวดที่ดีอาจเป็นข้อมูลสำคัญในการฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วยอัมพาตที่ต้องการกายภาพบำบัด แต่ก็ไม่สามารถเดินทางไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลจังหวัดได้

4) ปฏิทินชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจ เขียนอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมด ในรอบหนึ่ง เช่น ปลูกอ้อย ปลูกข้าว เลี้ยงวัว หรือรับจ้างช่วงไหนบ้าง มีการหมุนเวียนกันทำงานอย่างไรบ้างก็ใส่รายละเอียดเอาไว้

5) ประวัติศาสตร์ชุมชน อาจจะทำเป็นผังประวัติศาสตร์ขึ้นมาเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดว่าเกิดเหตุการณ์สำคัญๆ ในหมู่บ้านอะไรบ้างในช่วงเวลาใด แล้วอธิบายเพิ่มเติมว่าเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นมีผลต่อชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างไร

6) ผังเครือข่าย คือการถอดความสัมพันธ์ในเชิงเครือข่ายหรือเชิงสายเลือดในชุมชน เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นรากฐานที่สุดของชีวิตครอบครัว และจะมีความเกี่ยวข้องกันไปตลอดชีวิต โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว การทำผังเครือญาติจึงมีส่วนสำคัญในการทำความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน

วิธีการทำผังเครือญาติ ควรใช้สัญลักษณ์มาตรฐานที่เข้าใจตรงกันเพื่อช่วยกันเพิ่มเติมข้อมูลได้ ต้องใส่ใจความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ อย่ามุ่งแต่จะถอดผังเครือญาติ การทำผังเครือญาติไม่มีวันเสร็จ เพราะเรื่องราวชีวิตของคนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ต้องติดตามปรับปรุงผังเครือญาติเป็นระยะๆ เพื่อให้เข้าใจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวกกิจกรรมที่ 8 การศึกษาครอบครัว (Family Study)

แผนกำหนดการเยี่ยม

เยี่ยมครั้งที่ 1 วันที่.....เยี่ยมทำความรู้จักครอบครัว

เยี่ยมครั้งที่ 2 วันที่.....เยี่ยมปัญหา.....

เยี่ยมครั้งที่ 3 วันที่.....เยี่ยมปัญหา.....

ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา

ส่วนที่ 1 การประเมินครอบครัวในการศึกษาข้อมูลครั้งแรก (ข้อมูลทั่วไป)

วัน/เดือน/ปีที่เยี่ยม.....เวลา.....น. ถึง.....น.

1) ชื่อหัวหน้าครอบครัว.....ที่อยู่.....

2) ข้อมูลของครอบครัว (สมาชิกทุกคน)

2.1. ชื่อ อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และความสัมพันธ์กับ
หัวหน้าครอบครัว และภาวะสุขภาพปัจจุบัน นำเสนอแบบสรุปย่อโดยใช้ตาราง

ชื่อหัวหน้าครอบครัว.....บ้านเลขที่.....

ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....ชื่อผู้สำรวจ.....

วันที่สำรวจ.....เวลา..... น. ถึง .....น.

ลำดับ ที่	ชื่อ นามสกุล	- ความสัมพันธ์ กับหัวหน้า	อายุ (ปี)	เพศ	สถานภาพ สมรส	ศาสนา	การศึกษา	อาชีพ (ระบุ)	รายได้/ เดือน	รายได้ พิเศษ/ สุขภาพ	ภาวะ สุขภาพ	การ เจ็บป่วย	กลุ่ม สุขภาพ
--------------	-----------------	---------------------------------	--------------	-----	-----------------	-------	----------	-----------------	------------------	----------------------------	----------------	-----------------	-----------------

		ครอบครัว						ลักษณะ งานที่ ทำ)		เดือน	ปัจจุบัน	ในอดีต และ โรค ประจำตัว	ตี / กลุ่ม เสียง / กลุ่ม ป่วย
1.													
2.													
3.													

2.2. ผังเครือญาติหรือแผนภูมิครอบครัว (Family Genogram)

2.3. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวตามพัฒนาการครอบครัว (ระบุชื่อและสถานภาพในครอบครัว)

- การหารายได้
- การจัดเตรียมอาหารและจัดการงานบ้าน
- การอบรมสั่งสอนผู้เยาว์
- การตัดสินใจกับปัญหาของครอบครัว เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ
- การติดต่อสมาคมกับสังคมภายนอก เช่น การร่วมกิจกรรมในชุมชน

2.4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (คู่สมรส บิดา มารดากับบุตร บุตรกับบุตร ฯลฯ)

2.5. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชน เช่น การเป็นผู้นำ เป็นสมาชิกขององค์กรในชุมชน

2.6. สถานภาพทางเศรษฐกิจ (รายได้ รายจ่าย)

2.7. ความเชื่อทางด้านสุขภาพและพฤติกรรมอนามัย (ภาวะปกติและเมื่อเจ็บป่วย)

2.8. สภาพที่อยู่อาศัยและสุขภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะบ้าน การกำจัดขยะ ส้วม

2.9. แหล่งประโยชน์ในชุมชนที่ครอบครัวใช้บริการ เช่น สถานพยาบาล ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ธนาคาร โรงเรียนจําหน่าย เป็นต้น

3) การมองปัญหาและความสามารถในการเผชิญปัญหาของแต่ละบุคคลและครอบครัว (นักศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลที่รวบรวมได้)

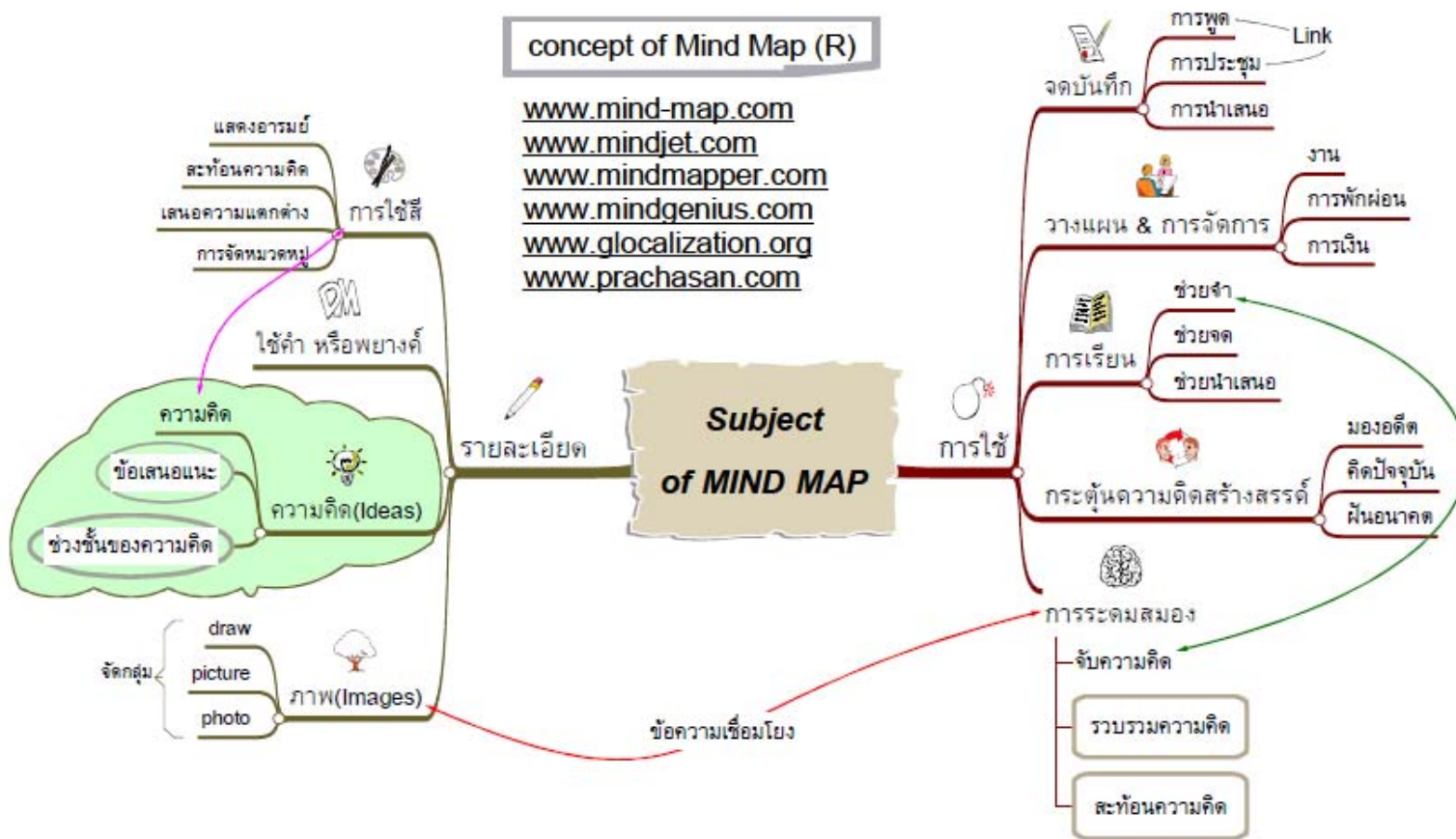
4) สรุป ปัญหาสุขภาพของแต่ละบุคคล ปัญหาของครอบครัว และปัญหาสุขภาพสิ่งแวดล้อม ถ้าเป็นปัญหาสุขภาพให้เยี่ยมทุกคน โดยระบุชื่อบุคคลและปัญหา พร้อมกำหนดแผนการเยี่ยมของแต่ละ

ละคนที่มีปัญหาในแต่ละครั้งตามความสำคัญของปัญหา

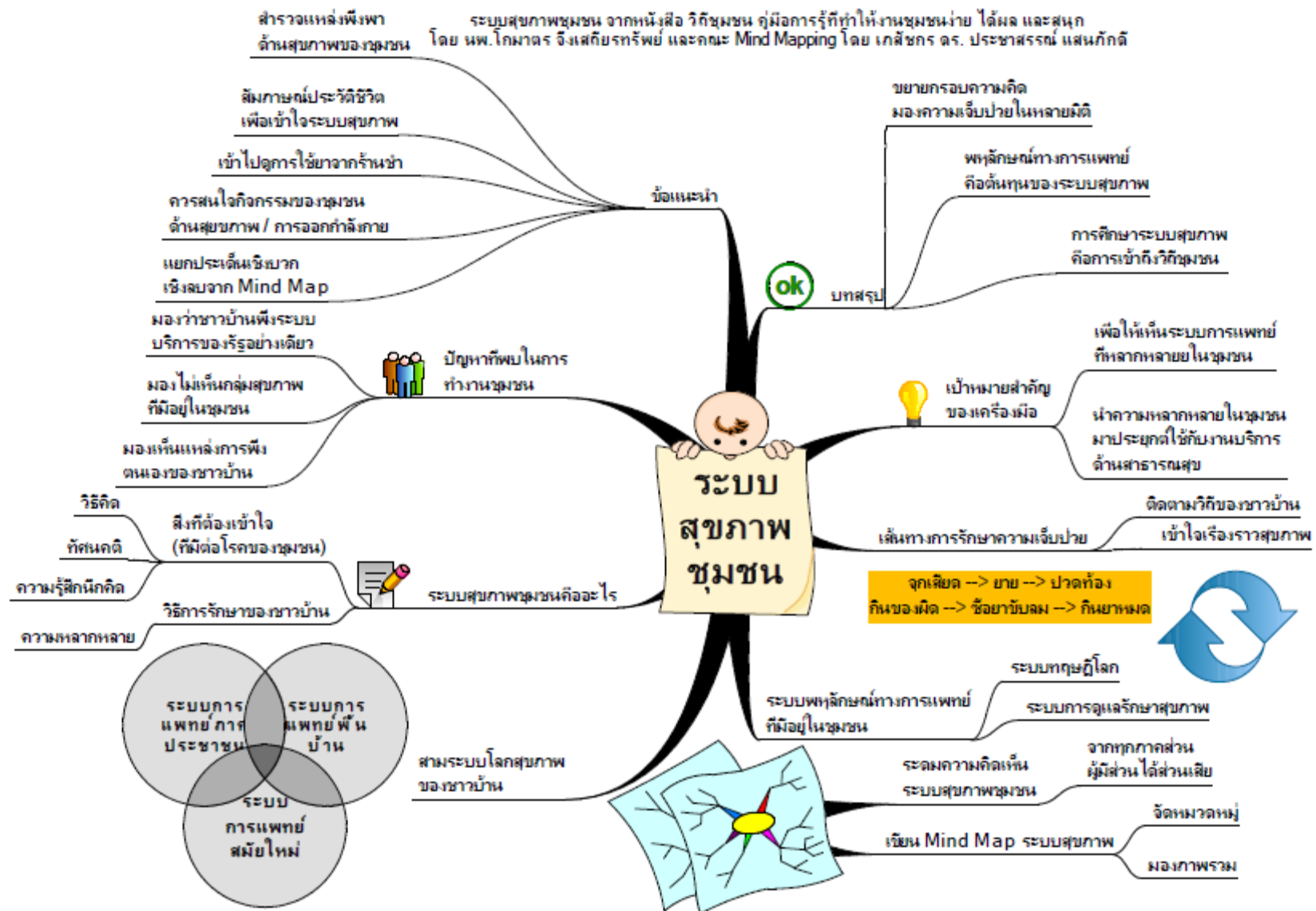
5) นักศึกษามีข้อเสนอแนะทางเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวนี้อย่างไร หรือมีแนวทางในการขยายแนวคิด และความเชื่อด้านการแพทย์และสาธารณสุข กับครอบครัวนี้อย่างไรบ้าง

concept of Mind Map (R)

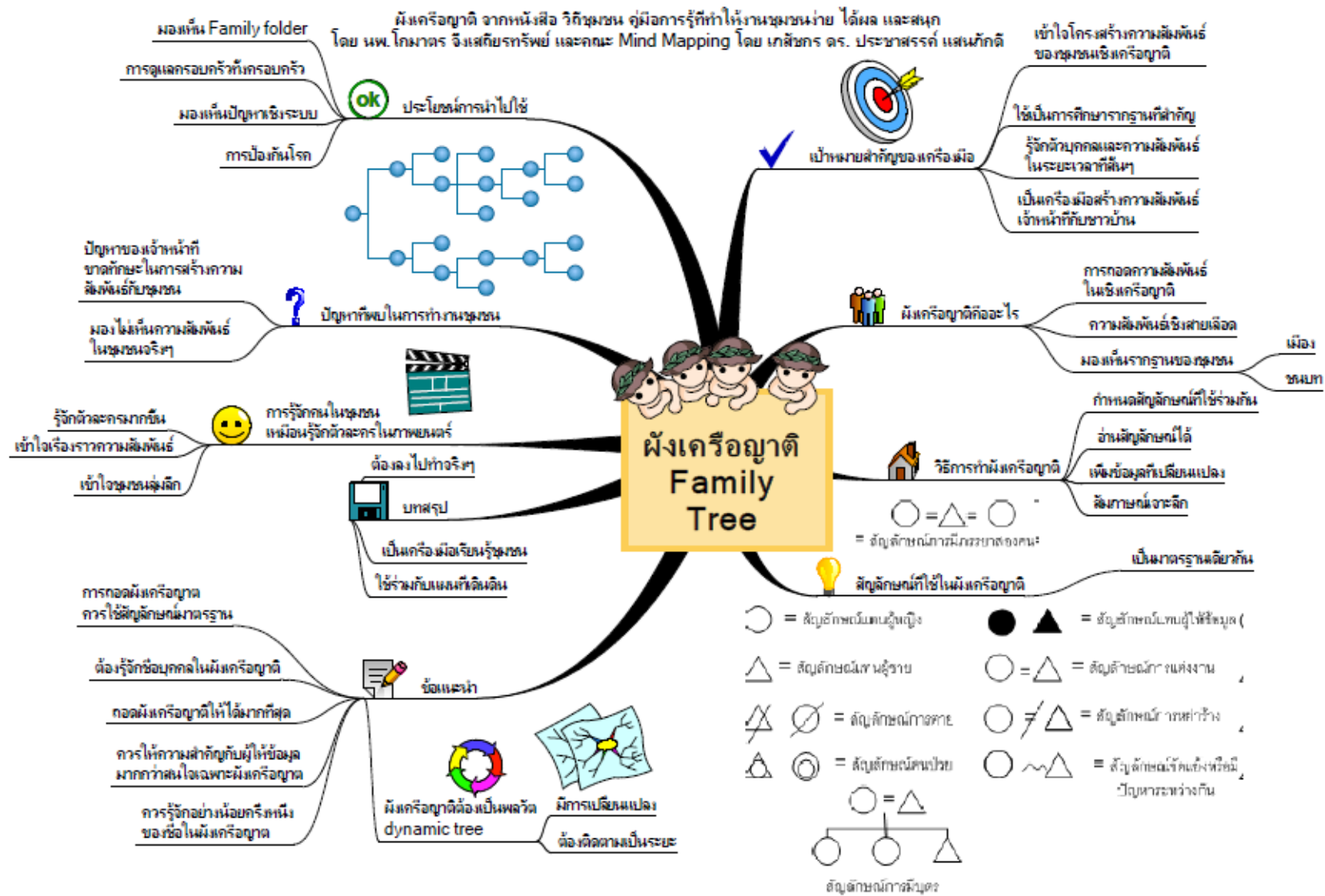
www.mind-map.com
www.mindjet.com
www.mindmapper.com
www.mindgenius.com
www.glocalization.org
www.prachasan.com

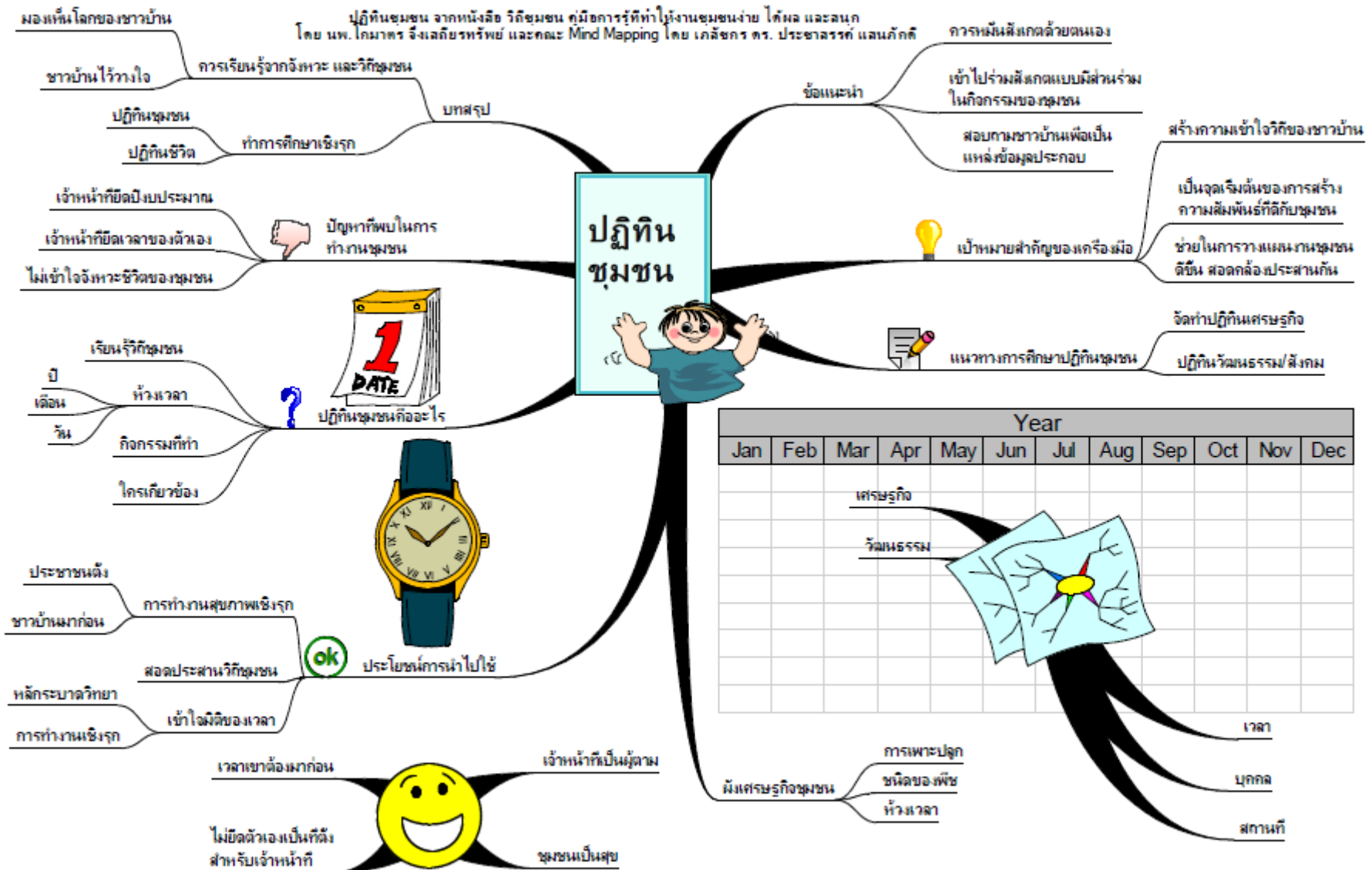
เอกสารประกอบการบรรยาย "การจัดการความคิด" โดย ดร. ประชาสรรค์ แสนภักดี

เอกสารประกอบการบรรยาย การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) สำหรับการฝึกภาคสนามร่วม (COM-MED) วันที่ 6 ตุลาคม 2549

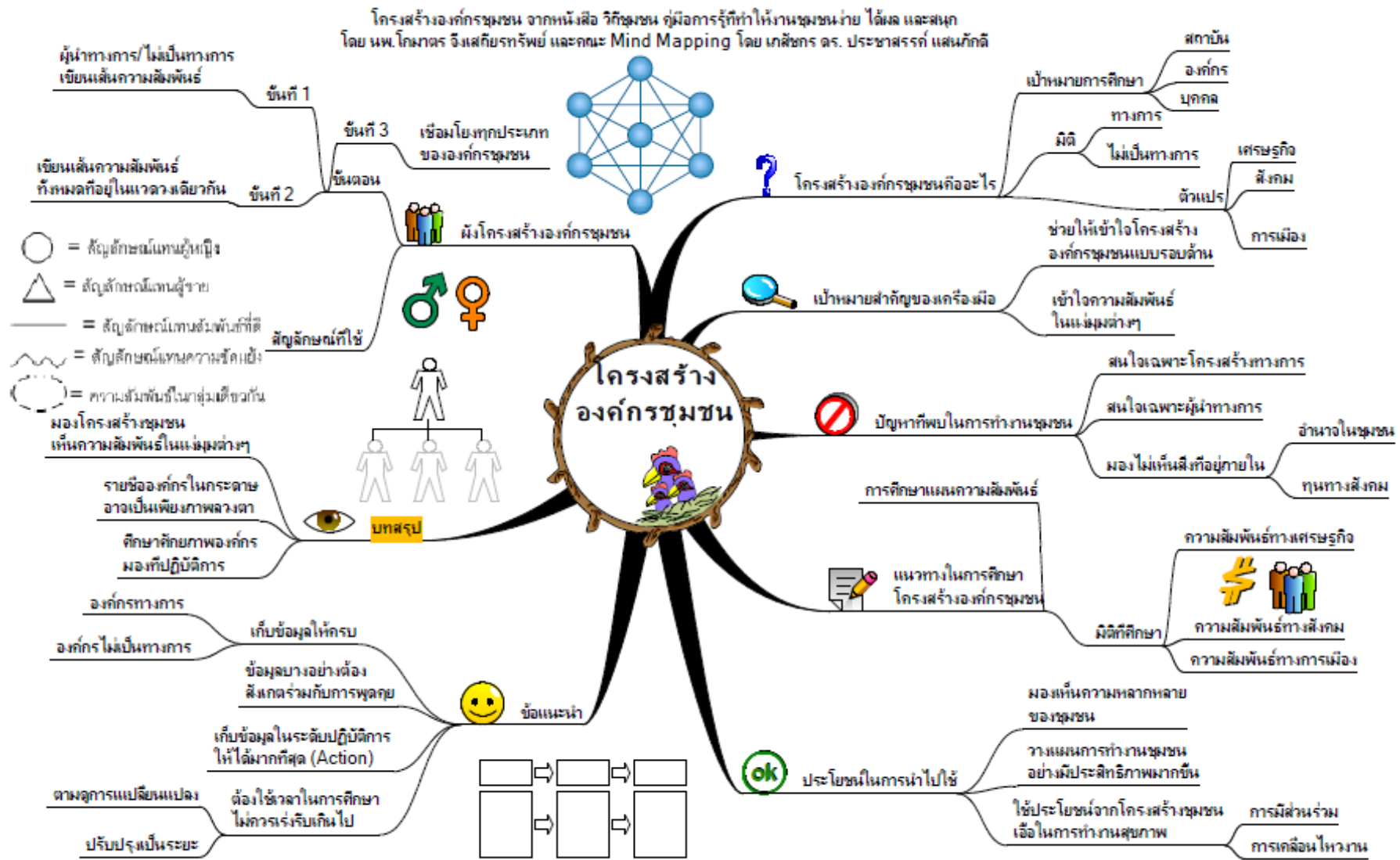

เอกสารประกอบการบรรยาย การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) สำหรับการศึกษาภาคสนามร่วม (COM-MED) วันที่ 6 ตุลาคม 2549

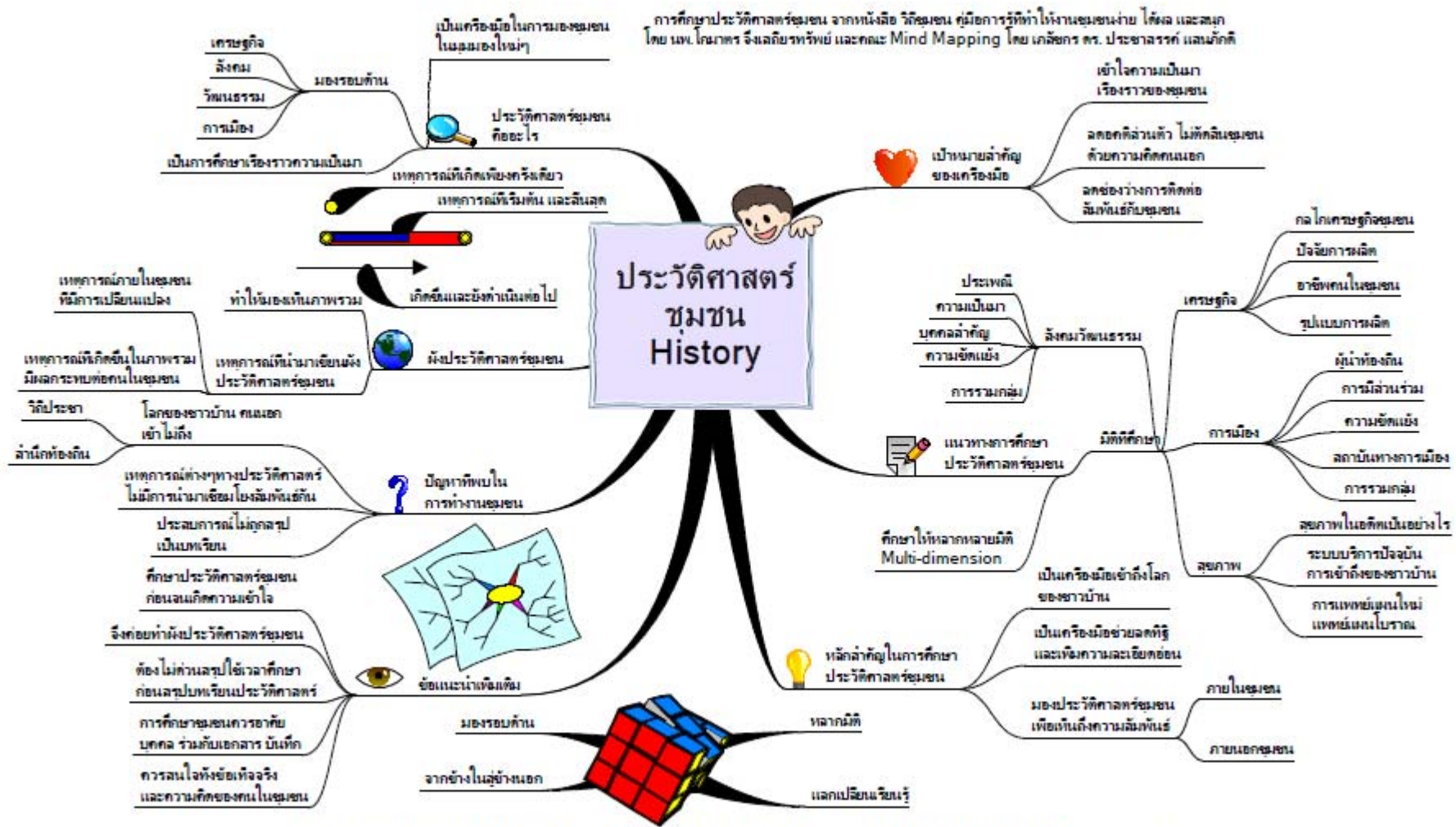

Year											
Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec

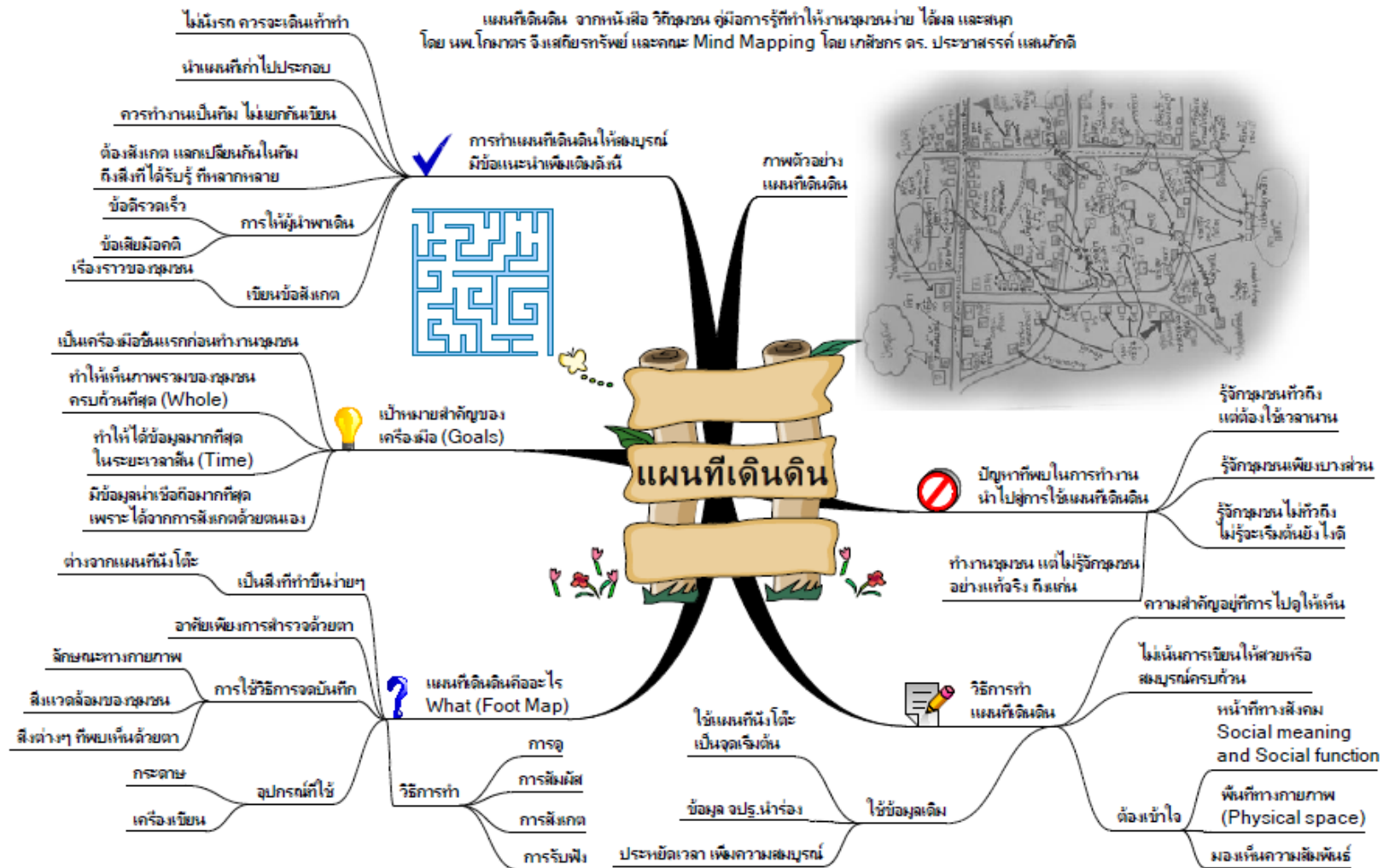

เอกสารประกอบการบรรยาย การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) สำหรับการฝึกภาคสนามร่วม (COM-MED) วันที่ 6 ตุลาคม 2549

เอกสารประกอบการบรรยาย การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) สำหรับการฝึกภาคสนามร่วม (COM-MED) วันที่ 6 ตุลาคม 2549

เอกสารประกอบการบรรยาย การเขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) สำหรับการฝึกอบรม (COM-MED) วันที่ 6 ตุลาคม 2549

แผนที่การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 31 ประจำปีการศึกษา 2556
ณ ตำบลหนองสูงศรี และตำบลเสาไถ่ อำเภอหนองสูงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

จำนวนนักศึกษาออกฝึกภาคสนามร่วมฯ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

1. คณะแพทยศาสตร์ ชั้นปีที่ 3	278 คน
2. คณะทันตแพทยศาสตร์ชั้นปีที่ 4	81 คน
3. คณะสัตวแพทยศาสตร์ชั้นปีที่ 4	86 คน
4. คณะพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 (ว.บัณฑิตเอเชีย)	69 คน
5 คณะเทคนิคการแพทย์ (ส่งนักศึกษาทั่วไป)	30 คน
รวม	544 คน

ข้อมูลพื้นที่ฝึกภาคสนามร่วมฯ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

เสาร์ 11 มกราคม-อังคาร 21 มกราคม 2557

ณ ตำบลหนองกุงศรี และตำบลเสาด์ อำเภอนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

เขต	หมู่บ้าน	หมู่	จำนวน หลังคาเรือน	รพ.สต.	จำนวนบ้าน นักศึกษา	อาจารย์หัวหน้า เขต
1	บ้านคำไฮ ตำบลหนองกุงศรี	8				
2	บ้านหนองกุงศรี ตำบลหนองกุงศรี	2				
3	บ้านโคกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี	3, 10				
4	บ้านหนองไผ่ ตำบลเสาด์	3, 14				
รวม						

หมายเหตุ : นักศึกษาพักบ้านโดยเฉลี่ยหลังละ 12-13 คน

วินัยของนักศึกษากำหนดเป็นข้อปฏิบัติ

ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยวินัยนักศึกษา พ.ศ. 2551

- 1 นักศึกษาต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของมหาวิทยาลัยโดยเคร่งครัด
- 2 นักศึกษาต้องรักษาไว้ซึ่งความสามัคคี ความสงบเรียบร้อย ชื่อเสียง และเกียรติคุณของมหาวิทยาลัย
- 3 นักศึกษาต้องประพฤติตนให้อยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีของสังคมไทยในทุกโอกาส
- 4 นักศึกษาต้องไม่จัดทำ เผยแพร่ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสื่อ วัสดุ ภาพ สิ่งพิมพ์ สิ่งวาด หรือสิ่งเขียนที่ลามกอนาจาร หรือผิดต่อศีลธรรมอันดี รวมทั้งไม่สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น
- 5 นักศึกษาต้องประพฤติตนเป็นสุภาพชน ต้องไม่ประพฤติในสิ่งที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย หรือเสียหายแก่ตนเอง บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลอื่นหรือมหาวิทยาลัย
- 6 นักศึกษาต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศและคำสั่งที่มหาวิทยาลัยกำหนด ว่าด้วยเครื่องแบบและเครื่องแต่งกายนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นในเวลาที่เข้าชั้นเรียนหรือห้องสอบ หรือติดต่อกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย
- 7 นักศึกษาต้องไม่สูบบุหรี่ หรือแสดงกิริยาอันไม่สมควรในเวลาที่เข้าชั้นเรียน หรือห้องสอบ หรือติดต่อกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
- 8 นักศึกษาต้องแสดงคารวะต่ออาจารย์ และต้องเชื่อฟังคำสั่งคำตักเตือนของอาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ
- 9 นักศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลหรือมาพบคณะกรรมการสอบสวน ไม่ขัดขืน ไม่กล่าวข้อความอันเป็นเท็จ ไม่ปกปิดความจริงต่อผู้มีอำนาจสอบสวนการกระทำผิดวินัย
- 10 นักศึกษาต้องไม่เล่น มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการพนันใดๆ
- 11 นักศึกษาต้องไม่ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง หรือทุจริตในเรื่องการเงิน หรือทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น หรือมหาวิทยาลัย
- 12 นักศึกษาต้องไม่ลงลายมือชื่อผู้อื่นปลอมในเอกสาร ปลอมแปลงเอกสารหรือแก้ไขข้อความในเอกสารที่แท้จริงเพื่อใช้ หรือใช้เอกสารเช่นนั้นเป็นหลักฐานต่อมหาวิทยาลัย หรือผู้อื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่มหาวิทยาลัยหรือผู้อื่น
- 13 นักศึกษาต้องไม่กระทำการทุจริตในการสอบ หรือพยายามกระทำการเช่นนั้น รวมถึงต้องไม่กระทำการอื่นๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่มหาวิทยาลัยหรือผู้อื่น
- 14 นักศึกษาต้องไม่นำสุราหรือของมีเมาอื่นใด เข้ามาในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยหรือต้องไม่เสพสุราหรือของมีเมาในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย หรือต้องไม่เมาสุราอาละวาดทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

- 15 นักศึกษาต้องไม่เสพ มีไว้ในครอบครอง หรือจำหน่ายแจกซึ่งสิ่งเสพติดต้องห้ามตามกฎหมาย
- 16 นักศึกษาต้องไม่พกพา มีไว้ในครอบครองหรือนำเข้ามาในมหาวิทยาลัยซึ่งอาวุธ วัตถุระเบิด หรือสิ่งผิดกฎหมาย
- 17 นักศึกษาต้องไม่ก่อหรือมีส่วนร่วมหรือสนับสนุน ในการทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น
- 18 นักศึกษาต้องไม่ทำร้ายร่างกายอาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ
- 19 นักศึกษาต้องไม่จัดทำ เผยแพร่ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสิ่งพิมพ์ สิ่งวาด หรือสิ่งเขียน หรือกล่าว ถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือกระทำการอื่นใด อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือมหาวิทยาลัย
- 20 นักศึกษาต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น รวมทั้งต้องไม่ยุ่งหรือสนับสนุนการกระทำดังกล่าว
- 21 นักศึกษาต้องไม่ก่อเหตุหรือมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนยุ่งก่อให้เกิดเหตุวุ่นวายขึ้นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
- 22 ข้อปฏิบัติอื่นๆ ที่กำหนดโดยประกาศของมหาวิทยาลัย หรือประกาศของคณะ

หมายเหตุ การกระทำผิดตามข้อ 10- 21 ถือเป็น การกระทำผิดวินัยร้ายแรง

โทษทางวินัยมี 6 สถาน ตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือน ตัดคะแนนความประพฤติ ให้บำเพ็ญประโยชน์ ตัดสิทธิเข้าสอบ พักการเรียน หรือให้พ้นสภาพการเป็นนักศึกษา

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. 2538. เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ: สภาคทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. 2554. วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้นที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และ

สนุก. พิมพ์ครั้งที่ 9. นนทบุรี: สถาบันวิจัยสังคมและสุขภาพ.
 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2546. ความเป็นมาและสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. สถาบัน
 พัฒนาองค์กรชุมชน (มหาชน).
 มานพ คณะโต. 2550. วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในระบบสุขภาพชุมชน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
 นิตย ทัศนียม, สมพันธ์ ทัศนียม. 2555. การสร้างเสริมสุขภาพ การสร้างพลังอำนาจ.
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
 พิสิฐ ศุภริยพงศ์, สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, โสภารัตน์ จารุสมบัติ และคณะ. 2546. คู่มือการมีส่วนร่วม
 ของประชาชน. เอกสารอัดสำเนา.
 แผนงานวิจัยและพัฒนาระบบสื่อสารสุขภาพสู่ประชาชน สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. 2551. การ
 สื่อสารสุขภาพ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์
 ปาจริย์ ณะสมบุญนิกิจ. 2551. การสื่อสารสุขภาพ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพ
 พิมพ์
 สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ภูมิปัญญาท้องถิ่น.
<http://tkagri.doae.go.th/indexhome.php>

Cox, J. M., & Paley, B. 2003. Understanding families as systems. *Current Directions in Psychological Science*, 12(5), 193-196.
 World Health Organization. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*. Geneva: World Health Organization.

แบบบันทึกประจำวัน
 การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

สิ่งที่ได้เรียนรู้	คำแนะนำและลายมือชื่อ อาจารย์ประจำบ้าน
เสาร์ 17 ส.ค 2556 วันปฐมนิเทศ	

แบบบันทึกประจำวัน
 การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

สิ่งที่ได้เรียนรู้	คำแนะนำและลายมือชื่อ อาจารย์ประจำบ้าน
เสาร์ 31 ส.ค. 2556 บรรยายวิชาการกลาง	

แบบบันทึกประจำวัน
การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

สิ่งที่ได้เรียนรู้	คำแนะนำและลายมือชื่อ อาจารย์ประจำบ้าน
เสาร์ 28 ธ.ค 2556 ประชุมชี้แจงก่อนออกฝึกภาคสนามร่วมฯ	

แบบบันทึกประจำวัน
การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

สิ่งที่ได้เรียนรู้	คำแนะนำและลายมือชื่อ อาจารย์ประจำบ้าน
เสาร์ 11 ม.ค 2557 เดินทางเข้าพื้นที่ฝึกภาคสนามร่วมฯ	

แบบบันทึกประจำวัน
การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

สิ่งที่ได้เรียนรู้	คำแนะนำและลายมือชื่อ อาจารย์ประจำบ้าน
พุธ 15 ม.ค 2557	

แบบบันทึกประจำวัน
การฝึกภาคสนามร่วม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

สิ่งที่ได้เรียนรู้	คำแนะนำและลายมือชื่อ อาจารย์ประจำบ้าน
อังคาร 21 ม.ค 2557 เดินทางกลับมหาวิทยาลัย	

